

X

A White Paper

JB Lindqvist

”Ståhl påpekar att han anser det möjligt att makarna Palmes och Märten Palmes telefoner kan ha varit avlyssnade genom medverkan av Televerkets personal.”

Ledningsgruppens möte 1986-05-25.

”Vincent Lange påminner om att (maskat) hade någon kontakt inom Televerket som hjälpte honom att komma in på f d hustruns linje.”

Ledningsgruppens möte 1986-05-27.

Inledning

Följande genomgång är ingen lösning på Palmemordet. Det är heller inte en teori om hur mordet gått till och vem som höll i vapnet. Det är en sammanlänkning av en rad indicier kring mordet som de framträder i ett maskat material. Indicier som pekar i en viss riktning *när man inte gått till botten med dem*.

Tanken har varit att försöka kartlägga lite av det sammanhang som den senaste Palmegruppen försökte utreda parallellt med Stig Engström. Bakgrunden var att spaningsledningen runt 2017 hade börjat göra konkreta utredningsinsatser i militära kretsar och kring den teori man brukar kalla för *övningsscenario*.

När resultatet av Krister Peterssons utredning lades fram i juni 2020 fanns dock ingen redogörelse med för hur man hade tänkt kring övningsscenario och varför man tidigare ansett detta vara relevant i mordutredningen. För många av oss som intresserat oss för utredningen genom åren kändes det på något sätt som om spaningsledningen (och för den delen även Thomas Pettersson) hade börjat i rätt ände men landat i fel person. När materialet sedan släpptes och man kunde följa de utredningsinsatser som gjorts blev det tydligt att spaningsledningen försökt, men aldrig lyckats koppla Stig Engström till något militärt eller paramilitärt nätverk. Men i stället för att behålla sammanhanget och släppa Engström så valde alltså Palmegruppen en annan väg, man tonade ner de militära kopplingarna och lät Engström ta en större plats.

Det man inte berättade på presskonferensen var att man kunde ha gjort tvärt om eftersom man parallellt med Engström länge följt ett annat spår. Det spåret handlade om en grupp militärer som deltagit i en övning på Gotland dagarna innan mordet. Framför allt tycks man ha intresserat sig för en liten hemvärnsgrupp på 3 personer som genomfört en utbildning i samband med Gotlandsövningen. I denna grupp fanns också den person, en löjtnant, som verkar ha varit Palmegruppens huvudspår vid sidan av Engström. En löjtnant som i Granskningskommissionens rapport går under beteckningen X.

Det fanns tidigt en rad omständigheter kring löjtnant X och den grupp han tillhörde som redan 1987 gjorde honom intressant i utredningen. Omständigheter som likt de som fanns kring Engström aldrig utreddes ordentligt vilket gjorde att ärendet kom att läggas åt sidan på svaga grunder. Det gjorde att uppslaget blev liggande i nästan 30 år innan Palmegruppen 2016, i samband med en återfunnen ljudinspelning, åter kom att plocka upp ärendet och börja nysta i gruppens förehavanden under mordkvällen.

Jag skall försöka visa vad det är som gjort Löjtnant X intressant i utredningen. Hur man tänker sig att hans koppling till mordplatsen ser ut och hur detta spår hade kunnat öppna upp nya framkomliga vägar i utredningen om man valt att återvända till det när man inte kom vidare med Engström. Det visar sig nämligen att löjtnant X, precis som Engström, farit ovarsamt fram med sanningen kring de uppgifter han lämnat, vilket skapar frågor kring hans alibi.

I

Misstankarnas grund

”Vad sysslar specialförband med? Jo, de slår ut viktiga saker i infrastrukturen, teleförbindelser, elförbindelser, viktiga broar kanske, och kanske mördar de piloter (..) och ledare på olika poster.”

Bengt Gustafsson. Överbefälhavare 1986-1994.

”När den hemliga – även för de andra i Militärledningen – organisationen skulle öva bestämde den ju själv.”

Bengt Gustafsson. Överbefälhavare 1986-1994.

En utbildad attentatsman och bildandet av särskilda befälsgrupper

Innan vi går in på misstankarna mot löjtnant X så är det viktigt att ge en kort bakgrund till det sammanhang som gör att Palmegruppen får upp ögonen just för honom. För att förstå varför det sammanhanget är intressant måste man börja med frågan om vilken sorts person mördaren kan tänkas vara. En vattendelare när det gäller mordet på Olof Palme har länge varit frågan om mordet utförts av en professionell gärningsman eller inte (det finns tecken som pekar i båda riktningarna). Tyvärr har det inte alltid varit klart vad man menat när man talat om en professionell mördare i anslutning till mordet och mordhandlingen. Frågan man behöver ställa sig är, professionell på vilket sätt? Genom någon form av utbildning eller på grund erfarenhet? Eller både och? Frågan är viktig eftersom den pekar mot den organisation eller grupp där mördaren kan tänkas höra hemma. Frågan hänger också intimt samman med tanken på att mordet varit en konspiration och att det utförts med avsikt att få bort Olof Palme mot bakgrund av den kontroversiella politiska person han var. Och att man i den strävan rekryterat eller använt sig av en person som skulle kunna förverkliga det målet. Här finns två huvudriktningar. Den ena är att mordet utförts av en ideologiskt motiverad person, med fanatiska drag, som har sitt ursprung i någon terrororganisation eller någon politiskt extrem grupp t.ex. Ustasja, PKK eller EAP. Den andra riktningen är att mordet utförts av en person knuten till någon av de västliga eller östliga säkerhetstjänsterna.

I det första fallet anses det ofta finnas ett starkt behov att ta på sig gärningen därför att man vill väcka uppmärksamhet kring en viss fråga eller politisk kamp och här tänker man sig vanligtvis att mördaren främst tillägnat sig sin kompetens via erfarenheter av att ha deltagit i aktioner utförda av den politiskt extrema gruppen. I det andra fallet, där det snarare finns ett behov av att dölja inblandning i brottet och där mördaren kan tänkas ha en koppling till en säkerhetstjänst, tänker man sig istället att mördaren troligen tillägnat sig huvuddelen av sina kunskaper via någon form av utbildning.

När det gäller mordet på Olof Palme har många av de som förespråkade att mordet är någon form av konspiration och att det utförts av en professionell gärningsman lutat åt att det snarare handlat om en gärningsman med koppling till någon säkerhetsorganisation än till någon extrem politisk gruppering. I de flesta fall har man kommit till den slutsatsen genom en analys av själva mordhandlingen, mördarens beteende, förutsättningarna som rådde kring Palme på mordkvällen, tidigare politiska mord, eller genom en analys av platsen där mordet inträffar. Vi kommer att återkomma till några av dessa frågor i detalj senare.

De som kommit till slutsatsen att gärningsmannen är en utbildad attentatsman med någon typ av säkerhetsbakgrund har tyvärr ofta nöjt sig med att konstatera just detta och de har sällan kunnat (eller velat) utveckla sina argument. Pressar man dem på var man i så fall skall leta för att hitta en sådan gärningsman har det ofta slutat med att de lite svepande pekat ut olika organisationer myndigheter eller nätverk som har en betydande del av sina verksamheter dold under någon form av sekretess, som ansvariga för mordet, och sedan tagit för givet att det i dessa organisationer också finns personer som utbildats för att planera och utföra mord på ledande politiker. Tanken att dessa organisationer rymmer en sådan kompetens är naturligtvis intressant men det har nästan aldrig lett till några mer omfattande ansträngningar för att ta det

resonemanget vidare. Jag tror att denna ovilja (eller oförmåga) att söka vidare är en av anledningarna till att vi idag saknar större sammanhållna teorier med koppling till svenska personer med militär säkerhetsbakgrund. På ett sätt är det konstigt eftersom ett enkelt sätt att komma vidare i en sådan undersökning hade varit att ställa frågan vilka personer det är som får utbildning i att planera och utföra attentat mot höga politiska ledare och om sådana utbildningar genomfördes även i Sverige vid tiden för mordet? Hade man ställt den frågan hade man snabbt kunnat konstatera att det svenska försvaret både utbildade och övade några av sina mest kvalificerade officerare i att planera och utföra mord på höga militära och politiska ledare under den senare delen av det kalla kriget.

De personer som fick en sådan utbildning brukar man i modernt militärt språkbruk kalla för *operatörer* och de är i sin tur starkt förknippade med militära specialförband. Lite förenklat kan man säga att ett specialförband är en grupp handplockade officerare (ofta med grundutbildning i något jägarförband) som är speciellt uttagna och tränade för att lösa särskilda uppgifter som andra förband eller grupper inte klarar av. Exempel på utländska specialförband är amerikanska ”gröna baskarna”, brittiska SAS och sovjetiska spetsnaz. Enligt Marcus Mohlin, docent vid Förvarshögskolan, så har operatörer i specialförband traditionellt två uppgifter. Den ena är *okonventionell krigföring* och den andra är *direkta uppgifter*. Okonventionell krigföring handlar om att via utbildning ge ett stöd till en stat, gerilla eller motståndsrörelse och de direkta uppgifterna handlar bl.a. om att genomföra sabotage, kidnappningar och lönnmord¹. I länder med en utvecklad specialförbandsstruktur är det framför allt personer ur dessa förband som utbildas och tränas i att begå attentat mot personer i det militära och politiska ledarskiktet. Dessa operatörer kan sedan lånas ut och användas av t.ex. militär underrättelsetjänst för olika uppdrag på hemmaplan eller utomlands beroende på hur landets lagstiftning ser ut. När det gäller de utländska specialförbanden har dessa nästan alltid används vid operationer utomlands och i de konflikthärddar där dessa länder varit inblandade. Specialförbanden har då ofta fått till uppgift att lokalisera och likvidera ledare inom olika gerillagrupper eller motståndsrörelser eller kidnappa personer som sitter inne med viktig information om dessa gruppers planerade aktiviteter. Sådana kidnappningsaktioner brukar falla under det man kallar ”särskild underrättelseinhämtning”.

Kommer man till slutsatsen att mordet på Olof Palme utförts av en utbildad attentatsman så är det troligt att denna person i så fall genomgått en utbildning vid något specialförband. Den personen kan sedan antingen vara verksam i förbandet eller ha rekryterats till den militära eller polisiära underrättelse- eller säkerhetstjänsten. Operatörer som rekryterats från förbanden och som arbetar för den militära eller polisiära underrättelse- eller säkerhetstjänsten men under civil täckmantel brukar ibland beskrivas som ”hemliga agenter” men är egentligen underrättelseofficerare med en viss operativ specialkompetens.

¹ Marcus Mohlins redogörelse för specialförbandens uppgifter finns att lyssna på i podden: *I krig och fred*. Avsnitt 11, *Specialförband*. Programmet ger en enkel ingång till, och översikt över, olika specialförband och deras historia. För den som vill läsa mer finns ett stort antal böcker i ämnet på svenska.

Hade man alltså ställt följdfrågan var personer med militär eller polisiär säkerhetsbakgrund utbildats i attentat och lönnmord så hade man tidigt kunnat ringa in de personer som skulle kunna vara kandidater till att ha utfört mordet om man letat efter en *utbildad* gärningsman.

Men istället för att ställa den frågan, och stanna på hemmaplan, så har många av de journalister och privatutredare som haft sådana misstankar istället dragit slutsatsen att mordet i så fall troligen utförts i samarbete med någon utländsk säkerhetstjänst t.ex. CIA eller BOSS. Jag tror att man hamnat i denna något förhastade slutsats p.g.a. att det vid tiden för mordet officiellt inte fanns några svenska specialförband och att man därmed dragit slutsatsen att kompetensen, i alla fall i något avseende, måste ha kommit utifrån och att gärningsmannen (om han varit svensk) inte huvudsakligen varit utbildad och tränad för att agera på svensk mark utan att han flugits in för att den inhemska förmågan saknades vid tiden för mordet. Den slutsatsen har gjort att fokus ofta landat på personer med svensk militär säkerhetsbakgrund som verkat utomlands och som genomfört aktioner på utländsk mark i samarbete med andra länders säkerhetstjänster. Ett sådant exempel är Bertil Wedin².

Att Sverige, vid tiden för mordet, officiellt saknade heltidsanställda operatörer och att de första svenska specialförbanden bildades först i mitten av 1990-talet gör inte att Sverige vid tiden för mordet saknade militär personal som var särskilt utbildade och tränade i att begå attentat och lönnmord i operationer på svensk mark. Redan i början av 80-talet växte ett behov fram att sätta samman särskilda befälsgrupper som kunde möta hotet från andra länders specialförband. Det var främst hotet från det sovjetiska specialförbandet spetsnaz och behovet av att skydda viktiga personer i militärledningen mot attentat från spetsnazgrupper som gjorde att man i början av 80-talet började utveckla och sätta samman enheter som tränades för olika kvalificerade uppgifter och där skyddet av staber och höga militära ledare var en av dem. Såhär står det i en historik över de svenska specialförbandens tillkomst:

”Under det kalla kriget var de högsta militära cheferna generellt dåligt skyddade. Det var först under 1980-talet som frågan överhuvudtaget uppmärksammades.”³

De officerare som utbildades inom dessa befälsgrupper blev föregångarna till operatörerna i dagens specialförband. Framför allt var det vid K3 och Fallskärmjägarskolan i Karlsborg som man satte samman och utbildade sådana enheter. Den befälsgrupp som skulle få huvudansvaret att skydda olika nyckelpersoner i staber och militärledning och som senare skulle utvecklas till att bli SSG var en befälsgrupp vid K3 som kom att gå under benämningen *Jägarbefälsgruppen* och som var aktiv vid tiden för mordet. Jägarbefälsgruppen hade precis som specialenheter inom polisen särskilt framtagen utrustning för de uppgifter de var satta att lösa. De stod också under ständig beredskap och skulle med kort varsel kunna sättas in var som helst i landet och ingick därför som en del i den numera nedlagda Riksbataljonen.

² Bertil Wedin har dykt upp i flera olika sammanhang som har med Palmemordet att göra. Främst har det handlat om hans kopplingar till Sydafrika och aktioner utförda av den sydafrikanska säkerhetstjänsten. Se bl.a. Striptease, *Sydafrikaspåret* (finns tillgänglig på Youtube). Wedin finns även intervjuad i Jan Stocklassas bok, *Stieg Larssons arkiv: Nyckeln till Palmemordet* och i dokumentärserien, *Den stora mörkläggningen*. Finns en mängs uppslag som handlar om Wedin i utredningen allt ifrån tidningsartiklar till PM mailkorrespondens etc. Se, Palmemordsarkivet.se.

³ Eriksson, Fredrik, Ericson Wolke, Lars, Åselius, Gunnar, *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen - svenska specialoperationer och specialförband från medeltiden till 199*. Nordic Academic Press, Lund 2022.

Jägarbefälsgruppen var så nära man kan komma ett specialförband utan att ha heltidsanställda soldater, men gruppen var bara en av många högt kvalificerade specialenheter som sattes samman under 80 och 90-talet.

”Befälsgrupper organiserades också vid andra förband, exempelvis inom marinens bassäkerhetsförband, K4 i Arvidsjaur och vid I22 i Kiruna.”⁴

De allra tidigaste befälsgrupperna sattes upp som en konsekvens av Ubåtskränkningarna under 1980-talet. Man insåg då att man bl.a. behövde en bordningsstyrka om liknande händelser skulle inträffa. Detta kom att leda till att det formades en tidig befälsgrupp vid kustjägarskolan som kom att användas vid Ubåtsincidenten i Karlskrona 1984.⁵

Vid Fallskärmsjägarskolan experimenterade man under 80- och 90-talen med olika befälsgrupper där en del kom att sattas samman i fallskärmsjägarbefälspatruller. Senare skulle dessa experiment leda till bildandet av FJS insatskompani (FJS IK) vilket så småningom skulle utvecklas till det andra svenska specialförbandet SIG. Det fanns även avknoppningar från dessa och som sagt befälsgrupper som bildades inom andra försvarsgrenar men de grupper som skulle få störst inflytande på specialförbandsorganisationen i Sverige var befälsgrupper med ursprung i jägarutbildningarna i Karlsborg.

Sekretessen kring dessa befälsgrupper har genom åren varit omfattande, särskilt när det gällt de grupper som hade till uppgift att hantera hotet från sovjetiska specialförband och därför är kunskapen om dem fortfarande bristfällig. Vad man kan säga är dock att det redan under tidigt 80-tal börjar utkristallisera sig en delvis unik svensk specialförbandsstruktur med centrum i Karlsborg⁶ och där stort fokus kom att ligga på bekämpningen av det sovjetiska sabotageförbandet spetsnaz. Så här står det i historiken över de svenska specialförbanden:

”En viktig uppgift som hamnade på gruppen (jägarbefälsgruppen) var nämligen att skydda försvarets högsta ledning mot angrepp från spetsnaz i ett skymningsläge.”⁷

Vid en första anblick kan den ”personskyddsorganisation” som byggdes upp under 80-talet och som mynnade ut i formerandet av bl.a. Jägarbefälsgruppen verka helt okontroversiell, men i själva verket hade dessa grupper också förmågan att verka offensivt och begå både attentat och lönnmord precis som de mer kända utländska specialförbanden. Begreppet ”skyddsgrupp” eller ”anti-sabotagegrupp” fungerade på många sätt som en täckmantel för de offensiva förmågor dessa grupper också hade. Att skyddsgrupper har dessa dubbla förmågor har att göra med att ett av huvuddragen i militära utbildningar i Sverige är att utbilda soldater för det man kallar för ett *flexibelt försvar*. Sådär står det t.ex. på Wikipedia om arméns värnpliktiga antisabotageförband, militärpolisjägarerna:

⁴ a.a. Sid. 271.

⁵ a.a. Sid. 268.

⁶ a.a.

⁷ a.a.

”Som de flesta svenska soldater har militärpolisjägarna en utbildning för ett flexibelt försvar och kan därför även genomföra stridsspaning och sabotage mot samma mål som de är satta att skydda”.⁸

Den flexibla utbildningen innebär att officerare inom de tidiga befälsgrupperna som hade till uppgift att skydda militärledningen också hade förmågan att utföra attentat och lönnmord i ”direkta aktioner” mot samma mål som de var satta att skydda. En av tankarna med det flexibla försvaret var att man snabbt skulle kunna växla mellan offensiva och defensiva uppgifter beroende på hur konflikten utvecklades. De offensiva stridstekniker som de tidiga befälsgrupperna också var experter på var dessutom samma stridstekniker som användes inom motståndsrörelser. Därför kunde befälsgruppernas offensiva förmågor också utnyttjas om invasionen av Sverige inte kunde slås tillbaka och kriget tvingades över i en ny fas.

I en händelse av en fientlig ockupation skulle det svenska försvaret ställa om från försvar av terräng till ett mer lågintensivt gerillakrig, det man brukar kalla för *det fria kriget*, där just riktade attentat mot t.ex. politiker, kollaboratörer eller höga militärer ingår som centrala delar i störstriden mot ockupationsmakten. En sådan övergång till ett annat stridssätt ansågs vid den här tiden i längden oundvikligt och därför hade man redan upprättat en hemlig motståndsrörelse i Sverige som kontinuerligt tränades i dessa stridstekniker bl.a. med stöd från officerare som hade fått utbildning av brittiska specialförband.⁹ I dessa utbildningsprogram fick man lära sig hur man planerade och genomförde attentat, inklusive hur man valde ut ett mål, utförde rekognoscering och hur man undgick upptäckt. De som gått dessa utbildningar kunde sedan själva överta och fortsätta utbildningarna på hemmaplan, t.ex. av utvald militär personal, hemvärnsgrupper eller hemliga nätverk. De som ansvarade för utbildningen av den militära delen av den hemliga motståndsrörelsen var bl.a. de tidiga operatörerna ur de befälsgrupper som bildades under det 80-talet. Dessa officerare hade även till uppgift att ta tag i bildandet och träningen av nya motståndsgupper under en ockupation och därför krävdes att dessa befäl också var skickliga instruktörer och utbildare¹⁰.

Sammanfattningsvis kan man säga att attentat och lönnmord ingår som ett led både när man försöker skydda sig mot en invasion eller statskupp i ett skymningsläge, och när man själv försöker genomföra en statskupp eller störa en ockupationsmakt när det fria kriget utbrutit. Att ha en attentatsförmåga ingår därför som en del av det svenska kufförsvaret och antisabotageskyddet men också som ett väsentligt inslag i den störstrid som den hemliga motståndsrörelsen tränades på.

⁸ Se även: Petersson, Magnus, *Svensk militär taktik - Doktrin och utveckling under 1900-talet*. Av Magnus Petersson (2012). Anglosaxiska uttryck som beskriver samma princip är: ”Cross-training” eller ”Tactical flexibility”.

⁹ Se, bl.a. Seaman, Mark, *Special Operations Executive: A New Instrument of War* 2006. Se, även: Hastings, Max, *The Secret War: Spies, Ciphers, and Guerrillas, 1939-1945*. 2015. Det finns en mängd böcker i ämnet detta är två exempel.

¹⁰ Under arbetet med boken *Rättsskandalen Olof Palme*, intervjuade Gunnar Wall en person som arbetade tillsammans med löjtnant X och som ingick i löjtnant X befälsgrupp. Han berättade att fallskärmsjägerutbildade befäl hade till uppgift att ta tag i utbildningen av motståndsmän och bildandet av nya motståndsgupper under en ockupation. Han svarade dock undvikande när det gällde frågan om sådana grupper utbildades redan i fredstid. Vi vet dock från annat håll att detta gjordes som ett led i uppbyggnaden av det svenska Stay behind-nätverket och som vi kommer att se finns det anledning att tro att löjtnant X och den grupp han tillhörde var direkt involverad i sådana utbildningar och skapandet av hemliga motståndsgupper.

Hemliga övningar och specialiserade B-styrkor

De tidiga befälsgrupperna som hade ansvar för skyddet av militärledningen vid ett överraskande anfall från sovjetiska spetsnazförband kunde dock inte agera ensamma och var därför tvungna att samordna sin verksamhet med andra grupper ur polisen och Säkerhetspolisen som hade liknande uppgifter. Säkerhetspolisen, som hade till uppgift att skydda viktiga politiska ledare vid ett kupp försök, hade därför ett tätt utbyte och samarbete med de delar av Försvarmakten där ansvaret för det militära personskyddet låg. Sådär står det i en historik över de svenska specialförbandens tillkomst:

”Anti-diversionsförbanden skulle kunna mobiliseras före ett krigsutbrott och verka i hela landet. Genom eldöverfall skulle de försvåra och fördröja diversionsförbandens operationer och i princip lösa samma stridsuppgifter som jägarförband. De skulle också vara utbildade för att samverka med polisen.”¹¹

För att denna samordning mellan Försvarmakten och polisen skulle fungera och bli effektiv krävdes att antisabotageverksamheten övades realistiskt i de områden där man ansåg det troligt att sovjetiska sabotageförband och attentatsgrupper skulle komma att sättas in. Vid ett *strategiskt överfall* (som ett kupp försök från sovjetiska specialförband kallas vid den här tiden) antog man att spetsnazförband skulle sättas in direkt mot den politiska och militära ledningen i Stockholm. Av den anledningen genomförde Försvarmakten och Säkerhetspolisen ett stort antal hemliga kupp- och kupp försöksövningar i Stockholm under 80-talet. Detta hemliga kuppövningsprogram är fortfarande till stora delar höljt i dunkel men det man vet är att Säkerhetspolisen och Försvarmakten planerade dessa övningar tillsammans och att de ofta handlade om extremt realistiska simuleringar som låg nära verkligheten och som omgärdades av sträng sekretess. Det har sipprat ut väldigt lite om dessa övningar och därför vet vi i stort sett ingenting om dem annat än att kupp försöket ansågs högprioriterat och att det övades regelbundet. I utredningen kring löjtnant X kommer det dock att visa sig att dessa övningar också haft tydliga inslag av attentat och likvideringar och att man i vissa fall övat direkt på personer i deras vardag och på riktiga nyckelpersoner¹²

Att det skisserades på övningsscenario där inte bara militära nyckelpersoner var måltavlor utan där även regeringsföreträdare ingick bekräftas bl.a. av ett förhör som görs med en polischef i januari 1991 och som finns redovisat i Granskningskommissionens rapport. Han berättar att han innan mordet arbetat med försvarets beredskapsplanering kring regeringskansliet och att han i den rollen fått till uppgift att skissera på ett scenario som inbegrep att statsministern mördades. Polischefen berättar att uppdraget aldrig slutfördes eftersom mordet kom emellan och att planeringen och scenariot i efterhand upplevdes som olustigt och att materialet sedan förstördes¹³.

¹¹Eriksson, Fredrik, Ericson Wolke, Lars, Åselius, Gunnar, *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen: svenska specialoperationer och specialförband från medeltiden till 1995*. Nordic Academic Press, Lund 2022. Sid. 267.

¹² Se bl.a. Justitiedepartementet (1999). *Granskningskommissionens betänkande i anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme* (1999) Del 2 (SOU 1999:88) – Avsnittet om löjtnant X och övningen mot ÖB. Se också redogörelsen för den återfunna ljudinspelningen i *Minnesanteckningar från Palmegruppens möte med åklagarna* (2016-11-24).

¹³ Justitiedepartementet (1999). *Granskningskommissionens betänkande i anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme*. Del 2 (SOU 1999:88) - avsnittet som behandlar Polisman K.

Eftersom försvaret av nyckelpersoner ansågs väsentligt för möjligheterna att behålla försvarsförmågan efter ett inledande angrepp¹⁴ så tillät Försvarsmakten också en omfattande specialisering av de grupper som skulle agera B-styrkor vid kuppövningarna. Dessa grupper kom att träna upp speciella förmågor att angripa de personer som hade nyckelroller i försvaret av Sverige. Konsekvensen av detta blev att de grupper som specialiserade sig på att agera som sovjetiska specialförband under kupp- eller sabotageövningar oundvikligen också blev experter på att planera och utföra attentat mot höga politiker och militärer på svensk mark. De operatörer som under 80-talet agerade som B-styrka vid skyddsövningar i Stockholm blev alltså operatörer med särskild förmåga att operera inom stadskärnan och där upprätta baser och utgångsgrupper för att genomföra attentat och lönnmord på utvalda svenska nyckelpersoner. I kölvattnet av specialiseringen och den verklighetsnära övningsverksamheten, kom dessa grupper också att bygga upp en unik kunskap om hur säkerheten kring olika politiska och militära nyckelpersoner såg ut, och vilka brister som fanns kring dem.

Att B-styrkorna tränades i realistiska övningar och simuleringar i nära anslutning till verkliga skyddsobjekt under 80-talet är kontroversiellt och skulle kunna innebära stora säkerhetsrisker och därför var de personer som utförde simuleringarna högt skyddsklassade och de åtnjöt ett stort förtroende hos militärledningen. Eventuella säkerhetsrisker kopplade till dessa grupper, när det gällde övningarna, ansågs vid den här tiden underordnade de man fick ut av att ha dessa högt kvalificerade grupper att mäta skyddsförmågan mot.

Att den militära övningsverksamheten i Sverige under det kalla kriget låg på gränsen och att säkerhetsaspekterna var underordnade realismen i övningarna är omvittnat, och här sticker Sverige ut även i en internationell jämförelse¹⁵. Det kontroversiella när det gäller just skyddsövningar kopplade till kufförsvaret är den tydliga specialiseringen av B-styrkorna och att dessa alltså övade direkt på riktiga nyckelpersoner.

Att denna inställning gav resultat och att det var viktigt att man gav B-styrkorna fritt spelrum att planera och genomföra sina simulerade angrepp blev tydligt när Sverige på 1990-talet tog hjälp av engelsmännen för att utveckla det svenska antisabotageskyddet. Experter från Storbritannien bjöds då in för att utvärdera de svenska militärpolis-kvadronerna under en övning, utbildningsåret 1991 - 1992. Ett av de nedslag som britterna gjorde var att svenskarna *vid den här tidpunkten* lagt allt för stora begränsningar på fiendestyrkans möjligheter att agera och att övningarna blivit orealistiska.¹⁶

¹⁴ Sådär säger Carl Bildt om hotet mot nyckelpersoner i dokumentären *Pappa och Kalla kriget*, och vad konsekvensen hade blivit om man inte lyckats skydda dessa: "När vi började bli rädda för hotet från olika typer av sådana här spetsnaz-förband, så var det ju rätt rimligt att anta att de var inriktade på att slå ut stridspiloter och andra nyckelfunktioner, ledande befälhavare i försvaret, det är klart att slog man ut dem i ett tidigt skede så blev ju försvaret ett museiföremål rätt snabbt".

¹⁵ Se, bl.a. dokumentären: *Pappa och kalla kriget* – dokumentären ger en bild av den inställning som fanns inom Flygvapnet vad gäller realismen i övningsverksamheten. Den visar att säkerhetstänkandet kom in först efter att det kalla kriget tagit slut och att risktagandet var en medveten strategi som genomsyrade hela verksamheten. I Gunnar Walls bok *Rättsskandalen Olof Palme* berättar en av medlemmarna i löjtnant X grupp, Patrik (här kallad U), att övningarna gruppen genomförde kunde innebära stora risker och att han själv skadats allvarligt vid åtminstone ett tillfälle.

¹⁶ Eriksson, Fredrik, Ericson Wolke, Lars, Åselius, Gunnar, *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen: svenska specialoperationer och specialförband från medeltiden till 1995*. Nordic Academic Press, Lund 2022.

Från 1980-talets början och fram till året efter mordet på Olof Palme existerade dock inga sådana restriktioner och övningarna som planerades inom antisabotageverksamheten innehöll mer verklighetsnära simuleringar än vad som var fallet efter det kalla krigets slut. Vid den här tiden gavs B-styrkorna stor frihet att agera inom ramen för övningsverksamheten och under denna period fanns också en högt specialiserad grupp av handplockade personer med ursprung i Fallskärmjägarskolan i Karlsborg som var experter på att agera just B-styrka vid olika antisabotageövningar. Gruppen hade tilldragit sig uppmärksamhet från militärledningen genom sin professionalism och sin förmåga att agera oförutsägbart och innovativt under de övningar man deltagit i och de hade vid ett flertal tillfällen visat att de kunde mäta sig med den kompetens som fanns inom jägarbefälsgruppen. Gruppen hade bl.a. utmärkt sig genom att bryta sig in i hårt bevakade anläggningar och man hade unik tillgång till olika transportmedel, och precis som jägarbefälsgruppen hade man utrustning speciellt framtagen av FMV för sin verksamhet. Man kom också att använda sin expertis och sina erfarenheter för att utbilda andra i hur man använder sig av olika attentatstekniker och hur man planerar och genomför likvideringar av olika nyckelpersoner samt hur man spårar upp och neutraliserar sovjetiska specialförband. En av de personer som ingick i gruppen var löjtnant X.

Intresset för löjtnant X

Att det svenska antisabotageskyddet organiserades i specialiserade befälsgrupper som också kunde ha offensiva uppgifter i ett skymningsläge eller under en ockupation och som tränades i sina skydds- och attentatuppgifter i realistiska simuleringar i det tilltänkta kuppområdet är en bakgrund som är helt avgörande för att man skall förstå Palmegruppens intresse för löjtnant X.

Utan den bakgrunden blir det svårt att förstå varför Palmegruppen och Säkerhetspolisen redan 1987 engagerar sig i en löjtnant som har en anställning inom flygvapnet (F7) och som är utbildare inom ramen för det svenska hemvärdet. Att han varit på Gotland på en övning tillsammans med två andra personer ur den grupp han tillhör och att han mellanlandat i Stockholm på morddagen på väg hem till Karlsborg, och att man inte lyckats fastställa när och till vilken flygplats han sedan flugit, borde inte vara grund för något särskilt intresse i det här skedet av mordutredningen. Kopplingen till mordet och mordplatsen är lika svag för honom som för alla andra som flugit och mellanlandat på Arlanda den här dagen och som ett och ett halvt år senare inte kan belägga sina resor.

Men det är som sagt inte enbart det faktum att man inte kunnat fastställa X alibi som väcker utredarnas intresse utan det är kombinationen av löjtnant X roll inom det svenska försvaret *utanför sin tjänst som bevakningschef* och svårigheten att fastställa hans alibi som väcker de frågor som får Säkerhetspolisens operativa chef P-G Näss att konstatera att: *"det finns näring i tipset"*.¹⁷

¹⁷ Justitiedepartementet (1999). Granskningskommissionens betänkande i anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme (1999) del 2 (SOU 1999:88). Se också: Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*.

Vad denna roll innebär känner Säkerhetspolisen av allt att döma till redan innan löjtnant X tas in på förhör men för oss andra som läser maskade förhørsprotokoll eller Granskningskommissionens sammanfattning av uppslaget förblir det, utan bakgrundskunskaper, oklart varför löjtnant X blir intressant i utredningen.

Det vi tidigt får veta är dock att löjtnant X och gruppens verksamhet omgärdas av sekretess eftersom utredningen överförts till Säkerhetspolisen med motivet att det i uppslaget finns känsliga uppgifter som rör antisabotageskyddet.¹⁸ Med tanke på vad vi tidigare gått igenom så vet vi att om löjtnant X är bosatt i Karlsborg, har fallskärmsjägarbakgrund, och om hans verksamhet har med antisabotageskyddet att göra så finns en möjlighet att löjtnant X också är en tidig operatör inom någon av de befälsgrupper som sattes upp under 80-talet och som var föregångare till dagens specialförband och att han därmed också utbildats för att utföra attentat mot politiska och militära ledare.

När det första tipset kommer in om honom 1987 och när han sedan förhörs så förstärks den uppfattningen. Det visar sig nämligen att löjtnant X utanför sin anställning som bevakningschef också bedriver utbildning av officerare och hemvärnsgrupper och att han gör skyddstester mot försvarets personal och anläggningar. Det han berättar bekräftar bilden av att löjtnant X, vid tiden för mordet, ägnar sig åt de två uppgiftsgrupper som Marcus Mohlin hävdar är utmärkande för operatörer i specialförband. Utbildning och direkta aktioner. Vad utbildningsverksamheten syftar till är till största delen maskat i de handlingar som finns intagna i uppslaget, men att döma av innehållet i den vapensats som löjtnant X och gruppen bedriver utbildning på så har det att göra med likvideringar med tysta vapen. Tittar man igenom innehållet i vapensatsen är det uppenbart att vapnen i vapensatsen är framtagna för att kursdeltagarna skall få en känsla för hur olika dämpade vapen låter och eventuellt känns när man använder dem. Löjtnant X säger själv i sitt förhör, att det många gånger finns missuppfattningar kring hur mycket en ljuddämpare kan påverka ljudbilden och att om man vill ha ner ljudet måste man snarare sänka utgångshastigheten på kulan.¹⁹

Vapensatsen innehåller till största delen vapen med ljuddämpare, pistoler och k-pistar men även revolverar stridsknivar och ett armborst. Specialutrustning och finkalibriga vapen av det slag som utgör huvuddelen av vapensatsen har ett begränsat användningsområde inom Försvarsmakten och vapnens tonvikt på ljuddämpning gör det troligt att utbildningen handlat om metoder att likvidera personer utan att dra uppmärksamhet till sig. Ljuddämpade handeldvapen har dessutom en historik av att ha använts just vid operationer och attentat på nära håll, där operatören velat dölja sin närvaro på platsen.

Att löjtnant X är en tidig operatör och att gruppen bl.a. har planering och utföranden av attentat som sitt expertområde får Palmegruppen ytterligare indikationer på när man får höra om den övningsverksamhet som löjtnant X och gruppen ägnat sig åt, vid sidan av den vapenutbildning man bedrivit. Man får veta att man har utfört övningar som gått ut på att ta sig nära höga militärer och bryta sig in i hårt bevakade byggnader. Löjtnant X berättar själv

¹⁸ D 9440-3-A, (1988-11-17). Finns lite olika maskningar av dokumentet på Palmemordsarkivet.

¹⁹ Vapensatsens sammansättning finns att läsa om i Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*.

om en övning mot ÖB som inneburit att löjtnant X och en kollega lurat sig in i militärhögkvarteret med hjälp av lånade polisuniformer samtidigt som man hållit samband med två personer i en bil utanför byggnaden med hjälp av walkie-talkie. Övningen har sedan avbrutits först när de befunnit sig utanför ÖB:s tjänsterum.²⁰ Övningen har också genomförts i samarbete med Rikspolisstyrelsen. Mot den bakgrunden, och med tanke på sammansättningen av gruppen som genomförde simuleringen mot ÖB, är det troligt att övningen mot ÖB var en del i det hemliga kuppövningsprogrammet.

I förhören med löjtnant X och i de tidiga tips som kommer in om honom så framträder bilden av en exceptionellt kompetent och skicklig grupp där löjtnant X inte bara beskrivs som närstridsexpert utan också omnämns som en av de skickligaste och mest kunniga personerna i landet vad gäller vapen. Gruppens höga förtroende hos försvarsledningen och dess uppenbara skicklighet att agera B-styrka tyder på att gruppen också hade attentats- och likvideringsuppgifter att utföra om Sverige skulle hamna i ett skymningsläge eller om det fria kriget skulle utlysas. Gruppen verkar också ha varit flexibel och dess sammansättning verkar ha varierat med de olika operationer de utför. Det tycks dock som om gruppen utgjorts av en kärna av aktiva yrkesofficerare med fallskärmsjägerbakgrund och att ytterligare personer sedan rekryterats till gruppen utifrån. Dessa personer har varit reservofficerare, tidigare fallskärmsjägare eller personer aktiva inom hemvärnet som haft någon form av specialkompetens. De verksamma officerarna har sedan succesivt skapat och utbildat nya mindre grupper eller celler genom att rekrytera och utbilda speciellt utvalda personer inom hemvärnet eller andra militära frivilligorganisationer, och på så sätt har nätverket av grupper kunnat växa. Sammansättningen av gruppen som genomför övningen mot ÖB pekar också mot att grupperna varit förberedda för att samverkade med polisen.

Att den här typen nätverk av grupper eller celler existerade inom Försvarsmakten och att de dessutom bedrev spaning på egen hand mot högt uppsatta personer som betraktades som säkerhetsrisker bekräftas 1999 när journalisten Lars Borgnäs intervjuar en person med militär bakgrund som under 1980-talet rekryterades till en hemlig militär grupp. Så här säger han:

”Jag kom för ett antal år sedan in i en hemlig motståndsrörelse, tänkt att vara en sista försvarslinje om Sverige skulle bli anfallet. De personer som ingick, de skulle helst ha militär bakgrund, jägarsoldater, reservofficerare. Framförallt skulle de vara hängivna antikommunister, moraliska soldater som de kallades. Rörelsen stod hemvärnet nära och det fanns också medlemmar i polisen. Jag fick aldrig överblick över hela rörelsen. Det var det inte många som hade. Man var indelad i små grupper som skulle ha så lite kontakt med varandra som möjligt. Det fanns en hel del vapen, också sådana som var oregistrerade och inte kunde spåras. I fredstid sysslade rörelsen till exempel med att samla in information om opålitliga personer, säkerhetsrisker. Det kunde vara både spaning, övervakning och

²⁰ En beskrivning av övningen mot ÖB finns bl.a. att läsa om i Granskningskommissionens betänkande: *I anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme*. Del 2.

avlyssning. (...) Jag vet helt säkert att man i perioder övervakade Palme men också andra socialdemokratiska politiker som man misstänkte var opålitliga”.²¹

Det Borgnäs källa berättar är alltså att dessa grupper också övervakade och kartlade personer som uppfattades som opålitliga och att man sedan lämnade den informationen vidare till Säkerhetspolisen via informella kanaler. Det noterbara är att dessa grupper också verkar ha haft till uppgift att agera mot samma personer som de övervakade om Sverige skulle inträda i ett skymningsläge eller ockuperas av främmande makt, och att en av de personer man betraktade som en säkerhetsrisk och som man bedrev övervakning mot, var Olof Palme.

Med detta som bakgrund blir det plötsligt förståeligt varför P-G Näss intresserar sig för tipset om löjtnant X. Tipset gäller inte bara en löjtnant och hemvärnsutbildare utan troligen också en utbildad attentatsman inom det svenska försvaret som också ingår i en hemlig befälsgrupp. En person som dessutom övat på att ta sig nära högt uppsatta nyckelpersoner. Mot den bakgrunden blir det naturligtvis intressant att försöka få en bild av vad gruppen sysslat med dagarna innan mordet.

Bildandet av SAS-grp. och övningen Gustav på Gotland

När Palmegruppen börjar titta på vad löjtnant X gjort veckan innan mordet får man veta att löjtnant X och två andra medlemmar ur den grupp han tillhör varit kallade till ett utbildningsuppdrag inom ramen för en övning på Gotland. Övningen startar måndagen den 24/2 och slutar vid tolvtiden på morddagen. De tre personer som reser till Gotland kallas i förhöret med löjtnant X för en hemvärnsgrupp och inte en befälsgrupp. Anledningen till det är för att de två övriga i gruppen anslutit från en hemvärnsgrupp i Moholm som löjtnant X bl.a. utbildat i anti- sabotageverksamhet. Gruppen som åker till Gotland är alltså en grupp löjtnant X skapat ur hemvärdet och som han utbildat speciellt för en viss typ av operationer. En av dessa personer är en tidigare fallskärmsjägare medan den andra personen rekryterats p.g.a. sina betydande tekniska kunskaper. Det är också han som utvecklat den larm- och minanläggning som gruppen medför till Gotland tillsammans med den tidigare nämnda vapensatsen. Det är tydligt att gruppen som åker till Gotland också fungerar som en sorts mall för de grupper som yrkesofficerarna som kallats till övningen förväntas att bilda.

Gotlandsövningen är initierad av överstelöjtnant Torsten Sellin som i ett handbrev, som finns intaget i ärendet och som finns bevarat på Krigsarkivet, beskriver avsikten med övningen.²² Handbrevet gör gällande att Sellin dels vill skapa små expertgrupper inom varje flottilj som bl.a. skall ha till uppgift att agera B-styrka vid olika övningar men att bildandet av det han föreslår skall kallas SAS-grp. (Särskild anti-sabotagegrupp) också handlar om bildandet av en större högt specialiserad befälsgrupp i likhet med de grupper som formades vid FJS och K3 men som är kopplade till flygbaserna. Denna befälsgrupp kommer att bestå av de 20-tal fallskärmsjägerutbildade befäl från olika delar av landet, som är anställda inom flygvapnet, och som är utvalda att delta i övningen på Gotland. Sellin kommer att döpa övningen till

²¹ Samtalet finns bl.a. återgivet i boken: *Konspiration Olof Palme – Mordet, politikern och hans tysta fiender* av Gunnar Wall. Bokförlaget Semic, Sundbyberg 2015.

²² Utgående handbrev F7 (1986), Krigsarkivet Aminge. Brevet finns helt omaskat på Krigsarkivet men är helt maskat i Spaningsuppdrag, D 9440 *X och den militära övningen Gustav på Gotland* på Palmemordsarkivet.se

Gustav efter sin son och det kommer att bli ett namn som kommer att användas på gruppen av några av dess medlemmar. Av handbrevet framgår att dessa officerare sedan skall fortsätta att utbilda ytterligare personer i sitt närområde och på så sätt få nätverket att växa. Sellin påpekar att det är viktigt att hålla kunskapen om gruppen inom en liten krets och att han har för avsikt att försöka undvika att kommunikationen mellan honom och de ansvariga kontaktpersonerna dokumenteras på det vanliga sättet, och att han därför kommer att kommunicera via handbrev. Att använda sig av handbrev är ett av de sätt som man kan runda offentlighetsprincipen i känsliga ärenden. Så här skriver t.ex. arkivrådet Evabritt Wallberg i Kungliga Krigsvetenskapsakademins handlingar och tidskrift:

”Diariet och register blev ovärderliga verktyg för att upprätthålla möjligheten att få insyn i och överblick över verksamheten. Utan sådana hjälpmedel finns ingen verklig insyn. Ett sätt att komma undan insyn är därför att undvika att registrera handlingar. Man skriver underhandspromemorior och man skickar handbrev avsedda ”endast för mottagaren”. Dessa möjligheter har ofta utnyttjats och det naturligtvis i första hand i känsliga ärenden.”²³

Det är uppenbart att Sellin ansett att gruppens aktiviteter är känsliga, och att övningen på Gotland samlar personer som bl.a. kommer att utbildas i olika attentatstekniker veckan innan mordet är naturligtvis *i efterhand* både kontroversiellt och iögonfallande²⁴. Samtidigt är det svårt att tänka sig att just Gustavgruppen skulle kunna ha med mordet att göra, dels är de allra flesta som deltar i övningen där för att utbildas till experter och de är i början av sin utbildning och det är knappast troligt att dessa befäl redan efter de första utbildningstillfällena haft den kompetens som krävs för att planera och utföra ett riktigt attentat eller att de varit kandidater att delta i avancerade attentatövningar där sekretessen är hög och där man tränar i anslutning till verkliga nyckelpersoner. Palmegruppens fokus kommer därför att flyttas från Gustavgruppen och istället koncentreras kring de tre personer som ingår i löjtnant X grupp och som rest till Gotland för att hålla i delar av utbildningen. Gruppen utgör redan en välfungerande sabotageenhet sprungen ur hemvärnet och fallskärmsjägarskolan och de har både kompetens och vana att planera och genomföra operationer tillsammans.

Men det är knappast heller troligt att löjtnant X och gruppen skulle ha hunnit med att planera mordet med allt vad det innebär av övervakning, avlyssning och kartläggning när de samtidigt genomför en utbildning inom ramen för en övning på Gotland. Det faktum att övningen genomförs på Gotland ger vid en första anblick även löjtnant X grupp alibi för mordet, och till en början känns det en aning långsökt att Palmegruppen ens undersöker gruppen när man fått veta var de befunnit sig och vad de ägnat sig åt veckan innan mordet.

²³ Att undvika offentlighetsprincipen. Inträdesanförande i Kungl. Krigsvetenskapsakademien, avd. V (8 december 2004) av arkivrådet Evabritt Wallberg. Finns att läsa på nätet.

²⁴ I intervju med Gunnar Wall har en person ur löjtnant X grupp (i boken kallad Patrik) som var på Gotland berättat att en polis var på plats på övningen för att utbilda Gustavgruppen i hur man tillverkar brevbomber. Patrik berättar att man i löjtnant X grupp redan hade överlägsen kompetens på detta område och att det slutade med att polisen fick ”packa ihop och åka hem”, se *Rättsskandalen Olof Palme*. (Berättelsen visar att det fanns en bred kompetens inom gruppen vad gäller olika attentatstekniker men också att det var den här typen av verksamhet som utbildningen på Gotland delvis handlade om. Berättelsen visar också varför övningen omgärdades av så stort hemlighetsmakeri. Att poliser utbildar personer i rena terrortekniker är kontroversiellt oavsett tid och sammanhang).

Det som motsäger resonemanget att gruppen inte kunnat ha del i mordet är att man i längre specialoperationer eller övningssegment där man samlar och samordnar olika grupper för att utföra aktioner mot ett gemensamt mål, delar upp arbetsuppgifterna så att dessa sedan kan genomföras av olika grupper vid olika tidpunkter. Detta gäller särskilt tidsmässigt utdragna operationer eller övningar där sekretessen är hög och där grupperna är separerade från varandra av sekretesskäl. Under en sådan längre operation utför de olika grupperna endast sin del. I en längre övning som t.ex. syftar till att simulera ett attentat mot en hög militär eller politisk ledare arbetar man därför bl.a. med övervakningsgrupper som endast sysslar med informationsinhämtning och kartläggning av objektet tidigt i övningen. Dessa grupper entledigas sedan och ersätts av andra grupper som tar över och utför sin del (precis som polisens spanare arbetar innan man slår till mot en misstänkt person). De nya grupperna använder sig då av den information som de tidigare grupperna samlat in (t.ex. om var objektet kan förväntas befinna sig vid en given tidpunkt). Med hjälp av den insamlade informationen kan man sedan förbereda baser i det förväntade attentatsområdet, anskaffa de fordon som krävs för genomförandet etc. När man talar om att militära övningar syftar till att samordna olika grupper är det bl.a. den här typen av operationer man syftar på. I sådana övningar utför attentatsgruppen endast själva attentatet. De kan då föras in i attentatsområdet sent, när information om objektets planer inhämtats och baser och utgångsgrupperingar upprättats. Attentatsgruppen befinner sig då i attentatsområdet en begränsad tid och evakueras ur området direkt efter att attentatet genomförts. En attentatsgrupp skulle i så fall kunna ha förts in i attentatsområdet utifrån landet (t.ex. från Gotland) och med den bakgrunden kan alltså löjtnant X och gruppen bli intressanta trots att de inte befinner sig i Stockholm veckan innan mordet. Men om det är så att en attentatsgrupp befunnit sig på Gotland veckan innan mordet och att de medverkat i en specialoperation eller attentatsövning i Stockholm på kvällen den 28:e så borde spaningsledningen ha sett tecken på att en mindre grupp börjat göra sig redo för detta redan på Gotland, och så verkar också ha varit fallet.

Den 8:e december 2017 förhör Palmegruppen en person som tillhörde Gustavgruppen och som befann sig på övningen på Gotland. Han har tagit kontakt med utredarna därför att han via media blivit uppmärksam på att Palmegruppen ställt frågor till MUST om fallskärmsjägare. Han berättar att han inte vill figurera i något riktigt förhör eftersom han, förutom att han är polis, också är underrättelseofficer. Han berättar att Gustavgruppen inte bara övade tillsammans utan att de också hade skarpa uppgifter i fredstid som bl.a. innebar att de övervakade personer från öststater som bodde på samma hotell som svenska piloter. Det han tagit kontakt med utredarna för att berätta är något han säger att han upplevt vid tiden för mordet och som han tänkt mycket på sedan dess. Förhöret med underrättelseofficern är hårt maskat så det är svårt att veta exakt vad det är han varit med om men i en passage mellan maskningarna kan man få en glimt av vad det är han kan ha velat delge utredarna. Han berättar att mellan den 27:e och den 28:e februari, alltså dagen innan mordet, så skall en grupp på 6–7 personer ha samlats på en plats på Gotland för att delta i ett möte. Mer än så går inte att utläsa ur handlingarna men att Palmegruppen ansett att uppgifterna är intressanta bekräftas när man två månader senare förhör ytterligare en person som ingick i Gustavgruppen men som inte var med på övningen på Gotland. Namnet på honom har man förmodligen fått av

underrättelseofficeren och i det förhöret får vi veta lite mer om vad det är underrättelseofficeren kan ha berättat. Såhär står det:

”(Min maskning) informeras om att (maskat) uppgett att man hade en övning på Gotland och att det var vid (maskat) och att det var en handfull deltagare med på övningen. Stefan spekulerar i att övningen kanske delades upp i ett skede och att endast en handfull deltagare åkte till (maskat).”²⁵

Det som underrättelseofficeren har berättat är alltså att en grupp på 6–7 personer deltagit i ett möte/övning någonstans på Gotland mellan den 27:e och 28:e februari. Vad det är underrättelseofficeren mer specifikt upplevt och funderat över och som gör att han sätter detta möte i samband med mordet går inte att utläsa ur handlingarna, men Palmegruppen verkar helt klart ha intresserat sig för den här gruppen. Om uppgifterna stämmer så ligger de också i linje med en annan uppgift som finns i utredningen och som rör ett annat möte som skall ha ägt rum i Stockholm dagen innan mordet och där ett attentat mot Palme skall ha diskuterats och där poliser skall ha deltagit.²⁶

Båda dessa möten dagen innan mordet, den 27:e februari, pekar i samma riktning och båda tipsen har dessutom kommit in oberoende av varandra och från två olika polisbefäl. Uppgifterna skulle kunna tyda på att delar av polisen i Stockholm kan ha förberett sig för att samverka med militären i en övning under mordhelgen och att en militär attentatsgrupp kan ha flugits in till övningen från Gotland. Det är inte omöjligt att denna ”utbrytargrupp” från Gotlandsövningen i så fall kan ha innehållit löjtnant X och personerna ur hans grupp med tanke på deras expertområde och tidigare aktiviteter. Mot den bakgrunden blir det naturligtvis angeläget för Palmegruppen att försöka reda ut exakt hur löjtnant X hemresa från Gotland gick till eftersom man vet att han och gruppen mellanlandat i Stockholm på morddagen.

Löjtnant X alibiberättelse

I en tidningsartikel i *Skaraborgs Läns Allehanda* från den 21:a november 1988 framträder löjtnant X med namn och bild och där kan man läsa hans version av de händelser som ledde fram till att han blev misstänkt för mordet. När det gäller alibiproblematiken så står det såhär i tidningen:

”Det var en i förtid ifyllt reseräkning som riktade uppmärksamheten mot (löjtnant X). På reseräkningen står det att han flög från Visby, men att han sedan åkte bil från Stockholm och hem till Karlsborg.”²⁷

Att han åkt bil från Stockholm till Karlsborg är alltså det som blivit fel i reseräkningen och det har sin upprinnelse i att han fyllt i reseräkningen innan det var säkert hur de faktiskt skulle

²⁵ Förhöret med underrättelseofficeren finns i D 9440-14 och förhöret där det spekuleras i en uppdelning av övningen finns i D 9440-15 i Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*.

²⁶ Se, uppgifterna om ”Södermötet” i *Norra Magasinet special 1992*. Samt, D 14460. Det finns frågetecken kring delar av de uppgifter som cirkulerat kring Södermötet, där en del uppgifter är direkt felaktiga och man skall därför vara försiktig med att dra allt för långtgående slutsatser av de uppgifter som finns, men uppgifterna om mötet är intressanta i relation till övningsteorin och en mer grundlig genomgång av tipset om mötet vore önskvärt.

²⁷ *Skaraborgs Läns Allehanda*, (1988-11-21).

resa tillbaka från Gotland. När resplanerna sedan ändrats så ändrades aldrig reseräkningen och det är detta som enligt löjtnant X blivit fel och som är grunden till de initiala misstankarna mot honom.

Innan Palmegruppen tar in löjtnant X på förhör 1988 försöker man själva, ”pappersvägen”, fastställa hur löjtnant X rest från Stockholm till södra Sverige, för att se om han har alibi för mordet. Detta misslyckas trots att man tar hjälp av ÖB:s säkerhetsavdelning och när man tar in löjtnant X på förhör så är det främst alibifrågorna man vill ha svar på²⁸.

Löjtnant X berättar att gruppen flugit från Gotland till Stockholm någon gång vid 12.00 på fredagen. I förhöret är han osäker på om de flyger vidare till Jönköping eller Trollhättan och vid vilken tid detta sker, men han har för sig att det sker med civilt flyg och att de blir upphämtade av en värnpliktig soldat på flygplatsen som kör gruppmedlemmarna till deras respektive hemadresser. Sådär står det i förhöret:

”I samband med att Olof Palme mördades var gruppen på väg hem från en övning på Gotland. Man hade uttryckt sig skämtsamt att det var tur att de hade varandra som alibi. De befann sig alla tre, (maskat), X (min maskning) och (maskat) i en kronbil, körd av en värnpliktig soldat, sent på fredagskvällen i trakterna kring (maskat).”²⁹

I *Skaraborgs Läns Allehanda* några dagar senare verkar han blivit säker på att gruppen flugit till Trollhättan och att man där blivit upphämtade av en värnpliktig chaufför från F7. Bilresan från flygplatsen går sedan till de två andra gruppmedlemmarnas bostäder i trakterna kring Moholm, där de också tar en längre paus innan löjtnant X och den värnpliktige soldaten fortsätter till löjtnant X hem i Karlsborg³⁰. Löjtnant X är inte helt säker på när han kommer hem men han uppskattar det till att vara mellan 00 och 01 på natten men att det kan ha varit tidigare. Han minns dock att hans fru väcker honom klockan 8 på morgonen den 1:a mars och berättar att Olof Palme har blivit mördad. Detta bekräftas också av frun som däremot inte kan säga när löjtnant X kom hem på natten³¹.

Om den här berättelsen stämmer så har löjtnant X alibi för mordet. Han sitter då i en bil mellan flygplatsen i Trollhättan och sitt hem när mordet sker. Palmeutredarna försöker nu kontrollera alibit genom att prata med ytterligare en person som var med på flyget hem och som befann sig på övningen på Gotland. Av allt att döma gav den personen löjtnant X alibi

²⁸ Att man tagit hjälp av ÖB Säk står att läsa om i Spaningsuppdrag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*, samt i Granskningskommissionens betänkande i anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme. Del 2, (SOU 1999:88).

²⁹ Passagen som citeras finns med lite olika maskning i Förhörprotokoll, D 9440-3-A, (1988-11-17). Nummer 139 i Palmemordsarkivet och med annan maskning nummer 200 i Palmemordsarkivet.

³⁰ Att hemresan gått till på det här sättet bekräftas också av den enda nu levande medlemmen i den grupp på 3 som åker till Gotland (här kallad U) när Gunnar Wall intervjuar honom i samband med skrivandet av boken *Rättsskandalen Olof Palme*. Han bekräftar att det var just en värnpliktig chaufför från F7 som hämtade upp gruppen och att de sedan åkt via Moholm där det blivit ett längre uppehåll.

³¹ Om hemresan kan man läsa i Spaningsuppdrag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*. Samt i tidningsartikel från Skaraborgs Läns Allehanda (1988-11-21). Löjtnant X berättelse om hur hemresan skall ha gått till har som sagt också bekräftats av U (Patrik) i samtal som Gunnar Wall haft med honom i relation till arbetet med boken *Rättsskandalen Olof Palme*.

och med detta nöjer sig Palmeutredarna, man kommer inte längre, och beslutar så småningom att lägga ärendet ad acta med motivet att löjtnant X har alibi och att motiv saknas³².

Men under förhöret med löjtnant X kan polisen ha missat en viktig detalj som tyder på att han ljuger om gruppens alibiresa. Löjtnant X är den sista som släpps av och detta sker mellan 00 - 01 på morgonen den 1:a mars. Den första nyhetssändningen om mordet går ut via radio vid 01.10 på lördagsmorgonen. Hur kan då gruppen (som släpptes av redan i Moholm) ha pratat om mordet under bilfärden och skämtat om att det är tur att de har varandra som alibi när de omöjligt kan ha känt till mordet vid denna tidpunkt?

Det är svårt att tolka förhörsutskriften på annat sätt än att gruppen pratat om mordet i bilen, under bilresan. Förhöret är förvisso inte ett dialogförhör men Palmeutredaren som sammanfattar samtalen beskriver i just denna del löjtnant X alibi och det är troligt att just den här passagen varit extra viktig att få rätt eftersom det är specifikt alibit utredarna rest ner för att kontrollera. Om förhöret är rätt återgivet och ingen annan information som förklarar uttalandet finns under maskningen så är det märkligt att man inte omedelbart reagerat på motsägelserna i berättelsen. Palmeutredaren måste väl haft aktuellt för sig vid vilken tid mordet skedde och när allmänheten informerades? Men polletten verkar aldrig trilla ner.

Förhørsledaren borde i så fall även ha reagerat när löjtnant X berättar om hur han fick kännedom om mordet lite senare i samma förhör för det motsäger också samtalen i bilen. Sådär står det i förhöret:

*”Han är helt säker att han låg och sov vid 8 tiden då hans fd fru, väcker honom och talar om att Palme är död. Han tror ej henne, går upp och får se på tv:n att Palme blivit mördad”*³³.

Vi vet inte om polisen återgett löjtnant X förhör på ett helt korrekt sätt, vi får inte ta del av ljudupptagningarna. Men formuleringen väcker frågor. Och även den senaste Palmegruppen har uppenbart känt tveksamhet till berättelsen, för det är ett antal saker som inte stämmer bl.a. tar bilresan mellan flygplatsen i Trollhättan och Karlsborg alldeles för lång tid.

Om gruppen landat i Trollhättan vid 17.00-tiden och om de sedan åker till Karlsborg via Såtenäs och Moholm så tar en sådan resa under 3 timmar. Om löjtnant X sedan anländer till Karlsborg mellan 00 och 01 på natten som han själv säger så har en sådan resa tagit över 7 timmar. Det är en skillnad på åtminstone 4 timmar. Den skillnaden förklarar gruppen med att man stannat och fikar när man kommit fram till Moholm. Eftersom man säger att man hämtats upp på flygplatsen av en värnpliktig chaufför från F7 så innebär det att den värnpliktiga chauffören fått vänta på att de skall fika klart i uppemot 4 timmar om tiderna skall gå ihop. De berättar också att väglaget varit dåligt och att man turades om att köra bilen.

³² Förhöret med en person i Gustavgruppen som gett stöd åt löjtnant X berättelse om hemresan finns i D 9440-7 nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*. Ad acta-läggningen finns bl.a. att läsa om i Granskningskommissionens betänkande i anledning av Brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme. Del 2.

³³ Citatet om att löjtnant X skall ha väckts av sin f.d. hustru finns i Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*. Se även: Förhørsprotokoll, D 9440-06-A. (2018-02-12) Nummer 714 i arkivet. Förhör med löjtnant X före detta fru.

Historien om det dåliga väglaget och att de skall ha stannat och fikat i Moholm i 4 timmar med en värnpliktig chaufför väntande, verkar tillrättalagd. Den verkar konstruerad för att löjtnant X skall komma hem efter att frun gått och lagt sig, men så pass tidigt på natten att han inte kan ha varit på plats kring Sveavägen när mordet sker. Alibit är dessutom högst problematiskt av andra skäl och det är att löjtnant X endast har alibi från medlemmarna i den hemliga grupp där han själv ingår.

Men löjtnant X alibiberättelse är trots allt inte helt omöjlig att kontrollera för berättelsen innehåller en utomstående person utan koppling till gruppen som skulle kunna ge dem ett vattentätt alibi för mordet och det är den värnpliktiga chauffören från F7 som skall ha kört gruppen i en militärtaxi under mordkvällen. Han skulle ensam kunna skingra alla de frågetecknen som funnit kring löjtnant X alibi ända sedan 1987.

I samband med researchen till Gunnar Walls bok *Rättsskandalen Olof Palme* så gjorde jag en ansträngning att kontrollera löjtnant X alibi. Eftersom jag visste att en värnpliktig soldat från F7 kört gruppen på mordkvällen så begav jag mig till krigsarkivet för att se om det gick att hitta personuppgifter på de värnpliktiga som gjort lumpen vid körcentralen på F7 vid tiden för mordet. Som tur var visade det sig att försvarsmakten återkommande hade upprättat förteckningar över de värnpliktiga ur varje kull, som genomgått grundutbildningen, och som därefter placerats ut vid körcentralen på F7. Till slut fick jag fram en lista på personer ur den grupp värnpliktiga chaufförer som borde ha kört militärtaxi vid tiden för mordet och jag började ringa runt och skicka SMS, och till slut fick jag napp. Det visade sig att en av de värnpliktiga på listan, vi kan kalla honom J, hade legat inne vid körcentralen vid F7 när mordet inträffade.

När Gunnar Wall sedan intervjuade honom så berättade han att han hade haft beredskap vid körcentralen på F7 över mordhelgen och att det bara varit han som haft beredskapen den helgen. Han berättade att han gick på klockan 16.00 på morddagen och att han sedan hade beredskap hela helgen. Han berättade också att han endast haft en körning på hela helgen och att det var en förbokad körning som gick mellan Grästorps och Sätenäs klockan 4 på morgonen den 1: a mars. Vid den körningen hade han hämtat upp två personer på två olika adresser inne i Grästorp. Han tror att personerna kan ha varit piloter och säger att det inte är ovanligt att officerare bor i Grästorp och jobbar på Sätenäs. Den andra personen som J hämtade upp på natten hade hört talas om mordet innan han klev in i bilen och berättade detta för den officer som redan satt i bilen. De pratade en stund om det som inträffat och den värnpliktiga chauffören upplevde inget onormalt med personerna.³⁴ Det går inte att få fram uppgifter om vilka dessa officerare var, allt övrigt material om körningarna från den här tiden är gallrat så det går inte att den vägen kontrollera den värnpliktiga chaufförens berättelse.

En sak som sticker ut i hans berättelse är att han var ensam vid Körcentralen den här helgen, och att han säger att man oftast var två personer som hade beredskapen. Han såg dock inte till någon annan värnpliktig chaufför på hela helgen. Det skall visa sig att den detaljen i hans berättelse faktiskt får stöd av annan dokumentation som finns bevarad på Krigsarkivet.³⁵ För i

³⁴ Wall, Gunnar, *Rättsskandalen Olof Palme – mordet syndabocken och hemligheterna*. Semic, Sundbyberg 2023.

³⁵ Krigsarkivet Aminge. Cirkulärmeddelande nr. 18, 1986, F7.

en av de bevarade handlingarna kan man läsa att en annan värnpliktig chaufför som legat inne vid Körcentralen på F7 faktiskt tjänstgjorde under mordhelgen. Anledningen till att han inte var på plats på körcentralen var för att han hade avdelats för att köra en grupp militärer upp till Vasaloppet den helgen. Avresan skall ha skett redan klockan 08.00 på morgonen den 28:e februari och man beräknade att vara hemma först tidigt på morgonen den 3:e mars.

Dokumentet stöder alltså den värnpliktiga chaufförens berättelse och den ger en förklaring till att han var ensam just den här helgen. Det innebär i sin tur att han var den enda personen som skulle kunna ha kört gruppen på kvällen/natten den 28:e februari, och det har han alltså inte gjort. Det går därmed inte att hitta stöd för den version av hemresan som löjtnant X berättar.

Med tanke på de motsägelser som redan fanns i förhöret är detta naturligtvis precis vad man kunde förvänta sig att hitta när man kontrollerar alibiberättelsen. Samtidigt är det något konstigt med att löjtnant X inte förberett sig bättre när polisen kommer ner och förhör honom, för enligt honom själv skall han ha upptäckt att han varit avlyssnad av Säkerhetspolisen i över ett år innan han förhörs, så han borde känt pressen att kunna producera ett alibi när förhöret väl äger rum. Och det skall visa sig att det finns tecken som tyder på att han både kan ha känt sig pressad och att han kan ha försökt skaffa sig ett alibi.

För det skall visa sig att den värnpliktiga chauffören J har mer att berätta, han skall nämligen själv ha tagit kontakt med Palmegruppen så sent som 2016 med anledning av två märkliga telefonsamtal som han fått åren efter mordet.³⁶ J berättar att han ett år efter att han slutat som chaufför på körcentralen, på sommaren 1987, plötsligt får ett telefonsamtal från en person som kräver att J skall ge honom alibi för mordnatten eftersom Palmegruppen skall höra honom. Personen som ringer är stressad och verkar rädd och vill att J skall säga att han var en av personerna som satt i bilen under körningen den 1: a mars. J som inte kan avgöra på rösten om detta var en av personerna som satt i bilen under resan mellan Grästorp och Såtenäs lovar dock att ge personen alibi om Palmegruppen skulle höra av sig. Ett år efter det märkliga telefonsamtalet ringer personen upp igen och frågar om samma sak, detta är någon gång sommaren 1988³⁷, alltså bara några månader innan löjtnant X förhörs för första gången. Vi vet inte vem det var som ringde till chauffören J, men det finns starka skäl att tro att detta kan röra sig om löjtnant X. I liggaren står det att polisen bedömt att uppgifterna från J inte är möjliga att bearbeta, trots att man har hans kontaktuppgifter. Polisen hör heller aldrig av sig till honom för att höra vad han har att berätta och uppslaget läggs så småningom ad acta 2016-12-29 utan att några utredningsåtgärder vidtagits. Och här går av allt att döma en viktig pusselbit förlorad. En pusselbit som skulle ha kunnat påverka Palmegruppens inställning till hemresan och alibiproblematiken som uppstått kring gruppen.

Misstankar om en sekretessbelagd kuppövning.

Om vi kort sammanfattar det vi vet om gruppens verksamhet, att de övat på högt uppsatta nyckelpersoner och att gruppen har problem att få sina alibiberättelser bekräftade av något

³⁶ D 21909

³⁷ Se, Wall, Gunnar, *Rättsskandalen Olof Palme – mordet, syndabocken och hemligheterna*. Semic, Sundbyberg 2023.

opartiskt vittne utanför gruppen och att alibiberättelsen dessutom innehåller motsägelser, så dyker två frågor upp:

1, Kan det ha förekommit en sekretessbelagd kuppövning i Stockholm under mordnatten?

2, Kan det ha ingått en attentatsövning riktad mot Olof Palme som en del i den övningen som gör det troligt att X och gruppen också befunnit sig runt Sveavägen på mordnatten?

De frågorna är en logisk följd av den övningsverksamhet som gruppen ägnat sig åt och den alibi-problematik som uppstått kring dem. P-G Näss besynnerliga kommentar om att det finns näring i tipset pekar i sin tur mot att det kan ha funnits kunskaper inom Säkerhetspolisen om vilka personer eller grupper inom militären som skulle kunna tänkas ha deltagit vid en sådan övning.

En skydds- eller attentatsövning på kvällen den 28:e februari skulle också kunna förklara varför mordet inträffar vid en tidpunkt när Palme saknar sitt ordinarie livvaktsskydd från Säkerhetspolisen. En del av de privatutredare som är anhängare till den här teorin har argumenterat för att livvaktsskyddet i så fall övertagits av militära förband som utbildats för att skydda och eskortera militära nyckelpersoner och som befunnit sig i området, och att Palme därför kunde betraktas som ”skyddad” även under en övning på mordkvällen där hans ordinarie livvakter var frånvarande. Ett sådant resonemang hämtar näring från tidigare attentat mot politiskt kontroversiella personer som antas ha mördats av personer som varit ansvariga för deras personskydd och där skyddet på något sätt förändrats kort innan mordet. För att detta resonemang skall ha bäring på Palmemordet krävs att ett antal parametrar är uppfyllda bl.a. att de grupper som övar i närheten av riktiga nyckelpersoner också medför skarp ammunition på övningarna eftersom de kan ha haft verkliga skyddsutrustningar när det ordinarie livvaktsskyddet inte var på plats. Vi kommer att återkomma till det resonemanget för det finns tecken som tyder på att det faktiskt kan ha förhållit sig på det sättet när det gäller just Löjtnant X grupp och att gruppen faktiskt kan ha medfört skarp ammunition när de övade.

Det Krister Peterssons spaningsgrupp undersöker med början 2017 är vad man i Palmemordssammanhang brukar kalla för *övningsscenario* eller *övningsteori* och det är vid sidan av polisspåret, mötesscenariot, Sydafrikaspåret och Skandiamannen en av de mer diskuterade ”skolbildningarna” när det gäller mordet på Olof Palme.³⁸ Teorin finns också i många olika varianter. Lite förenklat kan man säga att övningsscenario bygger på tanken att en grupp personer utnyttjat en militärövning för att genomföra ett riktigt mord. Grunden för denna tanke har delvis sitt ursprung i militärhistorien, där övningar historiskt använts som täckmantlar för riktiga militära angrepp³⁹ men det finns, som vi skall se, också vittnesmål från

³⁸ Varianter på övningsscenario har förts fram bl.a. av Bjarne Moelv och Erik Engström, se: *Bjarne Moelv: Polis och militär övade kuppförsvaret natten då Palme mördades*. Publicerad på Gunnar Walls blogg 2020-07-09. Samt: *Privatutredaren: Palme mördades under en kuppförsvarsövning*. Intervju med Erik Engström på, Ottos Insight, 2020-07-17.

³⁹ Att militärövningar kan användas som maskering för riktiga angrepp kan man bl.a. läsa i den statliga utredningen om den militära underrättelsetjänsten: *Den militära underrättelsetjänsten. (SOU 1976:19)* såhär står det: ”Det kan emellertid inte vidare uteslutas att övningsverksamheten är en maskerad uppladdning för ett angrepp”. Exempel på när militärövningar använts för att maskera ett verkligt militärt angrepp är Operation Barbarossa men även Operation Bagration. Se även: *The use of Military Exercises as cover for covert operations*. Stephen C. Pelletiere, Naval War College Review (1995). Ett av målen man vill uppnå genom att utföra en militärövning eller simulering samtidigt som en riktig attack sker, är att förvirra motståndaren och göra det svårare för dem att upptäcka vad som pågår. Detta ger angriparen en taktisk fördel, inte minst

brottsplatsen som ger stöd för en sådan hypotes samt journalister som säger sig ha pålitliga källor som haft kännedom om en sådan övning.

Frågan om det kan ha pågått en kuppövning på mordnatten med hemliga befälsgrupper har den senaste spaningsledningen alltså varit inne på ända sedan 2017 och man har ställt konkreta frågor om det pågick en kuppövning på mordnatten till Säkerhetspolisen.⁴⁰

Dessutom har man tidigt uppmärksammat uppslaget om löjtnant X och hemvärnsgruppen och man har sett att hemreseproblematiken fortfarande inte är ordentligt utredd. I en anteckning från ett möte mellan Palmegruppen och åklagarna (2017-08-29), står det följande:

”Beslutas att de personer som rest från Gotland till Stockholm och vidare till Sätenäs skall höras, samt ev. även deras flickvänner”⁴¹

Att det handlar om löjtnant X och gruppens hemkomsttid bekräftas 5 månader senare när Palmegruppen tar in löjtnant X före detta fru på ett nytt förhör.⁴²

Trots misstankarna om att alibiresan inte stämmer så är det troligt att det också funnits informell information om militärövningar som Krister Petersson inte delat med sig av. Det är svårt att tro att Palmegruppen ägnat flera år åt att utreda spåret utan att ha fått ytterligare information om att det pågått en militärövning på mordkvällen även från annat håll. Att det fanns kunskaper om den hemliga militära övningsverksamheten inom polisen vet vi därför att t.ex. piketen samövades med militära förband när det gällde kuppförsvaret men också för att Säkerhetspolisen planerade dessa övningar tillsammans med Försvarmakten. Om informationen kom inifrån polisen bör den i så fall ha varit informell med tanke på de problem som kan drabba personer som lämnar ut sekretessbelagda uppgifter. Just den omständigheten måste ha varit extra problematisk när det gäller undersökningen av övningsteorin. Det är troligt att Palmegruppen varit tvungna att använda sig av anonyma källor och uppgiftslämnare på ett helt annat sätt än när det gäller andra uppslag. Ett exempel på att man använt sig av information man annars sällan ser i förundersökningen om mordet är att det finns mailkorrespondenser i ärendet kring X där uppgifter och spekulationer från Flashback inkluderats.⁴³

Greppet att lyfta in kommentarer från Flashback är, när det gäller känsliga uppslag, dock helt logiskt. Man kan tänka sig att det är just i anonymiserade diskussionsforum som uppgifter av känslig natur kan tänkas ha delats. Det är också på Flashback som de första uppgifterna som skulle kunna slå sönder löjtnant X alibiberättelse dyker upp. En anonym användare har från källor fått berättat att det på mordnatten skall ha befunnit sig en fallskärmsjägertrupp från FJS i ett Hercules på Barkarby flygfält. Fallskärmsjägertruppen skulle enligt källan ha förberett sig för att delta i en övning som avlöste en inledande kuppövning i Stockholm. Efter att mordet

tidsmässigt. En del anhängare av övningsscenarioet har tolkat ”fördröjningen” av larmet och strulet på ledningscentralen under mordnatten som ett tecken på att övningsverksamheter kan ha pågått parallellt med mordet.

⁴⁰ Se, Nationella åklagaravdelningen, ärende AM-26929-17 (2017-03-01). Sådär löd Palmegruppens fråga till SÄPO: *”Pågick det någon militär kuppförsvarsövning och/eller antisabotageverksamhet/övning i Stockholm vid tidpunkten kring mordet på Olof Palme”*.

⁴¹ Åklagarmöte 2017-08-29 (Diariennr. 23027-86).

⁴² D 9440-06-A. (2018-02-12).

⁴³ Se, Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*.

inträffade så avblåstes deras medverkan och de flög sedan ner till Skaraborg med Herculesplanet. Under hemresan berättar källan att även löjtnant X skall ha anslutit till fallskärmsjägertruppen utan att ha varit med på resan till Stockholm. Enligt den anonyma användaren skall temat för övning varit anti-spetsnaz⁴⁴. Anonyma personer på Flashback är inte de enda som säger sig ha haft kontakt med personer som deltagit i, eller som säger sig ha kännedom om en militärövning i Stockholm city under mordkvällen. Journalisten och författaren Bjarne Moelv berättade i juli 2020 att han fått uppgifter från en källa om att det pågått en militärövning kring Sveavägen på mordnatten. Moelvs bedömning av sin källa är att den är trovärdig och Moelv berättar att han tidigt skall ha fått informationen om övningen.

Misstankar om att en attentatsgrupp kan ha länkat upp med en hemlig motståndsrörelse.

Trots att det tidigt funnits rykten om en kuppövning och författare som säger sig ha pålitliga uppgifter om att en sådan övning genomförts så finns sannolikt en annan förklaring till att uppslaget kring löjtnant X blir aktuellt igen runt 2017 och det har att göra med kopplingen mellan befälsgrupper från FJS och de uppgifter som Dag Anderssons Palmegrupp började arbeta med redan 2015. Uppgifter som handlar om att den hemliga motståndsrörelsen kan ha övat samband och övervakning under mordnatten. Och att dessa grupper skulle samordnas med de hemliga befälsgrupperna i en krigssituation.

Vi börjar med frågan om samordning och hur man organiserade upp det svenska motståndet inom militären på 1980-talet. Vi har redan nämnt att man förberedde sig för att det sovjetiska specialförbandet spetsnaz skulle förbekämpa olika mål och att man tänkte sig ett scenario där man bl.a. skulle mörda olika nyckelpersoner. För att spetsnaz-grupperna skulle lyckas med sina mordplaner var man dock till stora delar beroende av att få hjälp av personer som redan fanns i landet och som kunde ge understöd åt de operationer som man planerade. Främst tänkte man sig att hjälpen skulle komma från ett nätverk av så kallade illegalister (sovjetiska medborgare som i hemlighet, och under täckmantel, etablerat sig i landet)⁴⁵. Men man tänkte sig också ett scenario där hjälpen kunde komma från svenska personer som var engagerade i olika föreningar eller organisationer som sympatiserade med fienden (främst ideologiskt) och som illegalisterna hade rekryterat till små grupper som kunde ge understöd åt spetsnaz-förbanden i ett skymningsläge.⁴⁶

Eftersom spetsnaz-grupperna var beroende av att ”länka upp” med nätverk som redan fanns etablerade i landet blev det viktigt för den svenska militära underrättelsetjänsten att hålla koll

⁴⁴ Två av de Flashback-användare som säger sig känna till mest om övningar på mordnatten och Herculesplan på Barkarby flygfält är ”Styckjunkaren” och ”Furir Revaer”. I researchen till Gunnar Walls bok *Rättsskandalen Olof Palme*, försökte jag få fram flygjournalerna för mordhelgen från Transportflygdivisionen för att se om det fanns någon substans i uppgifterna (flygjournalerna finns på Krigsarkivet i Aminge). Jag upptäckte då att flygjournalerna för just mordhelgen saknades.

⁴⁵ Se, Walker, Shaun. *Illegalisterna – Hundra år av ryskt spionage i väst, Ordfront, Stockholm 2025*. Boken ger en översikt bild av hur Sovjetunionen arbetade med utvecklandet av landets Illegalistprogram och hur nätverk etablerades i olika länder.

⁴⁶ Ett exempel på en organisation som ibland nämns som möjlig rekryteringsbas för bildandet av små ideologiskt motiverade grupper eller celler är den numera upplösta organisationen, *Förbundet Sverige-Sovjetunionen*.

på personer som kunde tänkas ingå i ett fientligt nätverk och som kunde vara måltavlor för rekrytering.

För att få kontroll över detta säkerhetshot så inledde den militära underrättelsetjänsten IB en omfattande kartläggning och registrering av personer som hade sin politiska hemvist till vänster på den politiska skalan. När det gällde registreringen av kommunister så tog man bl.a. hjälp av de socialdemokratiska arbetsplatsombuden vilket så småningom kommer att leda till den så kallade IB-affären. Till denna kartläggning och åsiktsregistrering av vänstersympatisörer tillkom dessutom en infiltrationsverksamhet där IB:s mer avancerade operatörer användes för att infiltrera olika vänstergrupper. Det mest kända exemplet är Gunnar Ekbergs infiltration av FNL-rörelsen i Göteborg, Palestinagrupperna och PFLP.

Vid sidan av detta så byggde IB dessutom upp en hemlig fältverksamhet som på senare tid har ansetts vara en del av den hemliga svenska motståndsrörelsen, ofta kallad *Stay behind*. Denna fältverksamhet var en speciell del av den militära underrättelsetjänsten som skulle syssla med underrättelseinhämtning på fältet i syfte att främja det svenska motståndet. I fredstid innebar verksamheten att man spanade på olika personer som man uppfattade som säkerhetsrisker och att man dokumenterade var dessa personer vistades och vilka kontakter de tog.

I krig skulle den hemliga motståndsrörelsen bl.a. genomföra olika typer av sabotage och man skulle hjälpa till med att bistå välutbildade specialförbandsoperatörer som infiltrerat det område där motståndsrörelsen var verksam. Rekryteringen till grupper eller celler som kom att stå under underrättelsetjänsten, och som var en del av den svenska motståndsrörelsen kom att ske både från militära frivilligorganisationer såsom hemvärnet och FRO men även från polisen. Sådär skriver Sinai Tamir om hur relationen mellan specialförband och Stay behind-organisationerna var tänkta att fungera:

”Hemliga Stay behind organisationer hade skapats parallellt med militära enheter under beskydd av underrättelsetjänster. De hade i första hand till uppgift att göra motstånd mot ockupationsstyrkorna men också att fungera som vägvisare och kontaktpunkter för infiltration av specialförband. Dessutom hade de hemliga Stay behind organisationerna fördelen av att redan vara på plats (..)”⁴⁷

Specialförbandsoperatörer skulle alltså kunna föras in utifrån landet och in i den region där motståndsrörelsen redan var etablerad för att sedan länka upp med personer som t.ex. kunde bistå dem med lokaler som kunde fungera som tillfälliga fältbaser för de operationer man planerade att genomföra. Fältbaserna kunde vara t.ex. hembygdsgårdar, hemvärnsstugor, föreningslokaler eller lägenheter som underrättelsetjänsten förfogade över.

Man brukar tala om att den hemliga motståndsrörelsen vilade på tre ben som skulle kunna samordnas vid olika operationer. I grannlandet Norge hade dessa tre delar olika namn. Underrättelsenätverket som huvudsakligen sysslade med samband och som bedrev spaning benämndes *Lindus*, sabotageavdelningen som skulle leda och genomföra t.ex.

⁴⁷ Tamir, Sinai, *Eyes on target: Stay-behind forces during the cold war*. Tidskriften, *War in History*, volym 28, nummer 3, juni 2021. Artikeln finns också publicerad på nätet. Detta är min översättning.

likvideringsoperationer benämndes *Rocambole* och flyktorganisationen som skulle föra in och ut viktiga personer i ett ockuperade områden benämndes *Blue Mix*.⁴⁸

Vid operationer där man övade på att föra in specialförbandsoperatörer som skulle länka upp med en motståndsrörelse så aktiverades ofta alla tre delarna i Stay behind- nätverket.

Detta sätt att ”skjuta in” små specialförbandsgrupper bakom fiendens linjer hade använts redan under andra världskriget då man bildat särskilda grupper på 2–4 personer, så kallade Jedburgh-teams, för sådana operationer. En av de personer som kommer att vara med om att bygga upp den svenska motståndsrörelsen, William Colby, var själv medlem i ett sådant Jedburgh-team under andra världskriget, och dessa erfarenheter tog man sedan med sig in i det kalla kriget när man började bygga upp Stay behind-organisationerna i Europa.⁴⁹

Den svenska motståndsrörelsen skulle, i ett skymningsläge och under en ockupation alltså kunna fylla samma funktioner som Illegalist-nätverken, men istället för att hjälpa sovjetiska spetsnaz-grupper så skulle man under 1980-talet hjälpa medlemmar ur de svenska befälsgrupper som var embryon till de första svenska specialförbanden (eller eventuellt utländska specialförband) som skickats in för att bistå i kampen mot ockupationsmakten. Att länka upp specialförband med den hemliga motståndsrörelsen övade man också på nere på den europeiska kontinenten. Sådär skriver Tamir om en övning som gick av stapeln i mitten på 70-talet:

”.. År 1974 hölls till exempel den årliga gemensamma/kombinerade övningen *FLINTLOCK*, en specialoperationsövning som genomfördes av USA:s europeiska kommando (inte en NATO-övning), med delövningar i Norge, Tyskland och Italien. Delövningen *ALTENEA '74* i norra Italien involverade amerikanska specialstyrkor och Navy SEAL-team som infiltrerade från luften och havet för att koppla upp sig med italienska Stay behind organisationer för att genomföra gerillakrigföring, utföra direkta aktioner, rekognoscerings- och attackuppdrag och förena sig med italienska Specialförbandsenheter för att bilda gemensamma kommando- och kontrollbaser. Sådana övningar inkorporerade nästan alla Stay behinds roller och funktioner – militära såväl som hemliga.”⁵⁰

Denna relation mellan den hemliga motståndsrörelsen och specialförbanden är viktig för att förstå hur intresset för löjtnant X och den befälsgrupp han tillhör blir aktuell i utredningen igen runt 2017. För om det skall visa sig att den hemliga motståndsrörelsen övat inne i Stockholm under mordkvällen så finns också en möjlighet att denna övning kan ha haft inslag av sammanlänkning och då kan också operatörer ur de hemliga befälsgrupperna ha funnits på plats kring Sveavägen under mordnatten.

⁴⁸ Wennström, Johan, *Sveriges sak var vår*. Albert Bonniers Förlag. Stockholm 2025.

⁴⁹ En kort historik om Jedburgh-teamens historia finns att läsa på nätet: [Surprise, Kill, Vanish: The Legend of the Jedburghs - CIA](#). Se också, Colby, William. E, Forbath, Peter, *Honorable Men – My life in the CIA*. Simon and Schuster. New York 1978

⁵⁰ a.a. (citatet är min översättning)

En SÄPO-chef talar ut

I dag vet vi att Sverige hade en hemlig motståndsrörelse men länge var organisationen helt dold för allmänheten och kunskapen om att dessa grupper genomförde olika spaningsoperationer inne i Stockholm city var kända endast av de personer som ingick i dessa nätverk.

1971 så kommer journalisten Åke Ortmarks reportagebok *Maktens redskap*⁵¹ och i boken berättar Ortmark för första gången om en organisation som ska ha bedrivit spaningar mot personer inne i Stockholm. En organisation som leddes av en kvinna som tidigare arbetat på FRA men som nu satt på en hög position inom FRO och som i boken presenteras som Barbro. För Ortmark så berättar Barbro att gruppen bildats för att ta itu med narkotikaproblemet i samhället och att man spanat på narkomaner och narkotikalangare. Det här är en beskrivning av gruppens verksamheter som kommer att återkomma genom åren, vi skall snart återkomma till vilken roll den beskrivningen kan ha spelat.

Men gruppen som beskrivs i Ortmarks bok har också drag som skvallrar om att detta i själva verket rör sig om något annat än en grupp som endast vill komma till bukt med narkotikaproblemet bl.a. talas det om att medlemmar skall ha begått inbrott för att stjäla en förteckning över personer, och att gruppen haft kompetens att utföra telefonavlyssning.

Det framgår aldrig i Ortmarks bok att detta rör sig om en hemlig militär organisation som stod under beskydd av den militära underrättelsetjänsten snarare tvärt om. Det Ortmark beskriver är en grupp som själva tagit på sig att rädda Sverige undan kommunismen men framför allt från narkotikaproblemet och att verksamheten inte har något finansiellt stöd från Polisen eller Säkerhetspolisen. Verksamheten gränsar snarare till olovlig kårverksamhet och medlemmarna står därför under ett hot att bli åtalade om deras verksamhet skulle bli känd för myndigheterna.

Ortmarks reportage är den första ingående beskrivningen av det som i Palmemordssammanhang brukar kallas för ”Barbrogruppen”. Gruppen kommer att återkomma över 40 år senare när den före detta chefen för SÄPO:s kontraspionage Olof Frånstedt släpper den andra delen av sina memoarer *Spionjägaren*⁵² 2014 och då kommer gruppen att för första gången sättas i samband med mordet på Olof Palme.

I det sista kapitlet i boken, benämnt ”Skuggan över Palmemordet” berättar Frånstedt att han vid tiden för mordet på Olof Palme slutat som SÄPO-chef och att han befinner sig i Malaysia när han får kännedom om vad som hänt på Sveavägen. Frånstedt följer sedan mordutredningen på avstånd och när det börjar komma fram uppgifter i media om att personer med walkie-talkie syns i kvarteren runt mordplatsen under mordkvällen så går det en rysning genom kroppen på den förre SÄPO-chefen eftersom han då rekapitulerar ett antal händelser från 1975. Så här skriver Frånstedt:

⁵¹ Ortmark, Åke, *Maktens redskap: poliserna, åklagarna, domarna, advokaterna, vaktarna*. Wahlström & Widstrand. Stockholm 1971.

⁵² Frånstedt, Olof, *Spionjägaren del 2, Säpo, IB och Palme*. Ponto Pocket. Stockholm 2015.

” Jag kom nämligen då att tänka på ett par märkliga händelser under min tid som chef på Säpo och ju mer jag funderade på det, desto säkrare blev jag att det på ett eller annat sätt kunde ha ett samband med mordet på Olof Palme.”⁵³

Det Frånstedt sedan berättar är att han i januari 1975 får besök av en kvinna vid namn Barbro som kommer upp till SÄPO för att informera Frånstedt om att hon, tillsammans med en grupp, bedriver spaningar inne i Stockholm city mot personer som är politiskt extrema. Barbro berättar att hon är ledare för gruppen och att spaningarna går till som så att de brukar identifiera spaningsobjekten i förväg och sedan postera sig utanför deras bostad. När personerna lämnar bostaden följer de efter för att registrera vad de gör och vilka kontakter de tar. Gruppen kommunicerar via radio och använder sig av walkie-talkies för att hålla samband vid spaningsoperationerna. De flesta medlemmarna i gruppen är rekryterade ur FRO. Anledningen till att Barbro besöker Frånstedt i januari 1975 är för att be honom att lämna gruppen ifred och att inte blanda sig i deras verksamhet. Barbro berättar också att just hennes grupp opererar inne i Stockholm city men att det också finns en annan grupp som bedriver spaningar i västra Stockholm och som leds av en person som hetter Lennart. Dessa grupper är strikt kompartmentaliserade och ingen kontakt får förekomma mellan medlemmarna i de olika grupperna. Om deras verksamheter behöver koordineras så sköts kontakterna av Barbro och Lennart. Frånstedt konstaterar för sig själv att detta rör sig om en militant grupp som inte ville ha kontakt med någon annan och han drar slutsatsen att detta handlar om en grupp som står under den militära underrättelsetjänsten IB:s beskydd.

I juni samma år kommer Frånstedt att få sina misstankar bekräftade när han får en återkoppling i ärendet och sammanträffar med IB:s operativa chef Klas Wikland, som vid tiden ansvarade för IB:s fältverksamhet. Vid besöket får Frånstedt veta att det finns kontakter mellan Barbro och Lennartgrupperna och IB. Frånstedt avslutar berättelsen med att fråga sig:

” Vilken roll spelade egentligen IB och dess efterföljare i den militära organisationen vid attentatet mot Olof Palme? Och hade IB och dess efterföljare ”fältverksamhet” i form av övervakningsgrupper som ”Barbro” och ”Lennart”, eller andra aktiviteter, som kan sättas i samband med mordhändelserna (..) ”⁵⁴

En IB-agent talar ut

Ett år efter att Frånstedt ställt frågan i sina memoarer så intervjuas den före detta IB-agenten Donald Forsberg i Radio Gotland. När samtalet kommer in på frågor som rör Palmemordet och alla oförklarade walkie-talkie-observationer kring mordplatsen så berättar Forsberg något som för första gången skulle kunna bekräfta att militär underrättelsetjänst haft kännedom om vad walkie-talkie-observationerna egentligen handlat om. Sådär säger Forsberg om observationerna av personer med walkie-talkie:

”Jo, men det har sin förklaring och här sitter jag inne på en bild som ett fåtal känner till. Det fanns en gruppering i det här landet som i händelse av krig skulle utföra en viss form av

⁵³ a.a. Sid. 282.

⁵⁴ a.a. Sid. 286.

*sabotage mot en främmande makt som tar sig in i landet och i stadsbilden. Den här gruppen tränade i fredstid i stadsbild för att så att säga kunna utföra de uppgifter de var ålagda att göra. Antingen så tränade man mot fiktiva objekt eller så tränade man så att säga mot objekt som var identifierbara.”*⁵⁵

Vi kommer snart att återkomma till frågan om det ”identifierbara objektet” kan ha varit Olof Palme genom att titta på de mönster som vittnesiakttagelserna runt mordplatsen bildar, men om man skall tro Forsberg så verkar det som att det inom militär underrättelsetjänst faktiskt funnits kunskaper om vad walkie-talkie-observationerna kring mordplatsen handlat om personer som tränat ”*sabotage mot främmande makt som tagit sig in i landet och i stadsbilden*”. Detta är möjligen också svaret på den fråga som Olof Frånstedt ställer ett år tidigare för det här låter onekligen som samma gruppering som Frånstedt blivit informerad om i januari 1975.

Några dagar efter att Forsberg talat ut i radio så tipsar en journalist Dag Anderssons Palmegrupp om de sensationella uppgifter Forsberg lämnat.⁵⁶ Det leder till att Palmegruppen så småningom tar in Forsberg på förhör och nu börjar undersökningen av det man i media periodvis kommer att benämna ”militär -och underrättelsespåret” men som snart skall visa sig ha mer att göra med den hemliga motståndsrörelsen Stay behind. För Forsberg verkar sitta inne på en hel del information om just den hemliga motståndsrörelsen och säger själv att han inte formellt tillhört IB utan att IB snarare fungerat som en ”gardin” för den organisation han egentligen tillhörde nämligen Stay behind. I ett av förhören med Forsberg från 2015 så berättar han också att just FRO i en krigssituation skulle bli en del av den hemliga motståndsrörelsen. Sådär säger Forsberg i förhöret:

*”FRO skulle tillsammans med FRA i händelse av krig eller att Sverige blivit ockuperad av främmande makt ingå i en organisation som kallades för ”Stay Behind” och skulle vara en form av motståndsrörelse.”*⁵⁷

På frågan om det också ingick poliser i den hemliga organisationen svarar Forsberg att det är självklart, eftersom poliser har särskilda kompetenser som rörelsen behöver. Forsberg kommer i sina förhör med Palmegruppen att trycka på att de spaningar som den här gruppen eventuellt utfört under mordnatten inte hade något med mordet att göra och han kommer att lyfta fram det samarbete gruppen haft med *Föräldraföreningen mot narkotika* (FMN).

Hur vet då Forsberg att det pågått spaningar överhuvudtaget den här kvällen? Det beror, enligt honom själv, på slutsatser han själv dragit baserat på observationer han gjort under morddagen. Och här backar Forsberg en aning från de tvärsäkra uttalanden han lämnade i Radio, för det är alltså ingen information inifrån rörelsen som är grunden för Forsbergs uttalanden utan något han själv slutit sig till. Forsberg, som vid den här tiden bor på Gotland, befinner sig själv i Stockholm city under mordkvällen. Han har rest in från Gotland till Stockholm under morddagen och han har vid 18.00-tiden av en slump stött på två personer

⁵⁵ Wall, Gunnar, *Konspiration Olof Palme*, Bokförlaget Semic. Sundbyberg 2015. Sid. 205.

⁵⁶ D 21659-00

⁵⁷ D 21659-00-B

med koppling till Stay behind i Kungsträdgården. Han ser inte om personerna bär några walkie-talkies men han vet att dessa personer inte bor på samma ort och att de inte umgicks privat och han drar då slutsatsen att om båda var i Stockholm samtidigt, och tillsammans, så kan det betyda att en spanings- eller sambands övning kan ha planerats senare under kvällen. När mordet sedan sker befinner sig Forsberg inne i city men inte i närheten av mordplatsen. När han får kännedom om mordet tror han till en början att det är inledningen på en kupp och ringer omedelbart och frågar om han skall infinna sig. Helt övertygad om att detta är det första steget i en statskupp frågar Forsberg också personen han ringer vilken typ av kupp detta rörs sig om, *en kupp inifrån eller utifrån*. Han får då det lugnande beskedet att bilden ligger normalt och att han inte behöver infinna sig.

Forsberg är tydlig med att han inte tror att Stay behind har med mordet att göra, men han säger att det finns många som påstår att det är den militära underrättelsetjänsten, kontraspionaget och Stay behind som legat bakom spaningarna som ledde fram till mordet.

Den förklaring Forsberg ger till att han bryter tystnadsplikten och pratar om de här sakerna både i radio och i förhöret är för att han vill skingra misstankarna om att grupperingen har med mordet att göra. Att han pratat om detta har dock väckt stor indignation i dessa grupper och den ilskan har också riktats mot Forsberg.⁵⁸

Samtidigt som Forsberg är tydlig med han inte tror att den militära underrättelsetjänsten, kontraspionaget och Stay behind legat bakom mordet så verkar han trots allt känna till att dessa grupper varit aktiva i centrala Stockholm under mordkvällen. Sådär står det i ett förhör från 2019:

*” Det började sedan komma fram uppgifter om att det mesta av det svenska motståndet under mordkvällen stod på tå och att det bedrevs operationer mot utländsk verksamhet i Sverige vilket Donald inte tidigare känt till.”*⁵⁹

*”(..) i efterhand har Donald förstått att det var ett samarbete mellan Must (KSI) och Säkerhetspolisen.”*⁶⁰

De operationer som Forsberg talar om i citatet gäller främst en SÄPO-operation som pågick under mornnatten och som gick under benämningen ”Cosi fan tutte”. Men Forsberg menar också att KSI (IB:s efterföljare) haft verksamhet inne i Stockholm den här kvällen och som sagt så har han ju själv dragit slutsatsen att FRO kan ha genomfört en sambandsövning under mordkvällen. Trots uppgifterna om att det mesta av det svenska motståndet alltså ”stätt på tå” den här kvällen så drar Forsberg inga paralleller till mordet. Sådär skall han ha berättat i ett förhör 2019:

⁵⁸ Det finns ett antal förhör med Forsberg under spaningsuppdrag D 21659-00. Intressanta förhör är bl.a. D 21659-00-B, D 21659-00-G och D 21659-00-L.

⁵⁹ D 21659-00-L

⁶⁰ D 21659-00-L

”Donald har inget som säger honom att det var en konspiration som låg bakom och han är inte övertygad om att det var utomstående främmande krafter som låg bakom utan en händelse med tokiga omständigheter som inträffade samtidigt”⁶¹

Vi skall snart titta på vittnesmålen från brottsplatsen och se om de rörelser, grupperingar och observationer av t.ex. personer med Walkie-talkie verkar vara konsekvensen av ”tokiga omständigheter” eller om de bildar ett mönster som skulle kunna ha med Palmes aktiviteter att göra.

En statssekreterare talar ut

Forsbergs uppgifter om att poliser också är en del av den hemliga motståndsrörelsen skulle kunna innebära att personer som till vardags arbetar som poliser men som har roller inom den hemliga motståndsrörelsen kan ha varit ute med walkie-talkies under mordkvällen.

Att det kan ha varit så stärks av en av de intervjuer som Gunnar Wall gör 2015 i anslutning till arbetet med sin bok *Konspiration Olof Palme*.⁶² För det skall visa sig att Forsberg inte är den enda som sitter inne med uppgifter om vad walkie-talkie-observationerna kring Sveavägen timmarna innan mordet handlar om.

I en intervju med Palmes statssekreterare Ulf Dahlsten som Wall gör 2015 så berättar Dahlsten att han fått uppgifter från polisen om att narkotikaspanande poliser skall ha befunnit sig med walkie-talkies nere vid Tunnelgatan under mordkvällen.

Att detta skulle röra sig om polisens egna knarkspanare och att det är polisens narkotikarotel som gett upphov till walkie-talkie-observationerna kring Sveavägen och på Tunnelgatan under mordkvällen avvisats dock av den tidigare spaningsledaren Dag Andersson.⁶³ Men det är inte poliser som är i tjänst vid narkotikaroteln under mordkvällen som Dahlsten pratar om utan detta rör sig sannolikt om något annat. För när Dahlsten först kommer in på ämnet så säger han att detta rör sig om ”privatspanande poliser”. Han korrigerar sig sedan snabbt och säger ”*ja, privatspaning var det väl inte. Knarkspaning.*”⁶⁴ Och sedan säger han att:

”(..)De var nere vid Tunnelgatan och gick med walkie-talkies. Det är fortfarande lite oklart för mig om de var på offentligt uppdrag eller om det var någonting de själva hittat på att de skulle göra. Men det handlade om knark.”⁶⁵

Detta låter onekligen som att det här kan ha varit personer ur samma gruppering som Forsberg talar om. Dahlsten hävdar dock med emfas att detta inte har med mordet och Palmes aktiviteter att göra, utan att spaningarna varit helt oskyldiga och som sagt handlat om spaning

⁶¹ D 21659-00-L

⁶² Wall, Gunnar, *Konspiration Olof Palme*. Bokförlaget Semic. Sundbyberg 2015.

⁶³ Efter pressträffen i samband med 30-årsdagen så ställer Lars Borgnäs frågor om detta till Dag Andersson och då avfärdar Andersson att Walkie-talkieobservationerna skall ha med polisens egna narkotikaspaningar att göra. Utfrågningen av Andersson finns dokumenterad av Aftonbladet och ligger ute på nätet i anslutning till artikeln, *Mordkommando kan ha dödat Olof Palme*. Publicerad 2016-02-25.

⁶⁴ a.a. Sid 207.

⁶⁵ a.a. Sid 207.

mot narkotikalangare. Men hur vet han det? Dahlsten vet ju hur underrättelse och säkerhetstjänster arbetar för att dölja sina verksamheter. Vi skall fördjupa oss lite i det för det är viktigt för att förstå varför utredarna inte velat släppa tanken på att walkie-talkie-observationerna runt mordplatsen kan ha med mordet att göra trots att de återkommande fått uppgifter om att dessa handlat om privata narkotikaspaningar.

Om täckmantlar

Uppfattningen om att det bedrivits privat narkotikaspaning under mordkvällen har blivit en seglivad uppfattning i Palmemordssammanhang. En uppfattning som dolt att dessa spaningar sannolikt haft en militär karaktär. Att det blivit på det här sättet har mycket att göra med att all hemlig verksamhet måste omgärdas med ”gardiner”, som Forsberg uttrycker det. Så här säger en annan person med bakgrund i hemliga verksamheter, IB-mannen Svante Winqvist:

”Sen skall man ha klart för sig att allt agenter gör skall omgärdas med täckmantlar. Hela tiden skall det vara täckmantlar, täckmantlar, täckmantlar.”⁶⁶

Vad är då en bra täckmantel i hemliga verksamheter? För att ge en bild av det brukar man ta exemplet journalist d.v.s. att arbetet som journalist är en utmärkt täckmantel för en hemlig agent eftersom journalisten gör i princip samma saker som hemliga agenter. Båda försöker komma över information som andra vill hålla för sig själva, eller dölja. Kopierar man t.ex. en personalförteckning från en organisation kan detta vara ett tecken på att man samlar in information till en underrättelseorganisation eller att man som grävande journalist samlar information till en artikel man skall skriva. Verksamheterna är överlappande och därför fungerar journalistyrket bra som täckmantel för agenter eller spioner. Man är alltså inte det ena eller andra utan både och. Man är både journalist och underrättelseagent. Täckmanteln gör det i princip omöjligt att avgöra vad *avsikten* med en viss handling är, och det är själva poängen med en täckmantel.

Täckmantlar är också en av anledningarna till att Barbrogruppen inte getts den relevans i offentligheten som Palmeutredarna gett gruppen. En av anledningarna till detta är att det ofta, när Barbrogruppen avhandlats, har fokuserats på det samarbete gruppen haft med *Föräldraföreningen mot narkotika* (FMN) och att gruppen också lämnat information till narkotikapolisen om resultatet av vissa av de spaningar man genomfört. När man rapporterar om gruppens verksamheter med detta som utgångspunkt så riskerar man att göra en bisak till en huvudsak. För Barbrogruppen har helt klart haft ett samarbete med FMN och narkotikapolisen men det har inte något med gruppens huvudsakliga verksamhet att göra.

Anledningen till samarbetet med FMN är att man inom Barbrogruppen valt att träna sina militära uppgifter genom att spana på narkotikalangare. Att man valt just narkotikalangare har att göra med de likheter i beteenden som finns mellan personer som har tveksamma kontakter med utländsk makt och personer som säljer narkotika. Båda tar ofta kontakt med människor i offentlig miljö. Kontakter som de inte vill att andra skall uppmärksamma. Och båda överlämnar ”material” som man inte vill skall komma till andras kännedom. Narkotikalangare

⁶⁶ Spionpodden Ep 6, *IB inifrån-Del 2*.

och säkerhetsrisker har beteenden som överlappar och därför utgör narkotikalangare lämpliga spaningsobjekt för att öva upp de militära färdigheter man behöver.

De narkotikaspaningar som Barbrogruppen *också* genomfört har därför kunnat fungerat som en täckmantel för det verkliga syftet med gruppen arbete. Det syftet känner vi till tack vare Olof Frånstedts memoarer där vi får svart på vitt att gruppen varit en del av IB:s fältverksamhet och att det varit säkerhetsrisker som man huvudsakligen spanat på. Det som sticker ut i det här sammanhanget är att Forsberg inte omgärdar sina uttalanden i Radio Gotland med ”täckmanteln” att detta skulle röra sig om narkotikaspaningar. Hade han gjort det hade uttalandet sannolikt inte väckt samma uppmärksamhet och Forsberg hade sluppit att dra på sig indignation från dessa grupper och kanske till och med undvikit att hamna i långa förhör med Palmegruppen.

Har däremot en grupp som ”övat sabotage mot främmande makt som tar sig in i stadsbilden” varit ute och spanat med walkie-talkie samma kväll som en kontroversiell nyckelperson mördas då blir intresset naturligtvis ett helt annat eftersom Palme vid den här tiden uppfattades som en säkerhetsrisk i militära kretsar. När man dessutom känner till att dessa grupper skulle länkas samman med militära specialförband som var utbildade för att genomföra attentatsoperationer mot högt uppsatta nyckelpersoner så får Forsbergs uttalande en helt annan relevans.

Detta ”länkningsupplägg” mellan motståndsrörelsen och attentatsgrupper känner den före detta säpochefen Olof Frånstedt naturligtvis till och det är därför det går en rysning genom kroppen på honom när han får kännedom om observationerna av personer med walkie-talkies och när han kopplar samman dessa observationer med de uppgifter han fick i januari 1975.

Palmegruppen kör fast

Uppgifterna om att hemliga grupper kopplade till försvaret *och som rekryterats ur polisen och FRO* varit ute med Walkie-talkies under mordnatten undersöks under 2015 av Dag Anderssons Palmegrupp. Men det skall visa sig vara svårt att få bekräftelse på Forsbergs uppgifter. Sånär säger Allan Emretsson i Aftonbladet ett år senare strax innan årsdagen 2016, i vad man får förmoda är ett försök från Palmegruppens sida att gå ut i media för att få in tips från dessa grupperingar.

” Vi jobbar med att försöka följa upp de tips vi får in, det handlar inte bara om polisen, det är också Barbrogruppen och där är det jättesvårt att komma in i de kretsarna för det var så hemligt.. ”

”.. De är uppfostrade i att inte prata. De berättar ingenting även om de har möjlighet att göra det.. ”

”..Det vi måste ha är bekräftelse, att de kan träda fram, eller att det finns något spanings-pm. De körde ju olika övningar, det var så man jobbade, men det är jättesvårt att hitta någon dokumentation av det.”⁶⁷

Hoppet om att hitta ett konkret spanings-PM eller att få någon i denna gruppering skall träda fram verkar dock varit kortlivad för bara en månad efter artiklarna i aftonbladet så konstaterar Allan Emretsson i ett internt PM att det inte gått att få fram uppgifter om att Stay behind varit aktiva i de centrala delarna av Stockholm under mordnatten.⁶⁸

Intresset för fallskärmsjägare

I början av 2016 verkar optimismen om att få någon ur den hemliga motståndsrörelsen att berätta om spaningar på mordnatten ha slocknat. Men ett drygt halvår senare skall det hända något som kommer att återuppväcka intresset för avsnittet och föra utredningen i en delvis annan riktning. En riktning som kommer att smälta samman uppslagen kring den hemliga motståndsrörelsen med det man lite slarvigt brukar kalla ”fallskärmsjägarspåret”. För i slutet på november 2016 hittar Palmegruppen en tidigare okänd ljudinspelning som kommer flytta fokus från walkie-talkie-observationerna kring mordplatsen och över till personer som övat på att i små grupper ta sig in i en ockuperad stad och länka upp med den hemliga motståndsrörelsen. Man skulle kunna säga att ”länkningsteorin” hittar in i utredningen under 2017 via det tidigare okända materialet. Så här sammanfattas informationen från den återfunna ljudinspelningen i minnesanteckningarna från åklagarmötet:

”I övrigt har det nu anträffats en okänd inspelning från ett möte mellan (maskat) Den sistnämnde redogör för uppgifter han fått från källor gällande övningar som blivande plutonsbefäl vid fallskärmsjägarskolan i Karlsborg deltar i, scenariot är att Stockholm och Mälardalen ockuperats av främmande makt och att motståndsstyrkor agerar utifrån landet. En grupp får i uppdrag att bege sig till Stockholm, upprätta bas och därefter lokalisera och likvidera personer som är viktiga informationsbärare och som man vill undvika hamnar i händerna på ockupationsmakten. (maskat) menar att dessa fungerar som ett slags militära Stay Behind grupper.”⁶⁹

Troligen är denna ljudinspelning en av anledningarna till att intresset för fallskärmsjägare och Löjtnant X väcks till liv igen. Här nämns att man övat attentatsgrupper på att infiltrera ett ockuperat Stockholm och att dessa kan ha fungerat inom ramen för den hemliga motståndsrörelsen. I relation till de uppgifter man redan har vid den här tiden om att medlemmar ur den hemliga motståndsrörelsen kan ha varit ute och övat övervakning och samband den här kvällen och med vetskapen om hur dessa grupper skulle länka upp med varandra så blir informationen i den upphittade ljudinspelningen naturligtvis extra intressant.

⁶⁷ Alla tre citaten är hämtade från Aftonbladet 2016-02-25, *Svårt för polisen att förhöra personer i utpekad försvarsgrupp.*

⁶⁸ D 21659:13

⁶⁹ Minnesanteckningar från Palmegruppens möte med åklagarna 2016-11-24.

Att jägarutbildningarna förberedde officerare på att utföra den här typen av uppdrag och att de även i Sverige tränades att leda olika motståndsgrepp har på senare tid också bekräftats av material som Wennström läst. Sådär skriver han:

”Sådana jämnlöpande stay behind-strukturer har existerat i Sverige. Enligt dokument jag har sett, men avstår från att citera här, förbereddes svenska jägarförband så sent som under 1990-talet på att lösa vissa motståndslänkande uppdrag på ockuperat område; en verksamhet med upprinnelse i andra världskriget, då särskilt uttagen militär personal skulle leda medlemmar av splittrade förband i småskalig irreguljär krigföring, det så kallade fria kriget.”⁷⁰

Under 2017 skall det dessutom komma fram ytterligare information som pekar mot att en liten attentatsgrupp med samma antal personer som i övningen mot ÖB kan ha genomfört mordet och det kommer att leda utredarna till att undersöka om också andra personer kan ha flugits in till Stockholm under morddagen.

Ett försvunnet tips, de första heta spåret och tidiga indikationer på att mordet kan ha utförts av en attentatsgrupp på 4 personer.

Under 2017 kommer den senaste Palmegruppen att göra ett omtag när det gäller uppgifterna om att Palme varit övervakad på mordkvällen. I samband med detta omtag så går man tillbaka och tittar på de allra tidigaste tipsen om Walkie-talkie-observationer som kommit in till utredningen. När man gör det så upptäcker man att det skall ha kommit in ett tips redan veckan efter mordet om att en grupp på 4 personer skall ha genomfört mordet och att de skall ha kommunicerat via Walkie-talkie och att flyktbilar skall ha varit utplacerade på båda sidor av Sveavägen. En vid Norra Bantorget och en vid Birger Jarlsgatan.⁷¹

När Palmegruppen försöker leta fram tipset så upptäcker man att det försvunnit och då går man tillbaka och lyssnar igenom ljudupptagningarna från mötet den 7:e mars och när man gör det hörs polisen som redogör för tipset prassla med ett papper och säga ”*tipset kom in på ett sådant papper*”.⁷² Enligt den senaste Palmegruppen är tipset extra intressant eftersom det inkommit innan media skrivit om walkie-talkie-iakttagelser kring mordplatsen. Dessutom är det precis ett sånt här tips, och en sådan här händelse, som man letar efter när man gör ett omtag. En händelse som skulle kunna förklara varför utredningen tidigt hamnade fel och varför senare Palmegrupper inte kunnat lägga informationen i tipset till grund för sina utredningsinsatser.

Går man tillbaka till de tidningsartiklar som publicerades veckan efter mordet så ser man också att detta är det allra första spåret i utredningen. I Svenska dagbladet den 5:e mars kan man bl.a. läsa om hur polisen arbetar intensivt efter teorin att det kan ha funnits två flyktbilar

⁷⁰ Wennström, Johan, *Sveriges sak var vår*. Albert Bonniers Förlag. Stockholm 2025. Sid. 132.

⁷¹ Det försvunna tipset omnämns i mötesprotokollet från Palmegruppens möte 1986-03-07.

⁷² Att den senaste Palmegruppen letat efter tipset men att det ej gått att återfinna finns att läsa om i D-21659-14 (2017-11-22), *Sammanställning avseende iakttagelser av personer utrustade med Walkie-talkie*. En tolkning skulle kunna vara att tipset kommit in på polisens eget papper. Det verkar som om polisen som säger att: ”*tipset kom in på ett sådant papper*” verkar syfta på ett papper andra i ledningsgruppen känner igen.

uppställda på det sätt som omtalas i tipset.⁷³ Det är dock oklart om tipset faktiskt legat till grund för dessa tidiga undersökningar (vi inte vet när det lämnades in) men det förefaller troligt även om tipset inte nämns i tidningen. Men sedan händer något som gör att man plötsligt släpper jakten på flyktbilar uppställda på Norra Bantorget och Birger Jarlsgatan och det är märkligt. Vad anledningen till detta är, är oklar men i ledningsgruppens möten från 8 mars så tar man återigen upp tips som rör walkie-talkie-observationer och i anslutning till det 5:e tipset på den lista man har står: *”Ej riktigt utrett (protokollförarens anmärkning)”*⁷⁴. Detta skulle kunna röra sig om tipset som sedan försvinner och det skulle kunna betyda att det funnits tveksamheter kring hur pålitlig informationen i tipset är och att det funnits brister i hur det hanterats och utretts. Det skulle i så fall kunna ge en förklaring till varför inriktningen på utredningen blir en annan veckorna som följer och varför jakten på en attentatsgrupp på 4 personer upphör redan två veckor efter mordet.

En del i förklaringen till att inriktningen verkar ändras kan också ha att göra med att Viktor Gunnarsson förhörs för första gången den 8:e mars, vilket kommer att leda till att de följande veckorna kommer att domineras av utredningen och rapporteringen kring honom. Troligt är dock att tipset plockas bort, försvinner eller döms ut, någon gång mellan den 8:e mars och den 11:e mars för då startar Säkerhetspolisens särskilda utredningsgrupp sitt arbete med att kartlägga om Palme varit övervakad under mordkvällen. Ansvarig för Säkerhetspolisens utredningsgrupp är Bert Melén och han berättar att deras utredningsgrupp aldrig fick tillgång till det här tipset. Trots att man aldrig får ta del av tipset så tycker sig även Säkerhetspolisen kunna se en grupp på runt 4 personer som skulle kunna ha med mordet att göra. Såhär står det i de slutsatser man överlämnar till Palmegruppen i april 1986:

*”Det har i analysmaterialet utkristalliserat sig två personer som kan ha deltagit i övervakningen därom kan ytterligare en person skönjas. Således bör operationen ha genomförts av minst 3 personer förutom mördaren”*⁷⁵

Det är dock inte de enda likheterna med upplägget i tipset som Säkerhetspolisen kommer att lyfta fram i sitt PM och vi kommer att återkomma till detta vid flera tillfällen framöver.

Några månader efter att Säkerhetspolisen lämnat över sitt PM till Holmér, på sommaren 1986, så ger Palmegruppen den militära säkerhetstjänsten i uppgift att titta på officerare. I de samtalsanteckningar som Granskningskommissionen upprättat finns en intervju med överstelöjtnant Lennart Borg som vid tiden för mordet tjänstgjorde vid försvarsstabens säkerhetsavdelning. När Borg tillfrågas om de kontroller han gjort i detta ärende så säger han att man kontrollerade samtliga officerare för att kartlägga politiskt extrema åsikter. Kring 4 officerare fanns tecken som gav anledning till skärpt uppsikt.⁷⁶ Vi vet inte vilka officerare som fanns på den listan och om detta rör sig om en grupp eller om fyra personer utan koppling till varandra, vi får inte läsa dokumenten. Men redan på sommaren 1986 finns flera

⁷³ Svenska Dagbladet, 1986-03-05, *Mördaren flydde i väntande bil Polisen var ”nära att hinna ifatt”*.

⁷⁴ Mötesanteckningar från Palmegruppens möte 1986-03-08.

⁷⁵ A-11544.

⁷⁶ Granskningskommissionens samtalsanteckningar med Lennart Borg (SOU1999:88)

indikationer på att mordet på Olof Palme inte utförts av en ensam gärningsman utan att mordet kan ha utförts av en grupp på 4 personer.

När den senaste Palmegruppen börjar titta på fallskärmsjägare så kommer löjtnant X och den grupp han tillhör att dyka upp igen i utredningen och här sticker inte bara alibiproblematiken ut, utan även att löjtnant X, i sitt förhör, berättar att han och en kollega övat på att åka in till Stockholm för att länka upp med två personer för att bilda en grupp på 4 som tillsammans genomfört en attentatssimulering mot en högt uppsatt nyckelperson.

Under 2017 börjar Palmegruppen på allvar skruva upp tempot kring utredningen av personer runt löjtnant X och nu börjar man gräva i andra uppslag som kan relateras till militärövningar under vecka 9, 1986. Och nu tittar man också på möjligheten att en 4:e person kan ha flugits in till Stockholm för att komplettera den grupp på 3 som löjtnant X tar med sig till Gotland. I det arbetet kommer man i kontakt med ett tips som rör polisman C. Enligt Granskningskommissionen så känner X och C varandra och det Palmegruppen verkat fastna för är att även C varit på en militärövning vid tiden för mordet⁷⁷.

C genomgick vid tiden en utbildning till reservofficer och mellan 1986-02-26 – 1986-03-01 så deltog alltså även C i en militärövning där han tjänstgjorde som chef för en fallskärmsjägarpatrull i Norrland. Det Palmegruppen verkar ha fastnat för är att det *initialt* ser ut som om även C ska ha lämnat sin övning vid tiden för mordet. Palmeutredarna tar därför 2017 in en av fallskärmsjägarna som deltog i Norrlandsövningen på förhör. Det är uppenbart att man nu sett parallellerna mellan övningarna på Gotland och i Norrland för man frågar fallskärmsjägaren om han sett C avvika från övningen vid någon tidpunkt och om han känner till namnet på en grupp som kallas Gustav och om han själv deltagit i någon övning i Stockholm under sin utbildning⁷⁸.

Det är tydligt att Palmegruppen 2017 är inne på att någon typ av attentatsövning eller specialoperation kan ha genomförts kring Sveavägen 28:e februari 1986 och att det i en sådan övning eller operation kan ha ingått en attentatsgrupp bestående av 4 personer.

Palmegruppen kör fast igen

Från 2017 fram till 2020 gör Palmegruppen en rad ansträngningar och utredningsinsatser för att försöka få bekräftelse på om en militärövning verkligen pågått under mordkvällen.

Man skickar också konkreta frågor till SÄPO om det pågått övningsverksamheter kring Sveavägen på mordnatten och man tar in folk som man tror varit verksamma i hemliga nätverk på förhör och frågar dem vad de vet. Men man tar även in personer med kännedom om militära övningar och man förhör kända före detta IB-agenter. När man läser handlingarna förstår man att Palmegruppen ägnat mycket tid åt det här spåret och man förstår att mycket har handlat om möjligheten att få ner en utbildad attentatsman till mordplatsen. En person som har kunskaper och färdigheter som stämmer överens med mordhandlingens. Men man

⁷⁷ Se, Granskningskommissionens rapport del2. Ingångstipset om Polisman C:s deltagande i en militärövning finns i handlingen, D-7742-00.

⁷⁸ Förhör med person som hört att Polisman C skall ha lämnat övningen vid tiden för mordet. D-7742-01. Att Polisman C verkligen deltagit i en övning under perioden framgår av handling från försvarsmakten, M-2690-4-A.

skulle i så fall också kunna koppla en eventuell övning direkt till konkret alibi-problematik som uppkommit kring en person som man vet har sådana kunskaper och som deltagit i attentatsövningar tidigare.

Någon gång på sommaren eller hösten 2019, efter mer än två års utredande verkar det dock som om man slutligen ger upp alla försök om att få en bekräftelse på att det pågick en militärövning kring Sveavägen på mordnatten. Vi skall återkomma till vad detta kan bero på men allt tyder på att Palmegruppen vid den här tidpunkten anser att man gjort allt man kunnat för att försöka få svar i frågan. Vi vet inte allt den senaste Palmegruppen gjort för att gå till botten med spåret, men det verkar (bortsett från den genomlysning man gör av walkie-talkie-observationerna) som om man huvudsakligen inriktat sig på att fråga runt i underrättelsekretsar om eventuella övningsverksamheter på mordnatten.

Det är dock inte det enda sättet man kan arbeta för att hitta stöd för om en militärövning genomförts kring Sveavägen. När man kört fast på det här sättet måste man försöka hitta andra vägar för att komma fram till det svar man söker särskilt när man misstänker att de personer man förhör kan vara bundna av tystnadsplikt. Det speciella med just Palmeutredningen är den stora mängd tips och vittnesmål som finns i utredningen. Materialet utgör en unik resurs som tillhandahåller stora möjligheter att kartlägga människors rörelser och positioner vid olika tidpunkter under mordkvällen. Varför är då detta viktigt i just det här sammanhanget? Det är viktigt därför att militära övningar till stora delar handlar om grupperingar och omgrupperingar d.v.s. om att ta olika positioner i syfte att uppfylla specifika mål. Dessa rörelser bildar mönster och om man har en idé om vad målet med övningen kan ha varit, kan man med hjälp av tips och vittnesmål, göra en egen bedömning av om övningsverksamheter kan ha förekommit kring mordplatsen eller inte.

Detta innebär dock att man måste våga sig på att bygga en egen version av vad som kan ha hänt baserat på materialet. Vi ska ta en titt på hur Palmegruppen skulle kunnat arbeta med hypotesen om att en liten attentatsgrupp kan ha utfört mordet i samband med en större statsk uppsövning och att mordet utförts av en utbildad attentatsman. Jag skall försöka visa att tips, vittnesmål och avvikelser från mordplatsen kan ge visst stöd åt en sådan hypotes och jag ska försöka visa hur detta sätt att bygga en egen prövningssbar version av vad som hänt kan hjälpa till att sortera ut viktiga, tidigare förbisedda, vittnesmål i tipsmassan, vilket kan öppna upp nya undersökningsbara vägar som kan leda utredningen framåt.

II

Övningsscenariot och brottsplatsen

”Det är egentligen ett orimligt mord. Att han sköts just i den korsningen och vid den tiden är orimligt. (...) Det går inte ihop. Det är fel rakt igenom.

P-G Näss

”Attackera honom där han är oförberedd, dyk upp där du inte förväntas.”

Sun Tzu.

Vilken typ av militärövning kan ha genomförts på mordnatten?

För att övningsscenariot skall ha någon som helst relevans i mordutredningen måste teorin kunna föras ner till Sveavägen och kopplas ihop med vittnesmålen från brottsplatsen. För att kunna göra det måste man först ha en hypotes om vilken typ av militärövning som kan ha genomförts i Stockholms innerstad vid tiden för mordet. Det vi vet är att Palmegruppen ställt konkreta frågor till SÄPO om en speciell typ av övningar genomförts kring Sveavägen den här kvällen nämligen antisabotage-, kupp- eller kufförsvärsövningar. Palmegruppens intresse för den återfunna ljudinspelningen pekar i sin tur mot att man haft kunskaper om att sådana övningar kan ha innehållit element av attentat och likvideringar och att grupper med koppling till FJS och de befälsgrupper som bildades i Karlsborg kan ha varit på plats kring Sveavägen på mordnatten.

Det tycks alltså som om Palmegruppen varit inne på att grupper med koppling till kufförsväret kan ha simulerat ett attentat inom ramen för en övning. Och att en sådan övning kan ha handlat om att genomföra en statskupp eller ett strategiskt överfall. Statskupper och strategiska överfall är till stora delar samma typ av operationer som inledningsvis syftar till att ta kontroll över kommunikationen, befälsstrukturen och ordergivningen i ett strategiskt viktigt område. Detta görs bl.a. via riktade angrepp mot olika nyckelpersoner och ledare och därför innehåller statskupsövningar också inslag av attentat, kidnappningar/arresteringar och sabotage. En förutsättning för att kunna genomföra en statskupp eller ett strategiskt överfall är att flera grupper samverkar för att ge understöd åt en attentatsgrupp. Grupper som alltså kan ta kontroll över viktiga platser i kuppområdet. Dessa grupper kan bli synliga kring mordplatsen om man känner till hur statskupper och strategiska överfall planeras och genomförs och det öppnar upp möjligheter att få ner övningsscenariot till Sveavägen och till vittnesmålen från brottsplatsen.

En instruktionsbok för en statskupp

Så hur skulle då en kuppövning med inriktning mot ett attentat mot en högre svensk politiker kunna se ut? Vad skall vi titta efter kring mordplatsen för att upptäcka tecken på att det pågick en attentatsövning på mordnatten, inom ramen för en statskupsövning?

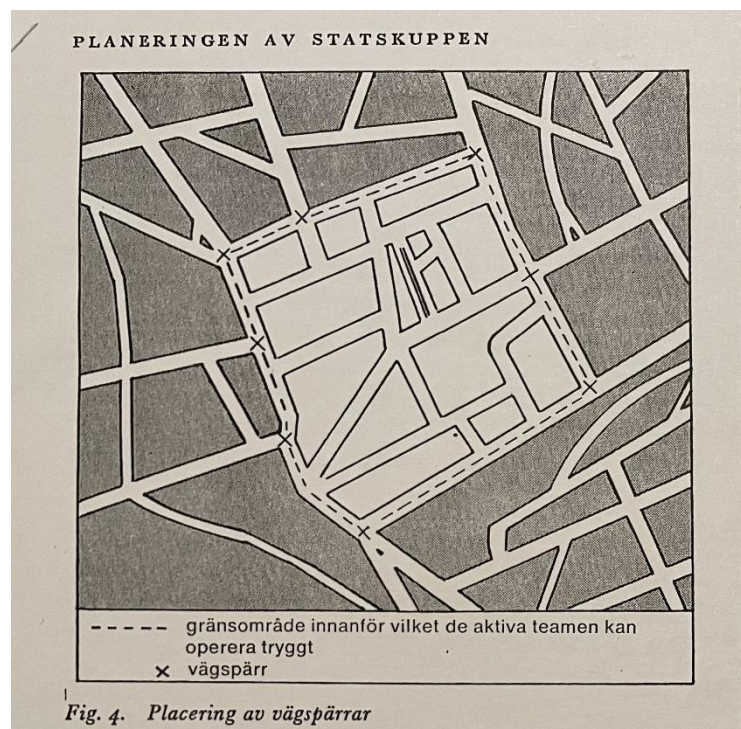
För att ta reda på det måste vi först inhämta information om hur statskupper planeras och utförs och sedan stämma av om eventuella grupperingar och rörelser kring Sveavägen på mordnatten överensstämmer med en sådan planläggning.

För detta kan vi ta hjälp av den förmodligen enda handbok som skrivits i detta ämne nämligen boken *Statskupp – en praktisk handbok* från 1968 av den Rumänsk-amerikanska statsvetaren och militärstrategen Edward Luttwak.⁷⁹ I boken redogör Luttwak i detalj för hur man skall gå till väga för att genomföra en statskupp, vilka mål man har och vilka grupper som måste ingå för att målen skall uppfyllas. Vi skall se om vi kan använda de grupper som Luttwak bygger sin statskupsplanering på och se hur dessa grupper i så fall skulle ha grupperat sig runt Sveavägen om de haft som mål att understödja ett attentat i en övning. Kan vi hitta spår av

⁷⁹ Edward, Luttwak *Statskupp – en praktisk handbok*. Wahlström & Widstrand 1969.

sådana grupperingar kan vi kanske på den vägen få en indikation på om en övning genomförts på mordnatten och hur mordet kan ha gått till. Så hur gör man då statskupp?

Väldigt förenklat kan man säga att den aktiva fasen i statskuppen börjar med att man spärrar av och säkrar ett viktigt geografiskt område i staden där kuppen skall ske. Ett område som innehåller strategiska byggnader och personer som man vill ta kontrollen över, t.ex. TV- och radiohuset, regeringskansliet med personal etc. Det här området kommer jag att kalla för en ”box”. Boxen säkras genom att kuppmaakarna placerar ut trupper vid viktiga vägar eller vägnutar som förhindrar att fiendliga trupper tar sig in i boxen och stör eller avbryter den kuppverksamhet som pågår där. Boxen säkras av det jag kommer att kalla *den yttre avspärrningsgruppen*. Kuppen genomförs sedan med tre mål. Förutom att säkra själva boxen behöver en grupp säkra viktiga byggnader och spärra av gator inne i boxen, dessa kallas A-mål och säkras av vad jag kommer kalla *den inre avspärrningsgruppen*. Nästa mål, de så kallade B-målen har med kommunikation att göra d.v.s. att ta kontroll över tele- och radiokommunikationen i området så att man kan stänga ner den eller använda den för egna syften. Detta mål förverkligas av *övervakningsgruppen*. De sista målen, C-målen handlar om att tillfångata och neutralisera personer och detta görs av vad jag kommer att benämna som en *attentatsgrupp*. Vi har nu fyra grupper som skall säkra boxen och förverkliga A-, B- och C-målen i en statskupp som följer Luttwaks planläggning. *Yttre avspärrningsgruppen, inre avspärrningsgruppen, övervakningsgruppen och attentatsgruppen.*

*Edward, Luttwak *Statskupp – en praktisk handbok*. Wahlström & Widstrand, 1969. Sid.96.

I den statskupp som Luttwak skisserar agerar de olika grupperna för att uppfylla tre separata mål inne i boxen (A, B och C målen) men dessa grupper kan också koordineras så att de kan användas för att understödja genomförandet av ett enda gemensamt mål t.ex. ett attentat mot en nyckelperson som rör sig inne i boxen. Detta verkar också vara den hypotes som

Palmegruppen periodvis arbetat efter d.v.s. att en liten attentatsgrupp på 4 personer (kopplad till de hemliga befälsgrupperna) genomfört ett attentat inom ramen för en kuppövning, och att attentatsgruppen fått understöd av andra grupper som tillhör den hemliga motståndsrörelsen. Grupper som bl.a. sysslat med övervakning.

En analysmodell.

Vi ska därför titta lite mer i detalj på hur dessa grupper kan ha formerat sig om de använts för att understödja ett attentat mot en nyckelperson i en övning och försöka ta fram en analysmodell som vi kan applicera på vittnesmålen från brottsplatsen.

En av de frågor som tidigt diskuterats när det gäller mordet på Olof Palme är mördarens långa flyktväg och att den talar emot att mordet varit planerat. Man har argumenterat för att om mordet varit planlagt av en kompetent grupp med stora resurser som varit angelägna om sekretessen så borde man ha upprättat någon form av flankskydd i mördarens flyktväg för att minimera risken för att fordon kommer in och hindrar mördarens rörelser. Det har lyfts fram att detta är ett standardförfarande inte minst i militära operationer och att om mordet organiserats av en grupp med militär utbildning så skulle man aldrig bortse från en sådan risk. Det låter som ett rimligt antagande om Palmemordet är en större konspiration eller om mordet genomförts inom ramen för en kuppövning.

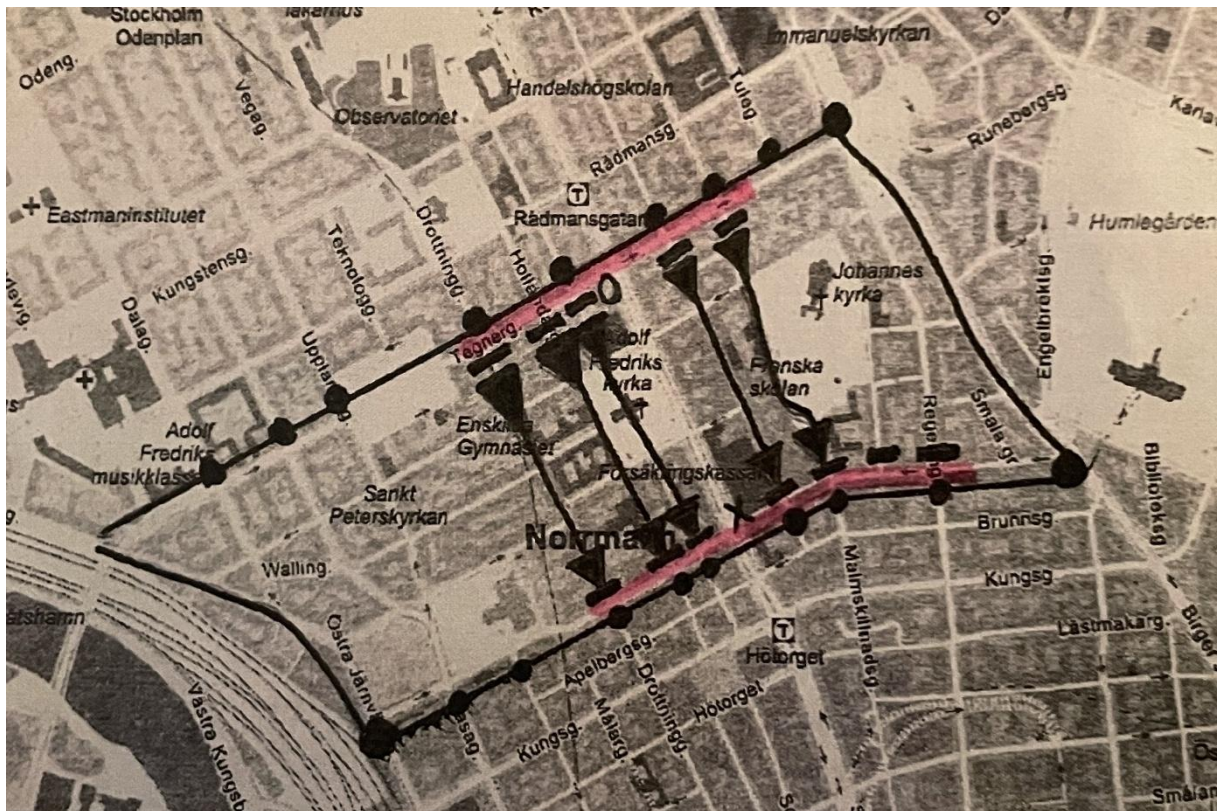
Om vi följer det resonemanget och sätter det i relation till Luttwaks statskupsmodell kan vi se att en av grupperna (den yttre avspärrningsgruppen – som spärrar av infarterna till kuppområdet) redan upprättar ett sorts flankskydd längs de gator som utgör gränsområdena för boxen. Om man använt sig av principer för genomförande av statskupper vid en attentatsövning och om man velat täcka av mördarens flyktväg är det rimligt att tänka sig att boxens gränsområden också kan ha använts för att upprätta ett sådant skydd.

Eftersom den yttre avspärrningsgruppen redan kontrollerar infarterna längs boxens yttre gräns så kan man enkelt skapa ett liknande skydd också på den andra sidan gatan med hjälp av någon av de grupper som skall verka inne i boxen. Spärrar man även av dessa infartsgator skapas en *flyktkorridor* inne i boxen och med den skapas också en ideal attentatsplats. Attentatsplatsen och flyktvägen blir då samma gata. En gata där reträttvägen alltså är täckt. När det gäller mordet på Olof Palme så vet vi redan att attentatsplatsen och flyktvägen ligger efter samma gata (Tunnelgatan) men detta har ofta ansetts som en ren tillfällighet.

I en planläggning som följer t.ex. Luttwaks statskupsmodell där man kan ha strävat efter att etablera ett flankskydd är det dock sannolikt att attentatsplatsen och flyktvägen kan ha varit *förutbestämd* redan från början och att attentatsplatsen och flyktvägen därmed stått i relation till hur boxen konstruerats. Eftersom Olof Palme befinner sig på Grand och biografen måste ligga inne i boxen, och eftersom Palme kan gå både norrut och söderut efter filmens slut så måste det också finnas en attentatsplats förberedd norr om biografen. En attentatsplats som alltså är den gata som kommer att bli boxens norra gräns. Eftersom vi kan utgå från att Tunnelgatan varit boxens södra gräns och vi vet att Palme skjuts på *den första tvärgatan innan en tunnelbanenedgång i sydlig riktning sett från biografen Grand* så skulle det kunna finnas en princip man följt här. Det är i alla fall en rimlig hypotes. I så fall skulle boxens norra

gräns bli den första tvärgatan innan en tunnelbanenedgång i nordlig riktning sett från biografen Grand. Eftersom Tunnelbanestationen Rådmanngatan ligger innan tvärgatan Rådmanngatan så blir den första tvärgatan Tegnérgatan, och det blir också boxens norra gräns.

Vi har nu anpassat Luttwaks statsk uppsmodell så att den överensstämmer lite bättre med Palmegruppens hypotes om att mordet kan ha skett i samband med en attentatssimulering och inom ramen för en statsk uppsövning. Och vi kan nu rita upp boxen.

- Boxens yttre gräns och den yttre avspärningsgruppens grupperingar
- Den inre avspärningsgruppens grupperingar
- Avfasningen (halvmånen) vid Grand
- Mordplatsen
- Riktning för omgruppering
- Förutbestämda attentatsplatser

Som vi sett så kan boxen användas för att stänga ute personer som är på väg in i kuppområdet men *den kan också användas för att förhindra att en person tar sig ut ur boxen*. Innan vi prövar analysmodellen mot vittnesmålen från brottsplatsen så behöver vi prata lite om vad det skulle kunna betyda att det finns två attentatsplatser förberedda. För om mordet genomförts av en grupp så skulle det kunna betyda att det också funnits två attentatsmän. En som befunnit sig vid biografen och som förberett sig för att utföra mordet om Palme går norrut och när han korsar Tegnérgatan, och en som befunnit sig vid Tunnelgatan och som förberett sig för att utföra mordet om Palme går söderut. Den här tanken är inte ny i utredningen och polisen har tidigt varit inne på att det kan ha funnits alternativa gärningsmän utplacerade. En av

anledningarna till att man tänkt i dessa banor har troligen att göra med att inget vittne sett en mörkklädd person i mörk rock följa efter paret Palme längs Sveavägen, och att det bästa mordplatsvittnet säger att mördaren redan befann sig väntande i korsningen innan paret Palme kom dit. Det vittnet säger redan i sitt andra förhör att mördaren *inte kom från Sveavägen*.

Om man använt sig av en box med förutbestämda attentatsplatser och två attentatsmän så borde vi kunna se tecken även på detta i vittnesmålen från brottsplatsen.

I del 2 och 3 skall vi därför titta på om man kan hitta stöd i vittnesmålen på att det pågått en statsk uppsövning kring Sveavägen under mordkvällen och att mordet kan ha utförts av en grupp på 4 personer. Vi kommer att analysera materialet utifrån tre frågeställningar:

1, Finns det tecken på att man etablerat en box och ett flankskydd vid både Tegnérgatan och Tunnelgatan? Och kan man se tecken på att misstänkta gärningsmän befunnit sig vid dessa gator innan mordet?

2, Finns det något mönster i walkie-talkie-observationerna?

3, Finns det tecken på att en grupp på 4 personer agerat inne i boxen och att denna grupp också förhållit sig till boxens ytterområden (Tunnelgatan och Tegnergatan). Och kan denna grupps rörelser kopplas till Palmes rörelser under mordkvällen och till den information som finns i det försvunna tipset?

Vittnesmålen kring brottsplatsen

Om vi nu tar oss ner till korsningen Sveavägen/Tunnelgatan och mördarens flyktväg (där det är störst chans att flankskyddet kan ha aktiverats) så borde vi kunna se tecken på att tvärgatorna till Tunnelgatan/David Bagares gata spärrats av vid tiden för mördarens flykt om det pågått en attentatsövning och om man använt sig av dessa två gator som tilltänkta attentatsplatser.

Den första observationen som skulle kunna tyda på att man faktiskt kan ha etablerat en box och ett flankskydd görs på Luntmakargatan av knarklangaren Sigge Cedergren⁸⁰ och hans medpassagerare som berättar att de, vid tiden för mordet, är på väg hem med bil från spelklubben Oxen och att de på vägen hem blir hindrade av en bil när de försöker köra ner på Luntmakargatan från Apelbergsgatan. Enligt Cedergren försöker de två gånger men blir vid båda tillfällena hindrade av en bil som ställer sig i vägen för dem. Tidpunkten för den här händelsen är omdiskuterad och det skall tilläggas att Cedergren kör mot enkelriktat när han försöker köra ner på Luntmakargatan så det är i sig inget konstigt att han stöter på en bil som är på väg i andra riktningen. Men förloppet är så pass utdraget och stämmer dåligt med en normal trafiksituation vilket skapar frågor kring vad den här händelsen egentligen handlar om. Cedergren och medpassageraren säger också att de uppfattar det som att bilen hindrar deras väg med flit. Det finns dessutom ett antal detaljer i Cedergrens vittnesmål som gör det troligt att händelsen faktiskt inträffat vid tiden för mordet bl.a. så säger Cedergren att han, efter att

⁸⁰ 12 st. förhör med Sigge Cedergren finns upplagda på It– Demokratisk hemsida. Intressanta förhör är bl.a. KB 10393-1 och KB 10393-1-B.

han blivit genomsläppt av bilen, hör sirener när han kör på Luntmakargatan. Detta skulle kunna vara sirenerna från piketen som kör mot mordplatsen. Skulle det stämma så passerar Cedergren Tunnelgatan vid en tidpunkt när vittnena Nieminen och Jeppsson befinner sig uppe på åsen och det skulle förklara varför de aldrig ser honom. Men det finns också en annan detalj i Cedergrens berättelse som är intressant och det är att både han och hans medpassagerare säger att innan de till slut släpps igenom av bilen som hindrat deras väg, så släpper den bilen igenom en annan bil som kommer norrifrån. Cedergren berättar alltså att två bilar lämnar platsen strax innan de släpps ner på Luntmakargatan och detta skulle i så fall kunna betyda att det också kan ha funnits ett flankskydd vid den norra infarten till Luntmakargatan.

På den första tvärgatan i mördarens flyktväg har vi alltså både uppgifter om att en bil skall ha hindrat trafiken vid tiden för mördarens flykt och att två bilar skall ha lämnat området efter mordet. Även om tiderna är osäkra och med reservation för att detta kan röra sig om en helt vanlig trafikhandling så finns trots allt indikationer på att man kan ha haft kontroll på infarterna till den första tvärgatan i mördarens flyktväg.

Cedergrens berättelse blir än mer intressant när vi tittar på om liknande händelser kan ha inträffat på nästa tvärgata i mördarens flyktväg nämligen Malmskillnadsgatan. Veckan efter mordet kommer det in ett tips till utredningen som säger att ett vittne skall ha sett en bil som skall ha hindrat trafiken även på Malmskillnadsgatan under mordkvällen⁸¹. I det tipset finns ingen exakt plats för var bilen skall ha befunnit sig och ingen exakt tid angiven för när händelsen skall ha inträffat och det är naturligtvis ett stort problem. Polisen har heller inte följt upp tipset men man har kategoriserat händelsen som att den skall ha inträffat efter mordet och mellan kyrkogården (där Malmskillnadsgatan börjar) och Kungsgatan (där gränsen för område A upphör). Där emellan finns två gator, den ena är David Bagares gata och den andra är Apelbergsgatan (det är där Cedergren befinner sig när han upplever att han blir hindrad av en bil). I tipset omtalas också att en person skall ha kommit springande till bilen som hindrat trafiken och att bilen därefter hastigt skall ha lämnat platsen. Beteendet väcker naturligtvis ytterligare frågor om vad detta kan röra sig om och även om både platsen och tidpunkten för händelsen är osäker så slås man av den geografiska närheten och likheten med Cedergrens berättelse. Intressant i det här sammanhanget är också att Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp tycker sig se ett mönster i materialet där personer hoppat in i bilar som försvunnit från området efter mordet. Det är möjligt att även händelsen på Malmskillnadsgatan skulle kunna ingå i det sammanhanget och i så fall ligger tidpunkten sannolikt i anslutning till mordet. Även om tidpunkten och platsen är osäker så går det inte att utesluta att det faktiskt finns ett mönster här.

Det mönstret blir än mer intressant när vi betraktar de observationer som gjorts vid nästa infartsgata till mördarens flyktväg, Johannesgatan. Här görs nämligen två, av varandra oberoende observationer av ett fordon som stått på tomgång på Johannesgatan vid

⁸¹ EAE 1100. Det finns också ett utförligare resonemang kring tipset och Cedergrens vittnesmål under fliken ”Blogg” på den här hemsidan.

kyrkogården vid 23.10-23-15-tiden⁸². Det är vid en tidpunkt då paret Palme står och samtalar med Mårten och Ingrid och endast några minuter innan de kommer att börja sin vandring på Sveavägen. Den här observationen kan naturligtvis även den röra sig om något helt annat men den skulle också kunna tyda på att man förberett sig för att hålla koll även på infarten från Johannesgatan. Klart är att vittnena som gör observationen av bilen bor i området och att de reagerat på att fordonet avviker från det normala i gatubilden. Ett av de vittnen som observerat bilen har också reagerat på två personer som uppehåller sig vid kyrkogården vid den här tidpunkter. Hon har observerat personerna vid åtminstone tre tillfällen mellan 22.50 och 23.10-tiden, alltså under en tidsperiod av ca 20 minuter vilket tyder på att de uppehållit sig i området i väntan på något. Vittnet berättar att hon upplever personerna som obehagliga och att de försökt undvika en polisbil som kör förbi platsen vid 23.10-tiden.

Att de observationer som görs längs mördarens flyktväg avviker från den normala gatubilden är inget nytt och en hel del av de observationer som görs uppe på åsen har diskuterats flitigt tidigare men då har de oftast handlat om piketens placering vid mordtidpunkten och att högerkrafter inom polisen skall ha varit delaktiga i mordet. Vi skall återkomma till piketen lite senare. Men här skulle det alltså kunna finnas en annan förklaring till de händelser som utspelar sig på tvärgatorna i mördarens flyktväg, en förklaring som utredarna inte hade tillgång till åren efter mordet.

Vi kan inte utifrån dessa uppgifter säga att gatorna varit avspärrade. Vittnesmålen är för osäkra men kopplat till uppgifterna om att personer knutna till den hemliga motståndsrörelsen och privatspanande poliser skall ha övat i området under mordkvällen och att det kan ha pågått en kuppövning vid tiden för mordet så blir dessa observationer intressanta på ett helt nytt sätt. Det väcker frågor om dessa observationer verkligen skall betraktas som separata händelser utan koppling till varandra eller om de skall ses i relation till Palmes och gärningsmannens rörelser under mordkvällen.

Ett mönster blir synligt

Men nu till övningsscenariots verkliga förtjänster, för övningar och specialoperationer följer mönster som gör att vi kan få syn på övningen eller operationen även på andra platser när vi väl insett vad den organiserats för. Om vi antar att man planerat ett attentat mot en statsminister i en övning och att övningen sker på en riktig person (Olof Palme) med alla de oförutsedda och spontana infall det inbegriper, vägval etc. så är det (som vi varit inne på tidigare) rimligt att anta att mordplatsen inte var den tilltänkta attentatsplatsen i övningen. Man hade med säkerhet kalkylerat med att Palme skulle ta samma väg hem från bion som han kom, och ställt upp sig för det. I så fall borde man kunna se liknande mönster vid den tilltänkta attentatsplatsen och dess flyktväg som vi kunde se vid Tunnelgatan.

⁸² Marianne U:s vittnesmål finns redogjort för i Granskningskommissionens rapport. Det andra vittnet som ser en bil på tomgång är en jurist som passerar området vid 23.10-23.15-tiden. Vittnesmålet finns att läsa i spaningsuppdrag EA 1580. Se även *Palmemordet: Polisspåret del 1* (finns på Youtube) för andra observationer som gjorts i mördarens flyktväg och som diskuterats i samband med det så kallade "Polisspåret".

För att kontrollera om det förhåller sig på det sättet måste vi förflytta oss tillbaka till biografen Grand en tid före mordet. För om Olof Palme hade gått samma väg hem som han kom och vi tänker att attentatet måste ske innan Palme hinner ner i tunnelbanan och vid en tvärgata som mördaren kan ha som flyktväg så borde vi se samma avspärrade gator i Tegnér gatans västliga riktning som vi sett i Tunnel gatans östliga.

Om vi kontrollerar detta kan vi direkt se att det inte finns några observationer av fordon som skall ha spärrat av gator i Tunnel gatans västliga riktning. Detta skulle dock kunna bero på att något flankskydd aldrig aktiverades här. Men det finns observationer av personer och händelser som skulle kunna indikera att man kan ha förberett en flyktväg västerut längs Tegnér gatatan. Det finns intressanta observationer och rörelser på den första tvärgatan, Salmätargatan, både i nordlig och i sydlig riktning som tyder på att man kan ha förberett sig för ett scenario i vilket Palme väljer att gå norrut efter filmens slut. Det finns även svårbedömda vittnesmål från Drottninggatan där walkie-talkie-observationer gjorts på en restaurang och där fordon med radioutrustning observerats som skulle kunna tyda på att man förberett sig för ett händelseförlopp som sträcker sig längre västerut efter Tegnér gatatan. Dessa observationer har heller inte kunnat förklaras och är intressanta av den anledningen⁸³.

Attentatsmannen vid Tegnér gatatan

Om en attentatsövning organiserats på det här sättet så att även Tegnér gatatan varit en förutbestämd attentatsplats och att man använt sig av två attentatsmän så borde vi i så fall kunna hitta tecken på att en av attentatsmännen befunnit sig på motsvarande plats vid Tegnér gatatan som vi vet att han stod på vid Tunnel gatatan när mordet skedde. Vi borde alltså kunna hitta en av de tilltänkta attentatsmännen vid avfasningen (halvmånen) i korsningen Tegnér gatatan/Sveavägen en tid innan mordet.

I det här sammanhanget finns det ett intressant vittnesmål från en kvinna som passerat Grand vid 22.40-tiden. Kvinnan som tror att hon tappat sina nycklar någonstans längs Sveavägen uppmärksammar att det står en man strax norr om biografen vid avfasningen (halvmånen) i korsningen Tegnér gatatan/Sveavägen. Vittnet berättar att mannen darrar när han försöker tända en cigarett och att han försöker ett antal gånger innan han lyckas. Hon beskriver mannen som drygt 180 cm lång. Han är helt klädd i svart och han är barhuvad och har mörkt hår av långt ansikte och på överkroppen en mörk rock som går ner till knäna. Vittnet uppfattar att han är mellan 35–45 år, han ser prydlig ut och verkar välbyggd med breda axlar och smala höfter.⁸⁴

Observationen av den här personen görs dock drygt 20 minuter innan filmen slutar vilket kan tyda på att det kan röra sig om en ren slump att vi hittar en person med ett liknande

⁸³ Observationer av personer som befunnit sig på Salmätargatan i sydlig riktning finns bl.a. i EBC-6187-00 samt EBC-639 (dessa observationer sker innan filmens slut men beteendet på personerna är intressant). Ett särskilt intressant vittnesmål görs på Salmätargatan norr om Tegnér gatatan av vittnet Lars Knubb och finns att läsa utan maskning i MOP-arkivet, L-901 (avsnittet som rör Grand). För en lättillgänglig redogörelse för Sunniva T:s iakttagelser av bilen med radioutrustning på Drottninggatan se, *Palmemordet: Polisspåret del 1*. Se, samma program för observationen på restaurang Strindberg på Drottninggatan. Maltes vittnesmål finns också att läsa i spaningsuppslag L-1833. Observationerna kring Salmätargatan kan jämföras med de observationer som har gjorts på Olofsgatan som likt Salmätargatan är den första parallellgatan till Sveavägen på den västra sidan fast i anslutning till boxens sydliga gräns (Tunnel gatatan).

⁸⁴ L 7815. Förhöret med vittnet som tappat sina nycklar (Wigerstam) finns att läsa i sin helhet på MOP-arkivet (Grandavsnittet).

signalement som mördaren och som verkar nervös vid just på den här platsen. Vi skall titta lite extra på den här personen för det finns vittnesuppgifter på att han kan ha försökt smälta in bland biografbesökarna strax norr om biografentrén när filmen slutar och att han därmed kan ha befunnit sig utanför bion även vid 23.05 på mordkvällen.

Det vi vet om mördarens beteende vid brottsplatsen är att han står och väntar några meter norr om korsningen och avfasningen vid Dekorima-butiken. Han ”plockar sedan upp” paret Palme när de passerar förbi honom och följer sedan efter endast någon meter bakom innan han skjuter Palme när han är i färd med att passera Tunnelgatan. Om vi har att göra med en militärt utbildad attentatsman och en militärt utbildad attentatsgrupp som tränats i hur man begår mord på öppen gata så borde vi hitta tecken på att mannen i mörk rock som observerats vid avfasningen vid Tegnérgatan vid 22.40-tiden rört sig in mot biografentrén när filmen slutar och att han placerar sig mellan biografentrén och avfasningen norr om biografen för att kunna plocka upp paret Palme om de går norrut. Alltså att han positionerar sig på samma sätt som mördaren gör vid Tunnelgatan innan mordet.

Vi skall titta på ett vittnesmål som tyder på att attentatsmannen vid Tegnérgatan faktiskt kan ha gjort en sådan förflyttning och att han kan ha försökt smälta in bland biografbesökarna när filmen slutar. Det är ett vittne som befunnit sig på samma föreställning som paret Palme och som har bråttom ut ur biosalongen när filmen slutar eftersom hennes väninna har en tid att passa. Väl ute i entrén så försöker hon få en uppfattning om vad klockan är men det finns ingen att fråga. Hon går då ut på Sveavägen och där ser hon att det står en man (som hon uppfattar är en del av en grupp personer) till vänster om entrén, norr om biografen. När hon ser mannen bestämmer hon sig för att gå fram och fråga mannen vad klockan är. När hon gör det så får hon svaret *”Sånt har jag inte tid med ikväll”*. Hon reagerar på det märkliga bemötandet och får heller inget svar av mannen och går istället fram till en annan person som befinner sig utanför biografen och av honom får hon veta tiden.⁸⁵ Mannens beteende är märkligt särskilt om han tillhört en grupp, någon annan i gruppen borde i så fall ha plockat upp frågan och gett vittnet svar, men det är det ingen som gör. En av de utredande poliserna som läser igenom förhørsutskriften skriver en anteckning på utskriften som lyder: *”Hör dig för om hon har mer uppgifter att lämna. Vad tyder på att mannen var i sällskap med de två andra?”*. Det är tydligt att polisen funderat över möjligheten att den här mannen inte varit någon del av en grupp utan att detta kan vara en person som kan ha med mordet att göra och att han kan ha försökt smälta in ibland personerna som står utanför Grand precis innan Palme kommer att lämna biografen. Tidpunkten och framförallt platsen personen står på är intressanta med tanke på hur mordet sedan går till, och med tanke på att det kan ha funnits två attentatsplatser förberedda.

I så fall är det precis här man ska hitta en av attentatsmännen när filmen slutar. Det som också gör observationen intressant är att mannen står vänd mot biografentrén vilket indikerar att han haft uppsikt över de personer som lämnar biografen efter filmens slut.

⁸⁵ Se, L 851. Det finns ett antal förhör i serien. I det första förhöret säger vittnet att mannen eventuellt kan ha haft en hatt. Det är mindre troligt eftersom vittnet kan beskriva mannens hår och hårfärg. Hon svajar också på detta i kommande förhör. En sammantagen bedömning är att mannen varit barhuvad.

Vad har då mannen för signalement och hur stämmer det signalementet överens med personen som står vid halvmånen och försöker tända en cigarett vid 22.40-tiden. Är det samma peson?

Signalementstabell

Signalement på mannen vid avfasningen vid Grand vid 22.40-tiden.	<i>Avlångt ansikte, svart rock, välvårdad, 30–35 år, över 180 cm, Något vågigt mörkt hår, mörka ögonbryn.</i>
Signalement på mannen utanför bion när filmen slutar.	<i>Avlångt ansikte, mörk rock, prydlig, 35–45 år, ca 190 cm, mörkt hår, mörka ögonbryn.</i>

Det går inte att vara helt säker på att detta rör sig om samma person, och om personen i så fall har med mordet att göra, men det finns starka indikationer på att det kan vara så. I så fall har attentatsmannen vid Tegnérgatan rört sig i området kring biografen och väntat på att filmen skall ta slut. Hans position norr om biografen tyder på att han i så fall ställt upp sig för att utföra mordet om paret Palme går norrut.

Attentatsmannen vid Tunnelgatan

Om mannen i mörk rock som står uppställd vid halvmånen i korsningen Tegnérgatan/Sveavägen vid 22.40-tiden är en av de tilltänkta attentatsmännen i en övning eller operation med två förutbestämda attentatsplatser så borde vi kunna hitta en person med mördarens *exakta signalement* vid den andra attentatsplatsen (Tunnelgatan) vid ungefär samma tidpunkt som mannen i den mörka rocken står uppställd vid halvmånen utanför Grand. Gör vi det så har vi en stark indikation på att mordet kan ha planerats genom att man placerat ut attentatsmän samtidigt vid både Tunnelgatan och Tegnérgatan och att grupperingarna varit tidsmässigt koordinerade och att man kan ha repeterat eller övat detta upplägg 20 minuter innan filmen slutar. Finns det då en sådan observation?

Ja, hur konstigt det än låter så gör det faktiskt det. Redan dagen efter mordet kommer det in en sådan uppgift. Det är ett vittne som berättar att han kommit gående med sitt sällskap från Kungsgatan och norrut längs Sveavägen vid 22.40-tiden (22.40-22.45) på mörkvällen. En bit innan korsningen med Tunnelgatan får han plötsligt ögonkontakt med en man som han passerar. Vittnet märker att mannen sedan följer efter det sällskap han tillhör när de viker in på Tunnelgatan från Sveavägen. Mannen går endast någon meter bakom. När vittnet vänder sig om ungefär mitt mellan Sveavägen och Olofsgatan så vänder mannen plötsligt om och börjar gå tillbaka samma väg han kom. Signalementet på mannen är att han är i 35-års åldern och att han är mörkt klädd med en mörk halvlång rock, och att han har en upprullad Gökboetmossa på huvudet.⁸⁶ Signalementet stämmer på pricken in på mördaren och med tanke på hur mordet sedan går till är rörelsemönstret minst sagt uppseendeväckande. När man läser

⁸⁶ EAC-252. Finns ett antal förhör i serien.

vittnesmålet så verkar det som om mannen i den mörka rocken medvetet låter vittnet med sällskap passera förbi för att sedan plocka upp personen genom att ansluta tätt bakom. Det är svårt att komma ifrån det faktum att mannen i Gökboet-mössan och den mörka rocken, är klädd på samma sätt, och utför samma rörelser som mördaren kommer att utföra bara 40 minuter senare i samma korsning fast på den östra sidan om Sveavägen.

Oavsett hur man ser på mordet så borde det här vittnesmålet ha fått en mer central roll i utredningen och i berättelsen om hur mordet gått till. Beteendet, rörelsemönstret och framför allt signalementet sätter hela tanken på en efterföljande gärningsman i fråga. Och det sätter fokus på vad det bästa mordplatsvittnet säger, nämligen att mördaren redan befann sig i korsningen innan paret Palme kommer dit. Polisen ger förvisso det här tipset förtur men det kommer aldrig att få någon framträdande roll i de offentliga diskussionerna kring hur mordet gått till och det kommer att skapa grogrund för teorin om att mördaren följt efter paret Palme längs Sveavägen.

Om man dessutom sätter in den här observationen i övningsscenarioet så är det svårt att tolka vittnesmålet på annat sätt än att en attentatssimulering kan ha skett på Sveavägens västra sida bara 40 minuter innan mordet äger rum. Och att simuleringen vid 22.40-tiden i så fall skett på det Donald Forsberg kallar för ”ett fiktivt objekt” (alltså en privatperson som man *föreställer sig* är en informationsbärare eller nyckelperson). Om vi dessutom drar oss till minnes att det vid samma tidpunkt står en annan man i mörk rock vid avfasningen utanför biografen Grand så finns starka indikationer på att mordet utförts av en attentatsgrupp med två attentatsmän som tidsmässigt koordinerat de positioner de tar vid boxens ytterområden.

Walkie-talkie-observationer vid Tunnelgatan

Om vi har gjort rätt analys så innebär det att det finns två attentatsplatser förberedda och beroende på hur Palme rör sig så aktiveras den ena eller andra. Attentatsplatserna är alltså inte hörn eller korsningar *i första läget* utan hela gator, antingen Tegnérgatan eller Tunnelgatan. Man vet att Palme är på väg hem och oavsett om han går åt norr eller åt söder, måste han passera någon av gatorna Tunnelgatan eller Tegnérgatan. Om han väljer att gå söderut vet man inte exakt var han kommer att korsa Tunnelgatan, alltså vilken tvärgata som kommer vara hans väg in till attentatsplatsen. Attentatsmannen måste därför vara rörliga längs denna gata för att kunna ställa upp sig på rätt plats när Palme korsar gatan. Med ett sådant upplägg behövs en rapportering om paret Palmes rörelser av andra personer som haft uppsikt över Sveavägen, men också andra tänkbara tvärgator in mot Tunnelgatan. Rapporteringen om hur objektet rör sig har i så fall tillhandahållits av en övervakningsgrupp. Och här finns det, som vi sett, uppgifter som talar för att personer kopplade till den hemliga motståndsrörelsen kan ha bidragit med sådan övervakningsinformation.

Det finns dessutom ett antal intressanta vittnesmål om walkie-talkies på Tunnelgatan innan mordet som indikerat att observationerna kring Tunnelgatan rört sig om någon form av förberedelser för en övervakning och rapportering om Palmes rörelser. Observationerna sträcker sig dessutom västerut längs Tunnelgatan vilket skulle kunna betyda att man förberett sig för ett händelseförlopp där Palme skulle kunna välja en promenad längs en av

parallellgatorna väster om Sveavägen. Det är i så fall en helt logisk förberedelse, för om Palme väljer att gå hela vägen hem till sin bostad i Gamla Stan är ett av alternativen att ta Drottninggatan hela vägen hem eftersom Drottninggatan senare övergår i Västerlånggatan där Palme har sin bostad. Det skulle kunna förklara att observationerna sträcker sig så långt västerut längs Tunnelgatan och ända ner mot Norra Bantorget.⁸⁷

Risken när man gör olika typer av sammanställningar av walkie-talkie-observationer är att man glömmer bort andra vittnesmål som skulle kunna röra sig om en övervakning. Vi skall titta på ett sådant vittnesmål, som saknar en observation av en walkie-talkie, men som trots det är en stark indikation på att personer kan ha haft uppsikt över Palmes rörelser längs Sveavägen från en position vid Tunnelgatan. Det är ett vittnesmål som kommer in tidigt, bara några dagar efter mordet. Vittnet berättar att han på mordkvällen är på väg in till Stockholm för att hämta upp sin fru och dotter som varit på bio inne i city. När han svänger in på Tunnelgatan från Sveavägen så bromsar en bil plötsligt in framför honom och släpper av en person. Vittnet tvingas sakta ner för ett ögonblick innan han kan passera bilen. Vittnet fortsätter sedan upp till Målargatan där han hämtar upp sin fru och dotter. När han sedan skall köra hem dottern till hennes bostad så kommer han att göra samma sväng in till Tunnelgatan från Sveavägen som han gjort bara några minuter tidigare (detta sker enligt honom 4–5 minuter efter den första händelsen). När han för andra gången står för rött ljus på Sveavägen så observerar han den person som han tidigare sett bli avsläppt på Tunnelgatan igen. Personen står nu i det norra hörnet i korsningen Sveavägen/Tunnelgatan.

I de två första telefonförhören med vittnet så berättar han att personen står stilla och verkar intresserad av något och att personen har sin uppmärksamhet riktad neröver Sveavägen. Palmegruppen genomför sedan ett tredje mer ingående förhör med vittnet i september 1987 och då berättar han följande om mannen i korsningen.

”Denne person står precis i hörnet Tunnelgatan/Sveavägen invid husfasaderna. (Vittnet) ser hur mannen koncentrerat tittar ner mot Sveavägen i riktning norr ut. (Vittnet) har också en minnesbild att mannen s a s lutar sig mot husfasaden och att han haft vänster arm bakom kroppen.”⁸⁸

Vittnet uppskattar tidpunkten till att ligga någonstans mellan 23.15 och 23.19. I det första förhöret uppger han att den andra observationen skall ha varit gjord vid 23.17-tiden. Han vet inte den exakta tidpunkten men han har en minnesbild av att han tittar på den digitala klockan som finns vid Ströms herrekipering (i korsningen Kungsgatan/Sveavägen) när han passerar platsen efter att ha hämtat upp frun och dottern. Han kommer senare att ändra detta till att han tittat på klockan när han första gången kör förbi Ströms herrekipering. Polisen gör en

⁸⁷ Intressanta vittnesmål är bl.a. ”Skelleftehamnsbrevet” (EBE 898). Se också observation av man med walkie-talkie vid 22.45 på Tunnelgatans norra sida, väster om bankomaten (EBC10006). Se också (EAD 2778). I (EAC 10016) ser en person en walkie-talkie ligga i framrutan på en bil på Tunnelgatan vid 23.00-tiden. Att avspärmingar kan ha sträckt sig längre ner mot Norra Bantorget indikeras av att ett vittne sett en man med walkie-talkie vid Norra Latin och som verkar ha uppsikt över Tunnelgatan (EBC 14459). Observationen är gjord mellan 22.30 och 23.00. Att det kan ha förekommit personer med walkie-talkie även på Drottninggatan indikeras av ett sent in kommet tips (D 21838). Iakttagelsen gäller två personer som observerats utanför biografen Look, Drottninggatan 82 (nuvarande Skandiabiografen) vid 23.00 och där en av dem kan misstänkas ha haft en walkie-talkie. Det sista tipset är svårt att bedöma, det ligger dock i linje med andra observationer som gjorts vid den här tidpunkten.

⁸⁸ EAD 622. Polisen har gjort en omfattande utredning och det finns flera förhör med vittnet samt rekonstruktioner.

noggrann rekonstruktion med vittnet utifrån hans olika vittnesmål och en slutsats av den är att observationen sannolikt ligger någonstans kring 23.17 eller senare beroende på när han tittar på klockan.

Om dessa tider stämmer så ser vittnet en person stå och spana norrut längs Sveavägen vid en tidpunkt då paret Palme precis påbörjat eller precis skall till att börja sin vandring söderut längs Sveavägen. Polisens stora intresse för det här vittnesmålet är begripligt eftersom det skulle kunna betyda att personer faktiskt haft uppsikt över Palmes rörelser längs Sveavägen från position vid Tunnelgatan.

Två gator som vållat huvudbry i utredningen

Bristen på walkie-talkie-observationer norr om biografen plus den starka koncentrationen av walkie-talkie-observationer och oförklarade rörelser kring Tunnelgatan timmar innan mordet har förbryllat polisutredare eftersom man haft svårt att begripa hur en sådan konspiration kan ha sett ut och hur man kunnat förutse den kommande mordplatsen. Men i en övning, eller operation, med förutbestämda attentatsplatser blir frånvaron av walkie-talkie-observationer norr om bion och koncentrationen av walkie-talkie-observationer kring Tunnelgatan begriplig. För om mördaren var tänkt att ”plocka upp” Palme utanför bion och sedan skjuta honom i korsningen Sveavägen /Tegnégatan, om han gått norrut, så finns en logik i att det saknas walkie-talkie-observationer norr om biografen Grand. Med ett sådant upplägg finns helt enkelt inget behov av att rapportera om rörelser norr Tegnégatan.

Det är därför rimligt att störst planering, förberedande tester och resurser, läggs på attentatsplats 2 (Tunnelgatan) även om det inte var den mest troliga attentatsplatsen. Detta beror, som vi tidigare varit inne på, att attentatet vid denna gata är helt utlämnad åt osäkerheten om var objektet kommer att passera Tunnelgatan. Attentatsmannen är helt beroende av övervakningsinformation. Man måste därför tidigt fastställa att övervakningsinformationen kommer kunna nå de personer eller grupper som skall ha den. 1986 var det inte helt okomplicerat att hålla samband i statsmiljö med den tidens utrustning och det är rimligt att man, när man fått klart för sig vilken biograf som kommer vara aktuell och vilka förutbestämda attentatsplatser som kommer att användas, utfört sambandstester vid Tunnelgatan innan det blir skarpt läge senare på kvällen och att det är detta vi ser tecken på mellan kl. 20.00 och 21.00. Observationerna av personer med walkie-talkie vid Tunnelgatan mellan klockan 20.00 – 21.00 på kvällen görs också vid en tidpunkt då man kan tänka sig att någon som skall gå på 21-föreställningen på Grand kan tänkas dyka upp vid tunnelbaneuppgången vid Tunnelgatan. En del av de observationer som görs i det här tidsspannet är också av personer med walkie-talkies som befunnit sig på platser där man kan ha uppsikt över tunnelbaneuppgången.

Dessa tecken har vissa spaningsledare alltså tolkat som om de omöjliga kunde ha med mordet att göra trots att de ligger vid den kommande mordplatsen. Sådär låter det i en konversation mellan Hans Ölvebro och Leif GW Persson där Ölvebro försöker antyda att den stora mängden walkie-talkie-observationer inte är trovärdiga därför att de ligger just kring den

kommande mordplatsen, och där den senare förgäves försöker påtala att det skulle kunna finnas en logisk förklaring till att de ligger precis där:

Hans Ölvebro: ”*Det fantastiska är alltså att de (walkie-talkie-observationerna) ligger enbart på den blivande mordplatsen. Det finns inga iakttagelser åt det andra hållet (norr om Tegnérgatan)*”

Leif GW Persson: ”*Nä, men om det är en konspiration så är det väl just där de skall göras i och för sig.*”

Hans Ölvebro: ”*Ja, om man nu vet att paret skall gå förbi där!*”⁸⁹

Men här uppvisar Ölvebro en enorm brist på fantasi. Det är naturligtvis inte så att *man måste veta* att paret Palme skall gå förbi Tunnelgatan för att vara förberedda på att slå till där om det skulle visa sig att de tar den vägen. Och här visar han också på en häpnadsväckande ovilja att överhuvudtaget reflektera över de mönster som walkie-talkie-observationerna uppvisar både tidsmässigt och geografiskt och hur de skulle kunna koppla an till Palmes rörelser under mordkvällen.

Hade han tittat brett och med ett öppet sinne på de observationer som görs på Tunnelgatan den här kvällen så hade han sett att dessa observationer huvudsakligen är koncentrerade till två tidsspann. Det första tidsspannet ligger mellan 20-21 på mordkvällen d.v.s. vid en tidpunkt när Palme börjar göra sig redo för att åka till bion eller när paret Palme är på väg till biografen.⁹⁰ Det andra tidsspannet ligger mellan ca 22.30 och 23.20 d.v.s. 30 minuter innan filmen slutar och till strax innan mordet sker.⁹¹ Det sker observationer även mellan dessa tidpunkter men det finns en lucka i observationsmängden av walkie-talkies kring Tunnelgatan medans filmen pågår som indikerar att aktiviteterna i området går ner under perioden då filmen visas och att den återupptas igen vid 22.30-tiden.

Annorlunda radiotrafik med början 22.30

Att något övningssegment eller någon spaningsoperation inleds vid 22.30-tiden skulle kunna bekräftas av den radiotrafik som vittnet Fernberg hör under mordkvällen.⁹² Fernberg tillhör kretsen kring spelklubben Oxen och är vän med narkotikalangaren Sigge Cedergren. Eftersom Fernberg har intresse av de narkotikaspaningar som polisen genomför så har han en polisradio i sitt hem. På kvällen den 28:e februari är Fernberg hemma och ”strölyssnar” på polisradion

⁸⁹ Se, *Palmemordet: Polisspåren del I (Tv3)*.

⁹⁰ Se bl.a., EAA-1884. En man befinner sig i en port på Tunnelgatan (vid Metallhuset) och pratar i en walkie-talkie mellan kl.20-21. EBF-19678-B. Vittne ser en man med walkie-talkie i korsningen Tunnelgatan/Olofsgatan. EAC-4526. Vittne ser en man med walkie-talkie på Tunnelgatan ca 30m väster om Sveavägen vid 20.30-20.40-tiden. EBA-07183. Vittne ser en person på Tunnelgatan ca 25-50m väster om Sveavägen som talar i en walkie-talkie. Att walkie-talkies har varit i bruk vid Tunnelgatan mellan 20-21 på mordkvällen finns det ett antal vittnesmål som styrker.

⁹¹ Intressanta vittnesmål är bl.a. ”Skelleftehamnsbrevet” (EBE 898). Se också observation av man med walkie-talkie vid 22.45 på Tunnelgatans norra sida, väster om bankomaten (EBC10006). Se också (EAD 2778). I (EAC 10016) ser en person en walkie-talkie ligga i framrutan på en bil på Tunnelgatan vid 23.00-tiden. Att avspärningar kan ha sträckt sig längre ner mot Norra Bantorget indikeras av att ett vittne sett en man med walkie-talkie vid Norra Latin och som verkar ha uppsikt över Tunnelgatan (EBC 14459). Observationen är gjord mellan 22.30 och 23.00. Att det kan ha förekommit personer med walkie-talkie även på Drottninggatan indikeras av ett sent in kommet tips (D 21838).

⁹² KB 10393. Spaningsuppslaget finns att läsa i omaskad form på MOP-arkivet.

när han plötsligt hör om en skottlossning i korsningen Sveavägen/Tunnelgatan. Runt 23.40-tiden kommer det fram via polisradion att det är statsministern som är skjuten. 1988 förhörs Fernberg en andra gång eftersom det framkommit genom förhör med andra personer kring spelklubben Oxen att Fernberg skall ha hört ”hemlig radiotrafik” under mordkvällen. Det Fernberg sedan berättar i förhöret är att han hör ganska mycket trafik från radiobilarna den här kvällen eftersom det är fredag. Fernberg är dock inte intresserad av radiobilarnas kommunikation utan han lyssnar efter kommunikation mellan narkotikaspanare eftersom han vill få förvarning om eventuella spaningsoperationer. Vid 22.30-tiden på mordkvällen blir Fernberg medveten om att någon form av spaningsverksamhet pågår inne i city. Han drar slutsatsen att den måste genomföras centralt i Stockholm eftersom han hör kommunikationen tydligt. Han uppfattar också att personerna talar i koder. Fernberg känner till detta sätt att tala från spanarna vid narkotikaroteln men de röster han hör tillhör inte de spanare som han känner till. Såhär skall Fernberg ha berättat om kommunikationen han hör:

”Att det rörde sig om spaning, tror Fernberg på grund av att man använde ett speciellt språk. Det är ett kryptiskt tal där man använder sig av förkortningar bestående av siffror och bokstäver. Fernberg vet att detta är beteckningar på gator, lokaler, personer och liknande”⁹³

När mordet sedan inträffar låser Fernberg fast frekvensen för att lyssna på rapporterna om det som hänt på Sveavägen och hör därför inget mer av den kryptiska radiotraffiken. Polisen tar Fernbergs uppgifter på stort allvar och de förhör honom två gånger med anledning av radiotraffiken han hört. Det är uppenbart att polisen inte ansett att detta har med narkotikarotelns verksamhet att göra och så sent som 2016 säger också Dag Andersson att walkie-talkie-observationerna inte har med polisens egna spaningar att göra. Polisen har naturligtvis narkotikaspanare ute som jobbar i city den här kvällen men de genomför inga spaningsoperationer av *den typ* som Fernberg hört. Fernberg är dock övertygad om att detta ändå kan röra sig om poliser på sättet de kommunicerar och det blir naturligtvis intressant i skenet av Ulf Dahlstens uppgifter om att privatspanande poliser varit nere vid Tunnelgatan och gått med walkie-talkies och i anslutning till Forsbergs uppgifter om att FRO/Stay behind kan ha övat den här kvällen och att poliser ingick i organisationen. Kan då radiotrafik från grupper ur den hemliga motståndsrörelsen ha spillt över på polisens frekvenser och gjort att Fernberg av en slump kan ha fått in en sådan kommunikation?

Såhär berättar Johan Wennström om ett samtal med f.d. rikspolischefen Björn Eriksson, om de problem som kunde uppstå när den hemliga motståndsrörelsen övade:

”Det enda i den riktningen som han kan dra sig till minnes är diskussioner om hur motståndsrörelsen på ett lämpligt och diskret sätt kunde öva med sin sambandsutrustning. Ett problem kunde vara att öppna myndigheter också fanns i närheten (..) och då ville man undvika att det skulle kunna inträffa någon slags kollision.”⁹⁴

Det verkar troligt att det kan ha varit en sådan kollision som Fernberg hört under mordkvällen. Det stämmer bra med t.ex. Dahlstens uppgifter samt med det det tidsmässiga

⁹³ KB 10393. Finns ett antal förhör i serien 2 av dessa har mer specifikt med radiotraffiken att göra.

⁹⁴ Wennström, Johan, *Sveriges sak var vår*. Albert Bonniers Förlag, Stockholm 2025. Sid. 175.

mönster som walkie-talkie-observationerna uppvisar nere vid Tunnelgatan. Ett mönster som tyder på att spaningarna kan ha med Palmes aktiviteter att göra.

Men det finns fler vittnen som säger sig ha hört avvikande radiokommunikation under mordnatten. En av dem är DN-fotografen Åke Malmström. I ett radioprogram 1987⁹⁵ så berättar han att han varit inne i city under mordkvällen och att han, när han sätter sig i bilen på väg hem, slår på polisradion. När han gör det hör han en röst som frågar: *"Hallå där uppe hur är det"*, varefter en annan röst svarar: *"Fördjävligt kallt"* och sedan säger den förste: *"Statsministern skjuten"*. Malmström som är van att lyssna på polisradion reagerar på att det inte förekommer några anrop eller någon radiodisciplin och han säger liksom Fernberg att rösterna hörs tydligt och att det är en skillnad mot övrig trafik han hör den här kvällen. Malmström hör samtalet vid 23.35 på mordkvällen så det är inte omöjligt att det kan vara polisens kommunikation Malmström hör men han tvivlar själv på det eftersom den avviker så markant från den kommunikation han är van att höra. Malmström får också uppfattningen att kommunikationen kan ha handlat om någon typ av övning.

Säkerhetspolisen ser omgrupperingsrörelser

Som vi sett så finns det tecken som tyder på att man kan ha etablerat en box med förutbestämda attentatsplatser. Vi vet också att paret Palme efter att ha pratat med Mårten och Ingrid i några minuter bestämmer sig för att gå söderut och att detta i så fall aktiverat attentatsplats 2 (Tunnelgatan). Valet att gå söderut skulle därför kunna ha utlöst någon typ av rörelser i området kring Sveavägen som indikerar att man blivit tvungen att omgruppera vissa av de personer som sysslat med övervakningen. Vi borde särskilt se tecken på sådana rörelser och aktiviteter när makarna Palme lämnar biografentrén och ställer sig söder om biografen, vid ABF-huset. Paret Palmes val att ställa sig och samtala söder om Grand är i så fall den första indikationen övervakningsgruppen får på att Olof och Lisbeth kan komma att promenera söderut. Vittnet som ser en person som släpps av nere vid Tunnelgatan och som sedan står och spanar norrut längs Sveavägen skulle kunna ha sett en sådan omgruppering beroende på när observationen görs. Att det skulle kunna finnas tecken på omgrupperingsrörelser tycker sig också Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp ha sett i materialet. Sådär skriver man i sitt PM:

*"De observationer som gjorts mellan de två alternativa T-banestationerna Rådmandsgatan och Hötorget är företrädesvis koncentrerade på den västra sidan av Sveavägen. En ökad aktivitet mellan 23.00 och 23.30 på denna sida kan tyda på omgruppering som kan ha sin orsak i att makarna Palme inte valde den T-banestation som var närmast till hands."*⁹⁶

Det finns också en intressant observation av tre springande män på Holländargatan vid tiden för filmens slut som skulle kunna röra sig om en omgruppering av de personer som befinner sig kring Saltmätargatan.⁹⁷

⁹⁵ Radioprogrammet *Kanalen* 1987-12-30.

⁹⁶ "SÄPO:s övervaknings PM", A-11544 (1986-04-24).

⁹⁷ Observationen av de tre springande männen på Holländargatan har förklarats som tre personer som springer till pendeltåget. Men det verkar inte stämma med Andrés observation eftersom en av personerna viker av från gruppen under

Säkerhetspolisen testar walkie-talkies

Som vi sett finns det ett antal walkie-talkie-observationer kring Tunnelgatan tidigare under kvällen som fortfarande är oförklarade och som indikerar att man tidigt förberett sig för en operation som involverar Tunnelgatan och att man dessutom kan ha haft uppsikt kring tunnelbanestationen när Palme är på väg till bion.⁹⁸

Hur vet vi då att walkie-talkies varit användbara och att det gick att hålla samband mellan relevanta platser och mellan t.ex. Tunnelgatan och biografen? Det vet vi därför att Säkerhetspolisen utfört en undersökning om hur möjligheterna för radiosamband ser ut i området. Det intressanta med den undersökningen är att man undersökt platser som kan ha varit relevanta om mordet varit en konspiration. Alltså platser man kan tänka sig att personer i en sådan konspiration kan tänkas haft behov att hålla samband mellan och där intressanta iakttagelser gjorts. Testet görs den 10:e mars 1986 och redan här konstaterar man om walkie-talkies att: *”sådana med fog kan misstänkas ha kommit till användning i samband med mordet”*. När Säkerhetspolisen gör sitt förbindelsestest så prövas, helt naturligt, sambandspunkter som ligger både på Tunnelgatan och vid biografen Grand. Det intressanta är dock att utgångspunkten för *alla* de sambandstester som Säkerhetspolisen gör varken utgår från Biografen Grand eller Tunnelgatan utan *alla* tester som görs utgår från Norra Bantorget, eller rättare sagt parkeringen vid Norra Latin.⁹⁹

Det är tydligt att Säkerhetspolisen vid den här tidpunkten är påverkad av de initiala spaningarna (eller möjligen av egna kunskaper om hur planerade attentatsoperationer utförs). För förbindelseprovet man gör har tydliga paralleller till det första heta spåret och till det försvunna tipset. Huruvida man haft tillgång till informationen i det försvunna tipset är oklart men förutom de kontrollpunkter man har mellan Norra Bantorget och biografen, och Norra Bantorget och Tunnelgatan så ligger övriga 3 kontrollpunkter nere vid Birger Jarlsgatan. *Man*

språngmarschen. Tidpunkten för observationen bör dock ligga senare än 23.05 om detta skall ha med en omgruppering att göra. Observationen är dock intressant eftersom den innehåller en lång blond person. En person med detta signalement har särskilt lyfts fram av Säkerhetspolisen, se: ”SÄPO:s övervaknings PM”. För en diskussion om de springande männen se: Norra Magasinet special från 1994.

⁹⁸ Se bl.a., EAA-1884. En man befinner sig i en port på Tunnelgatan (vid Metallhuset) och pratar i en walkie-talkie mellan kl.20-21. EBF-19678-B. Vittne ser en man med walkie-talkie i korsningen Tunnelgatan/Olofsgatan. EAC-4526. Vittne ser en man med walkie-talkie på Tunnelgatan ca 30m väster om Sveavägen vid 20.30-20.40-tiden. EBA-07183. Vittne ser en person på Tunnelgatan ca 25-50m väster om Sveavägen som talar i en walkie-talkie. Att walkie-talkies har varit i bruk vid Tunnelgatan mellan 20-21 på mordkvällen finns det alltså ett antal vittnesmål som styrker.

⁹⁹ Säkerhetspolisens test av walkie-talkies finns att läsa om i ett PM från Rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning, A-15376. *Angående användningen av bärbara kommunikationsradioapparater i samband med mordet på Statsminister Olof Palme*. Nummer 1376 i Palmemordsarkivet. Noterbart är att testet gjordes redan 1986-03-10 och att man redan då konstaterar om walkie-talkies att: *”...sådana med fog kan misstänkas ha kommit till användning i samband med mordet”* och att: *”Förbindelseprov gjordes mellan olika platser aktuella i samband med mordet”*. Den sista formuleringen talar om vilka platser Säkerhetspolisen ansett att intressanta iakttagelser (som kan sättas i samband med mordet och dess organisering) gjorts. Två platser sticker ut på den östra sidan och det är korsningen Tegnérgatan/Birger Jarlsgatan och korsningen Norrlandsgatan/Birger Jarlsgatan. När det gäller Tegnérgatan/Birger Jarlsgatan är det rimligt att tänka sig att Säkerhetspolisen uppfattat detta som en intressant plats att hålla samband med om mordet skett på Sveavägens östra sida vid Tegnérgatan. Vid korsningen Tegnérgatan/Birger Jarlsgatan finns också en walkie-talkieobservation gjord mellan 19.00 och 20.00 på mordkvällen (EAA 6984). Den andra kontrollpunkten Norrlandsgatan/Birger Jarlsgatan är egentligen en trevägskorsning med Brunnsgatan och det är intressant eftersom Brunnsgatan är Snickarbackens motsvarighet om mördaren hade svängt höger vid Regeringsgatan och sedan tagit första avtagsvägen österut (vilket skulle kunna ha fungerat som en alternativ flyktväg om den planerade flyktvägen på något sätt inte kunde användas). Brunnsgatan skulle därmed kunna vara en plats där flyktbilar kan ha varit uppställda. Vid Brunnsgatan finns också en intressant iakttagelse ca 5 minuter efter mordet av en springande man i blå rock (EAE 1812-1).

utför alltså flest förbindelseprov mellan Norra Bantorget och olika platser nere på Birger Jarlsgatan. Att man undersöker just dessa platser är naturligtvis ingen slump och det har att göra med att de är möjliga uppställningsplatser för flyktbilar.

En kopia av testet skickas sedan till Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp och när man skriver sitt PM så står det klart att man också fastnat för händelser på den västra sidan om Sveavägen som skulle kunna ha med flykten att göra, för Säkerhetspolisen har inte bara reagerat på att personer hoppar in i bilar på Sveavägens östra sida efter mordet utan man har även noterat att det också finns observationer av personer som springer till, och hoppar in i bilar, även på andra platser kring Sveavägen efter mordet. Man anser detta som så pass uppseendeväckande att man väljer att gå utanför ramarna för de riktlinjer man fått för sitt PM och lämnar en särskild kommentar kring just detta förhållande.¹⁰⁰

Att man i materialet kan se att flykt förberetts även på den västra sidan är också något som analysgruppen ser tidigt i sitt arbete. Redan en månad efter mordet tas detta också upp av Bert Melén på ledningsgruppens möte¹⁰¹

Om det pågått en kuppövning som följer tankarna i Luttwaks bok där man dessutom har ställt upp flyktbilar vid Norra Bantorget och Birger Jarlsgatan som det försvunna tipset säger så borde vi eventuellt kunna se tecken på att man förberett sig för att hålla flyktvägar ut ur boxen öppna på dessa platser.

Andra tänkbara deltagare i en kuppövning

En av de grupper Palmegruppen borde ha intresserat sig för när man undersökte hypotesen om en kuppövning är piketen eftersom man vet att just piketen hade viktiga roller att fylla inom kuppförsvaret. Redan 1987 lyfter radioprogrammet Kanalen fram uppgifter om att Stockholmspiketen skall ha övat kuppförsvaret på kvällstid inne i Stockholm med militära jägarförband i en övning som skall ha gått helt över styr och där tänkt simulerat våld övergått till riktiga våldshandlingar.¹⁰²

Ingen av de piketpoliser som varit ute under mordkvällen har berättat att de skulle ha deltagit i någon kuppövning och alla piketpoliser har lämnat uppgifter om var de befunnit sig vid tidpunkten för mordet, och varför. Och det finns ingen anledning att tro att dessa poliser på något sätt skall ha varit inblandade i mordet eller haft kännedom om vad som kommer att hända i korsningen Sveavägen/Tunnelgatan senare på kvällen. Men om man verkligen vill gå till botten med frågan om det kan ha pågått en sekretessbelagd kuppövning på mordkvällen och man vet att piketen har uppgifter inom kuppförsvaret, och att personer som ingått i en sådan övning har en plikt att ljuga och att omgärda det man gör med täckmantlar så måste man försöka skapa sig en egen bild av om någon av de piketgrupper som var i tjänst den här kvällen kan ha varit deltagare i en sådan övning och vilka roller de kan ha haft. Så därför kommer vi att behandla även piketen och de platser där piketer sagt att de stått vid tiden för mordet och där vittnen säger att de sett piketbussar under mordkvällen. Framförallt kommer

¹⁰⁰ "SÄPO:s övervaknings - PM", A-11544 (1986-04-24). Nummer 89 i Palmemordsarkivet.

¹⁰¹ Ledningsgruppens möte 1986-03-28. Nummer 361 i Palmemordsarkivet.

¹⁰² Radioprogrammet *Kanalen* 1987-04-22.

två platser att bli intressanta i det här sammanhanget och det är platserna i anslutning till boxens ytterområden och platser där flyktbilar kan ha varit utplacerade.

Vid tiden för mordet klockan 23.21 finns åtminstone tre piketer i området kring mordplatsen. Det intressanta är hur dessa piketer varit placerade vid mordögonblicket. Den första piketen placerar sig vid 23.21-tiden i ytterkanten av Tunnelgatans/David Bagares gata nere vid Norra Bantorget, där de själva säger att de står och tankar.¹⁰³ Norra Bantorget är som vi tidigare vet ett område där en av flyktbilarna skall ha stått uppställd enligt det försvunna tipset och där man kan ha haft behov av att hålla utfartsvägar öppna.

Den andra platsen där en flyktbil skall ha stått uppställd och där man kan ha velat hålla utfartsvägar fria är Birger Jarlsgatan. Nere vid Birger Jarlsgatan finns också en observation av att en piketbuss skall ha stått parkerad vid 23.20-tiden på mordkvällen.¹⁰⁴ Polisen har utrett den här vittnesobservationen och kommit till slutsatsen att vittnet måste ha misstagit sig eftersom det inte finns några piketpoliser som säger att de stått på den här platsen vid 23.20-tiden. Utredarna har därför dragit slutsatsen att vittnet måste tagit fel på tiden med 20 minuter och att han istället måste ha sett en piketbuss som landar på platsen 20 minuter efter mordet (E-turs piketen 1220), alltså runt 23.40 på mordkvällen.¹⁰⁵ Det här är en helt riktig slutsats med den information man hade när utredningen av vittnesuppgiften genomfördes. Men när man börjar jobba efter en ny hypotes och när man får in ny information t.ex. uppgifter om att det kan ha pågått en kuppövning i området kring mordplatsen så måste man våga titta en gång till på de slutsatser man drog när man saknade den informationen.

Det är svårt att göra en bedömning av den här vittnesuppgiften och det är oklart hur man mer exakt kommit fram till att observationen måste ha gjorts i ett senare skede annat än att man lagt polisernas berättelser till grund för detta. Det kan i slutändan också visa sig vara en helt riktig slutsats och det finns vittnen som befunnit sig i det här området vid tiden då en flyktbil kan ha lämnat platsen och de har inte sagt något om att de sett en piketbuss på platsen, men poängen är att när man *får in ny information* som berör grupper som kan ha varit en del av en övning på mordkvällen och som har en plikt att ljuga och att omgärda sina förehavanden med täckmantlar så måste man våga gå igenom vittnesuppgifterna igen med detta i åtanke.

Det har varit svårt att göra en bedömning av just den här observationen med den information som gjorts offentligt tillgänglig och det hade behövts fler vittnesuppgifter av en piket nere vid Birger Jarlsgatan för att man skall kunna konstatera ett mönster här. Men observationen är intressant i relation till de uppgifter som finns nerifrån från Norra Bantorget.

Den tredje piketen (3230) som finns i området är den mest omdiskuterade och den är också den svåraste att positionera vid mordtillfället. Läger man samman de uppgifter som finns från poliserna själva så finns skäl att tro att den piketen befinner sig någon stans uppe på åsen och i närheten av trappkrönet när mordet sker och att man sedan sakta kör ner för

¹⁰³ Se bl.a. A 14207 (PM skrivet 1986-05-26).

¹⁰⁴ EAD-1817-06.

¹⁰⁵ Se, t.ex. A 14210.

Malmskillnadsgatan när mördaren springer längs Tunnelgatan.¹⁰⁶ Var piketen befunnit sig är oklart och det finns heller inga vittnen som säger sig ha sett 3230 i området innan mordet. Om piketen trots allt befinner sig strax söder om trappkrönet när mordet inträffar så har vi en situation där alla tre piketerna placerar sig i nära anslutning till den gata där mordet kommer att ske och som mördaren kommer att använda som flyktväg och där två av piketerna i så fall placerar sig i Tunnelgatan/ David Bagares gatas förlängning och på platser där flyktbilar skall ha varit utplacerade enligt det försvunna tipset. Alltså en vid Norra Bantorget och en vid Birger Jarlsgatan. Men detta bygger som sagt på en enda vittnesuppgift och det är oklart hur vittnet kan vara så säker på dessa tidsuppgifter.

En självständigt agerande attentatsgrupp i en statskupsövning

Om kuppövningsteorin stämmer innebär det att flera grupper kan ha varit ute med walkie-talkies kring Sveavägen under mordkvällen. Personer som till vardags kan ha haft anställningar både inom polisen, Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten. För många är detta ett starkt argument mot att mordet genomförts i samband med en övning eller specialoperation eftersom man anser att dessa personer borde ha läckt uppgifter om en sådan operation eller övning. De som är anhängare av övningsteorin brukar då framföra motargumentet att det enda som skulle kunna förklara det stora antalet walkie-talkie-observationer och att uppgifter om en övning inte läckt i större utsträckning beror på hur sådana operationer och övningar är organiserade.

Det som gör teorin om en ensamagerande grupp inom ramen för en större övning attraktiv i motsats till en större konspiration är i första hand de möjligheter som en sekretessbelagd statskupsövning med separerade grupper erbjuder. I de här sammanhangen brukar man tala om *kompartmentalisering* eller *sektionering*. Det innebär att de grupper som ska agera i en riktig statskupp, eller i en sekretessbelagd övning, inte tillåts känna till identiteten på medlemmarna i de andra grupperna som deltar i övningen eller vilka mål dessa har. Som vi kommer ihåg så var Barbro och Lennartgrupperna organiserade på det här sättet. Luttwak trycker också specifikt på sekretessaspekterna som en av de viktigaste punkterna för att kuppen skall bli framgångsrik. I Luttwaks planläggning har grupperna till och med olika tider för när de ska påbörja sin mobilisering, allt för att begränsa informationsläckage.¹⁰⁷

Kompartmentaliseringar kan också användas för att skydda olika delar av en organisation från varandra t.ex. kan en underrättelseorganisation ha separata ”kompartment” för utlandsoperationer och inhemska operationer, eller för olika typer av informationssamling, såsom signalspaning t.ex. via FRA eller spaning på mänskliga objekt. Stora organisationer som Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten kan därför inte alltid svara för vad de olika delarna i myndigheten sysslar med och inte ens ledningen i dessa organisationer är alltid informerad om allt som pågår t.ex. vid hemliga underrättelseoperationer. Här brukar man tala

¹⁰⁶ Se, *Palmemordet: Polisspåret*. Här redogör poliserna själva för händelsema uppe på åsen. Se också, A 14205.

Piketpolisernas förklaring till att de befinner sig i mördarens flyktväg vid tiden för mordet har väckt frågor och polisens förklaring till att de lämnar sitt distrikt för att åka in till city vid den här tidpunkten har drag av täckmantel över sig. Piketen har därför blivit föremål för omfattande diskussioner kring det så kallade *Polisspåret*.

¹⁰⁷ Edward, Luttwak, *Statskupp – en handbok*. Wahlström & Widstrand 1969.

om *need to know*. Sådär säger t.ex. före rikspolischefen Björn Eriksson om sin begränsade kännedom om den hemliga motståndsrörelsens aktiviteter:

*”Det är inte meningen att ens de i toppen ska se allting. Jag kände bara till min lilla del. Need to know är en av de bästa principer som finns och grundläggande i allt underrättelsearbete.”*¹⁰⁸

Kontraspionagets operation *Cosi fan tutte* som genomfördes under mordkvällen är ett exempel på en operation som länge var okänd för SÄPO:s operativa ledning.¹⁰⁹ I ett av sina förhör säger också Donald Forsberg att MUST inte vet någonting om de grupper Palmegruppen undersökte 2017, med anspelning (får man förmoda) på den militära underrättelsetjänstens uppdelningen i olika kompartement.¹¹⁰

I en större statsk uppsövning som innehåller kompartmentaliserade grupper kan man med hjälp av dessa principer hålla grupper med olika sekretessnivåer fysiskt åtskilda från varandra t.ex. genom att arbeta med olika grupper inom en box. Den yttre avspärningsgruppen kan då utgöras av grupper som har en lägre sekretessnivå, grupper som alla redan vet skulle ha viktiga uppgifter att fylla inom det svenska kuppförsvaret t.ex. delar av polisen eller förband i Stockholmsområdet. Som vi sett kan piketernas placeringar vara indikatorer på att de haft en sådan roll. Inne i boxen, närmare känsliga objekt, skulle man kunna operera med tre grupper där sekretessen är avsevärt högre exempelvis grupper knutna till den hemliga motståndsrörelsen eller de tidiga befälsgrupperna.

I en sådan övning kan övningsledningen styra och samordna de kompartmentaliserade grupperna så att de kan verka mot ett gemensamt övergripande mål (t.ex. ett simulerat attentat mot en nyckelperson) utan att alla grupper behöver vara införstådda med vad målet med övningen är. Kompartmentaliseringen gör det också möjligt för övningsledningen att arbeta med olika scenarion för olika grupper i samma övning (även om detta är mindre troligt). Man kan på det sättet kunskapsmässigt avskilja den yttre avspärningsgruppen ytterligare från grupperna i boxen så att t.ex. poliserna i yttre tjänst som deltar i övningen inte är medvetna om att deras grupperingar används i en attentatsövning som följer en riktig nyckelperson.

¹⁰⁸ Wennström, Johan, *Sveriges sak var vår*. Albert Bonniers Förlag, Stockholm 2025. Sid. 175.

¹⁰⁹ Applicerat på Palmemordet kan det vara bra att ha principerna för kompartmentaliserade myndigheter i minnet för att t.ex. förstå varför SÄPO svarar nej, när man får frågan om man bedrivit spaning i Stockholms innerstad under mordnatten. I kompartmentaliserade organisationer är det inte säkert att den som svarar tillåts att ha hela bilden klar för sig. Ansvariga för operationer som *Cosi fan tutte*, som utförts av avdelningen för kontraspionage i en annan del av innerstaden under mordkvällen, ska inte berätta om dessa operationer för Säkerhetspolisens ledning om man inte bedömer dem som relevanta för utredningen av mordet och de walkie-talkieobservationer som gjorts kring Sveavägen. Att ”kompartementen” gör sådana bedömningar själva påverkar hur SÄPO och MUST kan svara på de frågor som t.ex. Krister Petersson ställer om hemliga kuppövningar. Det är troligtvis därför Petersson vänder sig direkt till KSI senare under utredningen. Det finns i det här sammanhanget en annan intressant uppgift där information kommit in från ”andra kompartement” inom militären till Holmér’s spaningsgrupp via UD men som tycks ha försvunnit. I minnesanteckningarna från åklagarmötet 2017-08-29 står följande: ” Beslutas att Jonas skall ta fram uppgifter om ett dokument från FRA som skall ha överlämnats från UD till Holmér, men nu är försvunnet. Krister ska ev. begära ut detta från FRA”. FRA kan, precis som kontraspionaget, sitta inne med uppgifter som militärledning är okunniga om t.ex. information man fått genom avlyssning av radiokommunikation i området kring Sveavägen på mordnatten. Denna information kan ha ansetts viktig för andra myndigheter att ta del av och därför har den överförts till UD där man alltså gjort bedömningen att informationen också kan vara viktig för mordutredningen. Det som ser ut som aktiv mörkläggnings kan alltså (i vissa fall) vara en konsekvens av att en myndighet är hårt kompartmentaliserad.

¹¹⁰ D21659-G

Det finns i det närmaste obegränsade möjligheter att skapa distans mellan övningens verkliga innehåll och den kännedom om övningens upplägg som når grupperna på marken. Man kan tänka sig att inte ens övervakningsgruppen behöver vara medveten om att övningen sker på en riktig nyckelperson, men ändå tillhandahålla information som är relevant för utförandet av ett simulerat attentat. Detta skulle kunna åstadkommas t.ex. genom att man inte har direkt övervakning av Palme efter att han lämnar bion utan att man har övervakning av en person som instruerats att följa efter Palme om han går söder ut. På så sätt behåller man realismen i övningen men skapar en barriär mot de risker och de etiska frågor som rör attentatsövningar riktade direkt mot kontroversiella politiker.

Att arbeta med kompartmentaliserade grupper innebär att man har stora möjligheter att forma övningar där endast en handfull personer känner till att övningen t.ex. följer en verklig nyckelperson. I en sådan övning måste också övningsdeltagarna på marken vara uppmärksamma så att de inte hindrar eller stör andra personers rörelser i boxen under övningstiden eftersom man inte vet om de är deltagare och vilka mål de i så fall försöker uppfylla.¹¹¹

En kompartmentalisering öppnar dock upp för både inbjudna och oinbjudna att agera på egen hand och med en egen agenda inne i boxen om man fått tillgång till övningsupplägget. Man kan då utnyttja det skydd som avtäckta gator och grupperingar tillhandahåller och den anonymisering som kompartmentaliseringen skänker. Om vi har att göra med en oinbjuden eller en kompartmentaliserad attentatsgrupp som planerat att utföra mordet i samband med en övning så borde vi kunna se beteendeskilnader mellan personer kring Sveavägen som kan misstänkas ingått i en attentatsgrupp som planerat ett riktigt mord och andra personerna som kan tänkas ha deltagit i övningen utan att ha sådana planer t.ex. poliserna eller personer som observerats med walkie-talkie.

Om det pågått en kuppövning och om man etablerat kontroll över ett område mellan biografen och mordplatsen så borde vi också kunna se tecken på att attentatsgruppen håller sig inom boxen och att de förhåller sig till boxens gränsområden (Tunnelgatan/Tegnérgatan) vid tidpunkter då Palme är under rörelse i området. Vi skall i nästa del titta på den ”viktigaste” gruppen i det här sammanhanget nämligen den grupp som, i Luttwaks statsk uppsmodell, skall ta kontroll över och ”neutralisera” personer inne i boxen. En grupp som enligt ett tidigt försvunnet tips kan ha utgjorts av 4 personer.

¹¹¹ Detta skulle t.ex. kunna förklara varför vittnet Jeppsson aldrig stoppas när poliserna stöter på honom på David Bagares gata, Jeppsson befinner sig i boxen och skulle kunna vara en deltagare i övningen. Det är först när Jeppsson vänt och är på väg tillbaka som han blir föremål för polisernas uppmärksamhet. Polisernas beteende blir utan övningsteorin helt obegripligt eftersom man får förmoda att de befinner sig i området för att genskjuta personer som rör sig just som Jeppsson.

III

Attentatsgruppen och brottsplatsen

” (..) alla objektiva fakta talar om att mordet utförts av en grupp av gärningsmän.”

Ingemar Krusell

”A “Jed” team consisted of two to four men.”

CIA

Det försvunna tipset och Sveavägen som ett problem

En av de mest intressanta upptäckter som Palmegruppen gör åren innan nedläggningen av utredningen är att de hittar spåren av ett försvunnet tips när de läser protokollen från ledningsgruppens möten veckan efter mordet. Tipset är intressant eftersom det ligger i linje med de slutsatser som Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp kommer att presentera 1,5 månader senare när de lämnar över sitt PM om övervakning till Hans Holmér. Vi vet inte om Palmegruppen någonsin hittade tipset och vi vet heller inte varför det försvann eller plockades bort. Det viktiga är heller inte omständigheterna kring försvinnandet eller bortplockandet utan *det viktiga är om informationen i tipset kan bekräftas av konkreta vittnesuppgifter från området kring Sveavägen*. För det speciella med tipset är att det finns två uppgifter som är kontrollerbara mot vittnesmålen:

1, Att 4 personer skall ha genomfört mordet och att de skall ha haft samband med Walkie-talkie.

2, Att det skall ha funnits två flyktbilar som skall ha varit uppställda nere vid Norra Bantorget och Birger Jarlsgatan.

Vi skall i den här delen behandla båda två och kontrollera dem mot de uppgifter som finns i utredningen. Men vi ska börja med att titta lite extra på vad tipset mer exakt säger och om informationen i tipset kan säga något mer om de tankar som legat bakom att man valt att ställa upp flyktbilar på det sätt som omtalas i tipset.

Vi har tidigare varit inne på att man kan ha velat upprätta flankskydd för att mördaren inte skall hindras av fordon under flykten. Idén om att säkra en väg på det här sättet har de flesta som bor norr om Stockholm egna erfarenheter av. Samma sätt att spärra av påfarterna till E4:an är i bruk t.ex. vid viktiga statsbesök när man skall transportera besökspersoner från Arlanda in till Stockholm. Om man följer en princip om att påfarterna skall vara avspärrade så gör man heller inga undantag. Det är därför troligt att Sveavägen utgjort ett problem i planeringen. Sveavägen är en allt för stor och tungt trafikerad gata för att spärra av utan att man drar uppmärksamhet till övningen/operationen eller deltagare i den. Detta bör ha fått ett antal konsekvenser för planläggningen. En konsekvens är att man troligen låter Sveavägen bli bestämmande för i vilken riktning som attentatsmannen skall springa efter gärningen eftersom det innebär en allt för stor risk att korsa en tungt trafikerad gata om den inte är avspärrad. Om Palme korsar Tunnelgatan väster om Sveavägen springer mördaren i så fall västerut längs Tunnelgatan, och ner mot flyktbilen vid Norra Bantorget, och om Palme korsar Tunnelgatan öster om Sveavägen så springer mördaren i så fall österut längs Tunnelgatan/David Bagares gata och ner mot flyktbilen vid Birger Jarlsgatan.

Har man resonerat på det här sättet, och hållit på principen om avspärrade gator, så får det i så fall konsekvenser för en attentatsgrupp på 4 personer. För om Sveavägen inte går att spärra av så att attentatsmannen får fri väg över den gatan så borde attentatsgruppen varit uppdelad så att två personer ansvarat för mordet och flykten om Palme korsar Tunnelgatan eller Tegnérgatan väster om Sveavägen och två personer ansvarat för mordet och flykten om Palme passerar Tunnelgatan öster om Sveavägen, det är i alla fall en rimlig hypotes i förhållande till hur flyktbilar skall ha stått uppställda enligt det försvunna tipset. Finns det då vittnesmål i utredningen som styrker hypotesen om en uppdelad attentatsgrupp på 4 personer?

Männen på Holländargatan och Tegnérgatan

Om mordet utförts av en attentatsgrupp på 4 personer som är uppdelade i två ”stridspar” på vardera sidan om Sveavägen så finns det kanske en chans att någon kan ha sett dessa fyra personer, sammanstråla innan mordet t.ex. när det stått klart att Palme anlant till bion. En sådan grupp borde i så fall ha sammanstrålat efter 21.00 på mordkvällen och de borde ha haft någon form av kommunikationsutrustning med sig.

Det finns i det här sammanhanget ett intressant vittnesmål från Holländargatan där ett anonymt vittne sett 4 mörkt klädda personer som vittnet uppfattar haft någon form av bärbar radioutrustning med sig.¹¹² Observationen av personerna görs efter 21-tiden, alltså vid den tid då makarna Palme anlant till biografen och satt sig i salongen. Tidpunkten, radioutrustningen och platsen är indikationer på att de 4 personer som vittnet sett kan vara den grupp som senare kommer att dela upp sig på den östra respektive västra sidan av Sveavägen och att detta rör sig om personerna i attentatsgruppen. Det som gör tipset extra intressant är att uppgiftslämnaren som sett de 4 personerna på Holländargatan senare kommer att se två av dessa personer igen på en annan plats, nämligen öster om Sveavägen, vid korsningen Tegnérgatan/Luntmakargatan. Att vittnet ser dem en andra gång när de förflyttat sig över till Sveavägens östra sida tyder på att vittnet faktiskt kan ha gjort observationer av att attentatsgruppen delat upp sig.

Tipset om att 4 mörkt klädda, oidentifierade personer med radioutrustning först befunnit sig på en parallellgata till Sveavägen efter att Palme anlant till bion och att dessa sedan delar upp sig på den östra och västra sidan gör att tipset sticker ut och det är något som även Säkerhetspolisen reagerat på. På ledningsgruppens möte (1986-03-29) så lyfter en representant för Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp att man önskar komma i kontakt med det anonyma vittne som lämnat tipset.

I samband med researchen till *Rättsskandalen Olof Palme* så lyckades jag få kontakt med Bert Melén som ledde den grupp inom Säkerhetspolisen som skulle undersöka om Palme varit övervakad innan mordet. När Gunnar Wall senare kunde intervjua honom så bad jag Gunnar fråga Melén om likheterna mellan det försvunna tipset och tipset om personerna på Holländargatan. Såhär redogörs för samtalet i *Rättsskandalen Olof Palme*:

Gunnar Wall: ”(..) Holländargatantipset handlar alltså, precis som det försvunna tipset, om fyra män och något som verkar vara en walkie-talkie, man studsar lite för det.”

Bert Melén: ”Man gör ju det.”

Gunnar Wall: ”(..) Och i tipset ni fick in, det från Holländargatan, hade uppgiftslämnaren lite senare träffat två av männen igen, men då öster om Sveavägen. Det är som om de fyra delat upp sig för att täcka olika eventualiteter. De två tipsen har beröringspunkter även i det avseendet, tycker jag.”

Bert Melén: ”Ja, det är riktigt.”

¹¹² E-1701 Är ett anonymt brev skickat till Hans Holmér där brevskrivaren vill att brevet skall läsas upp i media därför att han tror att det kan finnas andra som sett de fyra personerna bakom bion. Brevet kommer dock aldrig att läsas upp i media av Holmér. Inte heller kommer Holmér att efterlysa brevskrivaren som Säkerhetspolisen vill. Senare kommer dock observationen av de fyra männen att få stöd av ett annat vittne som sett tre till fyra personer med radioutrustning vid korsningen Holländargatan/Tegnérgatan ungefär vid samma tidpunkt (EH-20988). Tipset kommer att bedömas som trovärdigt av den senaste spaningsledningen trots att det kommer in sent, se: D-21659. En reservation måste dock göras för att personerna som ses i (EH-20988) skulle kunna vara personerna kring Saltmätargatan.

Det är tydligt att även Säkerhetspolisen tänkt i termer av att attentatsgruppen kan ha varit uppdelad. Men det betyder också att brevskrivaren sannolikt observerat både mördaren och flyktbilsföraren innan mordet när han möter personerna igen vid Tegnérgatan. Det är troligen också därför Säkerhetspolisen är angelägna om att komma i kontakt med uppgiftslämnaren. Vi skall snart återkomma till den här gatstumpen, strax norr om biografen Grand när vi fått en klarare bild av hur flyktbilarna sett ut. För om detta är stridsparet på den östra sidan så skulle det kunna stå en flyktbil parkerad i det här området runt den här tiden.

Det försvunna tipset, vittnesmålen från brottsplatsen och färgen på attentatsgruppens flyktbilar.

Vi vet att flyktbilar kan ha varit utplacerade vid Norra Bantorget och vid Birger Jarlsgatan eftersom detta omtalas i det försvunna tipset men vi vet inte exakt var de stått uppställda. Men det kanske vi kan sluta oss till om vi utgår från att militära operationer och militära övningar strävar efter struktur och enkelhet. Attentatsmannen skall veta exakt vart han skall ta vägen om attentatet sker på en viss plats. Attentatsmannen kan då springa målmedvetet till den plats där flyktbilen väntar. Det är också en fördel om flyktbilen är positionerad på en plats som man kan finna genom att följa en enkel tumregel, som i det här fallet är giltig på båda sidor av Sveavägen. Vi skall se om vi kan hitta tecken på att flyktbilar kan ha ställts upp efter ett visst mönster nere vid Birger Jarlsgatan och Norra Bantorget.

Bilen vid Birger Jarlsgatan

Vi börjar med mördarens flykt och det vi vet. Vi vet att han springer upp för trapporna till Malmskillnadsgatan och därefter ner för David Bagares gata. Han observeras springande på David Bagares gata av två vittnen som just kommer runt hörnet från Johannesgatan. Vi vet nu att han inte kan ha sprungit in på Johannesgatan utan att han sprungit rakt fram. Nästa korsning han kan ha avvikit från David Bagares gata är vid Regeringsgatan och här vet vi inte om han viker av åt höger, vänster eller springer rakt fram. Jag kommer att ha som hypotes att han viker av vänster in på Regeringsgatan och att han sedan tar till höger på nästa tvärgata och att den exakta uppställningsplatsen för flyktbilen kan ha varit nere i korsningen Snickarbacken/Birger Jarlsgatan.

Anledningen till att uppställningsplatsen kan ha legat just här är för att det fem dagar efter mordet kommer det in tre tips som anknyter till samma händelse. Läger man ihop informationen i de tre tipsen framträder följande bild: *Mellan 23.15 och 23.30 kommer en man springande i hög fart ner för Snickarbacken i riktning mot Birger Jarlsgatan. Mannen är 180–185 cm lång, han är kraftigt byggd och har en halvlång mörk rock på sig och en handledsväska. På Snickarbackens södra sida nere vid Birger Jarlsgatan står en mellanblå Opel av äldre modell och väntar. Mannen i rocken springer fram till Opeln och innan han kastar sig in i bilen river han av sig en mössa som han har på huvudet och då observerar ett vittne att mannen har mellanblont, cendréfärgat hår. Opeln försvinner sedan i hög hastighet söderut i riktning mot Stureplan.*¹¹³ Beskrivningen av den här händelsen passar väl in med vad vi vet om tidpunkten för mordet samt signalementet på mördaren. Här finns mössan från mordplatsen med, men även väskan från observationen som vittnet Nieminen gör på David Bagares

¹¹³ Det förefaller som om detta rör sig om två olika vittnen som sett samma händelse och att ett av dessa vittnen är den kvinna som ringt till jourhavande präst. I Uppslagen EAE-715 och EAE-1005 är det förmodligen samma kvinna som lämnat uppgifterna. EAE-719 kommer in bara 10 minuter efter att EAE-715 och det talar för att det kan ha varit mannen som kvinnan haft ett förhållande med som ringt in sina observationer av händelsen.

gata. Tidsspannet (mellan 23.15-23.30) talar också för att detta är gärningsmannen. Tiden för observationen bör i så fall ligga runt 23.24¹¹⁴.

Vi har nu hittat ett vittnesmål som faktiskt bekräftar att informationen om att en flyktbil skall ha stått uppställd nere vid Birger Jarlsgatan verkar stämma. *Vi kan alltså hitta stöd för att informationen i det försvunna tipset är riktig när vi kontrollerat uppgiften mot konkreta vittnesuppgifter som finns i utredningen.*

Vi skall uppehålla oss lite vid de här tipsen för de är trots allt anonyma och det kommer in den 5:e mars vilket gör att uppgiftslämnarna kan ha läst sig till en hel del av den information som finns i tipsen, vilket är ett problem i det här sammanhanget. Och det är uppenbart att i alla fall en av uppgiftslämnarna (en kvinna) tagit del av mordet i media för en av anledningarna till att hon tar den första kontakten med en jourhavande präst är för att hon vill korrigera en del av informationen om mördaren och flykten som florerat i media och som hon hävdar inte stämmer med de observationer hon gjort nere på vid Snickarbacken/Birger Jarlsgatan. De korrigeringar kvinnan gör är intressanta för de stämmer väl överens med vad vi vet idag, men som man 5 dagar efter mordet fortfarande inte var på det klara med. Bl.a. så har hon reagerat på att det i tidningarna stått att mördaren skall ha haft en blå jacka på sig. Hon menar att detta inte stämmer utan att han burit en mörk rock. Vi vet idag genom mordplatsvittnenas berättelser att mördaren inte hade en blå jacka utan att han bar just en mörk rock. Vittnet berättar också att hon reagerat på uppgifter i media om att bilen nere på Snickarbacken varit en blå WV Passat (uppgiften finns bl.a. i SvD 5:e mars). Enligt henne är detta också fel. Hon är helt säker på att flyktbilen inte är en Passat utan en Opel eftersom hennes fästman haft en sådan bil tidigare. Just bilmodellen skulle också kunna vara en av anledningarna till att hon ringer in vid den här tiden för det har redan nu publicerats uppgifter om den blå Passat som taxichauffören Hongelin ser nere på Snickarbacken. Idag vet vi att flyktbilen sannolikt inte är den bil Hongelin sett¹¹⁵ så även här korrigerar vittnet tidiga uppgifter som florerat i media och som vi idag på goda grunder kan avfärda. Det som gör tipset trovärdigt är också att kvinnan kan ge en förklaring till varför hon inte vill medverka med sitt namn i polisutredningen och anledningen är för att hon varit ute med en annan man den här kvällen och hon vill undvika att detta kommer ut. Av allt att döma har hon också varit motvillig till att själv lämna sina uppgifter till utredningen, hon har alltså inte sökt efter någon uppmärksamhet snarare det motsatta. Hon tar heller inte kontakt direkt med polisen utan ringer först en jourhavande präst och berättar vad hon varit med om nere på Snickarbacken. Han uppfattar henne som nykter och i 40-års åldern men att situationen hon befinner sig i gör henne spänd. Efter att hon berättat sin historia för prästen så frågar han henne vad hon vill att han skall göra med informationen och då reagerar hon (i sitt spänningsladdade tillstånd) med att indignerat säga att det borde han veta, och sedan slänga på luren. Efter att prästen avslutat sitt jourpass ringer han in uppgifterna till polisen, men redan tidigare under kvällen har polisen fått in två anonyma samtal som handlar om att en man

¹¹⁴ Palmegruppen har sprungit sträckan ner till Birger Jarlsgatan och landat på 2 minuter och 17 sekunder (se ledningsgruppens möte 1986-03-17). Det bör ha tagit ytterligare ca 20 sek om mördaren svängt vänster på Regeringsgatan och sedan tagit höger ner på Snickarbacken. Att det kan ha tagit ytterligare 20 sekunder grundar sig på Jan Länninges mätningar (1986-03-11) se, Poutiainen, Kari, *Den hemliga alliansen, Palmemordet och Stay behind*. Kameval förlag. Stockholm 2025.

¹¹⁵ Taxiföraren (Hongelin) uppgifter från Snickarbacken pekar mot att personen taxiföraren ser inte är gärningsmannen. Det som gör att detta inte kan vara mördaren är att tidpunkten för observationen måste ligga runt 23.30, eller till och med senare. Att tidpunkten för observationen ligger i detta tidsspänn stöds av att taxiföraren säger att han ser en polis komma nedspringande på Snickarbacken bara sekunder efter att personerna i Passaten lämnat platsen. Detta är med stor säkerhet Klas Gedda från piket 3230 och då ligger observationen allt för sent för att det skall röra sig om gärningsmannen. Hongelins vittnesmål finns i spaningsuppslag EAE 250.

mörk rock skall ha blivit upphämtad av en blå Opel nere vid Snickarbacken. Klockan 20.00 på kvällen den 5:e så ringer en kvinna in till polisen och berättar samma historia som prästen fått höra. Tio minuter senare 20.10 så ringer ytterligare ett vittne in till polisen och berättar att hen också sett en person i halvlång rock komma springande till en blå Opel av äldre modell nere vid Snickarbacken/Birger Jarlsgatan. Vi vet inte om den andra personen som ringer in är en man eller en kvinna men troligen är det mannen som kvinnan haft ett förhållande med som ringer in sina uppgifter bara 10 minuter efter att kvinnan gjort detsamma. Trots att uppgiftslämnarna alltså är anonyma så finns en rad omständigheter kring tipset som gör det trovärdigt. De korrigeringar som görs mot de uppgifter som funnits i tidningarna, stämmer också med det vi idag vet om mordet och flykten, och dessutom finns en trovärdig berättelse om varför vittnena inte vill medverka med namn och varför två tips om samma händelse kommer in anonymt till polisen med bara 10 minuters mellanrum den 5:e mars.

Redan 5 dagar efter mordet har polisen alltså en vittneskedja från mordplatsen ner till en blå Opel av äldre modell nere vid Birger Jarlsgatan och där signalementet på mördaren stämmer överens med vad de bästa vittnena säger nere på mordplatsen.

Bilen vid Norra Bantorget

Om vi nu förflyttar oss över till den västra sidan av Sveavägen och frågar oss var flyktbilen på den västra sidan mer exakt kan ha stått uppställd så vet vi att om mördaren tagit till vänster vid Regeringsgatan för att sedan springa ner för Snickarbacken så har mördaren i så fall avvikit från Tunnelgatan/David Bagares gata vid den första tvärgatan i nordlig riktning från vilken man sedan kan nå Snickarbacken genom att ta den första avtagsvägen österut. Om vi översätter detta till Tunnelgatans västra sida innebär det att attentatsmannen skulle avvikit norrut från Tunnelgatan vid den första tvärgatan i nordlig riktning från vilken man sedan kan nå den gata som är Snickarbackens motsvarighet på den västra sidan genom att ta den första avtagsvägen västerut. Attentatsmannen skulle i så fall ha svängt av från Tunnelgatan vid Drottninggatan för att sedan ta första avtagsvägen västerut in på Barnhusgatan.

Om flyktbilar placerats ut på samma sätt på båda sidor om Sveavägen så borde det i så fall stå en flyktbil uppställd någonstans efter Barnhusgatan nere vid Norra Bantorget. Och om attentatsgruppen varit uppdelad borde vi i så fall kunna hitta en person i materialet som, efter mordet, kommer inspringande på Barnhusgatan från Drottninggatan och som sedan springer längs Barnhusgatan och hoppar in i en bil nere vid Norra Bantorget. Barnhusgatan är i det här sammanhanget Snickarbackens motsvarighet om mordet skett väster om Sveavägen, och om attentatsgruppen varit uppdelad så bör den halva som varit ansvariga för den västra sidan också ses lämna området efter mordet.

Redan dagen efter mordet, den 1:a mars 1986 kommer det in ett tips från en kvinna som är på väg till sin bil som står parkerad vid Norra Latin.¹¹⁶ Vid 23.20-tiden befinner hon sig vid LO-borgen och då uppmärksammar hon en man i 30-års åldern som är över medellängd och som verkar ha bråttom. Mannen kommer hastigt gående längs Barnhusgatan och han har en mörk rock på sig. Han går rakt ut i gatan och vinkar till trafiken. Kort därefter stannar en mindre ljus bil och plockar upp mannen. I det andra förhåret kan man få intrycket att detta kan röra sig om en svarttaxi men 1992 så begär hon att få kontakt med polisen igen och då upprättas en promemoria där det står: *"Hon fick en känsla av att de*

¹¹⁶ EBE 80. Finns ett antal vittnesmål i serien.

*hade samröre med varandra – typ på något sätt förutbestämt att mannen med den lilla vita bilen skulle hämta upp den andre.*¹¹⁷

1987 så framträder vittnet i radioprogrammet *Kanalen* och där säger hon också att hon fick uppfattningen att personerna hörde ihop och att det verkade som om den ene hade bestämt att han skulle plocka upp den andre på den här platsen.¹¹⁸ Läser man tidningarna efter mordet så ser man också att polisen tidigt arbetar efter teorin att vittnet nere vid Norra Bantorget kan ha sett en del av attentatsgruppen bli upphämtad vid tiden för mordet. I tidningarna finns även kartor som illustrerar den teori polisen arbetar efter och här kan man se hur flyktbilar kan ha varit utplacerade på båda sidor om Sveavägen. I tidningarna framträder bilden av att det som händer på den västra sidan om Sveavägen vid tiden för mordet är en nästan exakt kopia av det som händer vid samma tidpunkt på den östra sidan.

Vittnesmålet nerifrån Norra Bantorget bekräftar att det stått en flyktbil uppställd även där, och att en person i mörk rock hämtats upp också på den andra platsen där flyktbilar skall ha varit uppställda enligt det försvunna tipset. Det finns därmed ett tydligt mönster i hur flyktbilarna varit uppställda på båda sidor av Sveavägen.

- Piketernas eventuella placering vid tiden för mordet
- Flyktbilar
- Flyktvägar
- Områden där flyktbilar kan ha varit utplacerade

I och med det vittnesmålet så har vi fått färgen på flyktbilarna. Vi vet nu att flyktbilen på den västra sidan är en ljus, möjligen vit, och att flyktbilen på den östra sidan är en mellanblå Opel av äldre modell. Vi skall snart återkomma till dessa.

Men i och med uppgifterna nerifrån Norra Bantorget och Birger Jarlsgatan så kan vi också sammanfatta observationerna av attentatsmännen i två signalementstabeller. Och vi kan därmed tydligt

¹¹⁷ EBE 80-1-B.

¹¹⁸ Radioprogrammet *Kanalen*, 1987-12-30. I SvD den 5:e mars så finns en intervju med vittnet där hon beskriver signalementet på personen på Bamhusgatan. Här finns även skisser på hur flyktbilar kan ha varit uppställda.

illustrera att detta sannolikt rör sig om samma personer och att deras positioner vid tre olika tillfällen tycks tidsmässigt koordinerade och att mannen i mörk rock som befinner sig utanför biografen vid Tegnérgatan sannolikt är den man som senare hämtas upp nere vid Norra Bantorget och att mördaren är den man som hämtas upp nere vid Birger Jarlsgatan efter mordet.

Signalementstabeller

Mannen vid avfasningen vid Grand vid 22.40-tiden:	<i>Avlångt ansikte, svart rock, välvårdad, 30–35 år, över 180 cm, Något vågigt mörkt hår, mörka ögonbryn.</i>
Mannen utanför bion när filmen slutar:	<i>Avlångt ansikte, mörk rock, prydlig, 35–45 år, ca 190 cm, mörkt hår, mörka ögonbryn.</i>
Mannen vid Norra Bantorget efter mordet:	<i>Svart rock, 30–35 år, lång, över medellängd, mörkt hår som inte var rakt.*</i>

*Det skall tilläggas att vittnet nere vid Norra Bantorget säger att mannen, när han befinner sig på Barnhusgatan, försöker att vira en ljus halsduk runt halsen. Den halsduken har inget av de vittnen som befinner sig utanför biografen sett. Min bedömning är att signalementet i övrigt är så starkt överensstämmande att detta sannolikt ändå rör sig om samma person. Anledningen är att man kan bära en halsduk på många olika sätt. Det är inte ovanligt att en halsduk bärs hängande innanför en rock och då framträder den inte mot övrig klädsel. Man kan sedan med små medel ändra hur plagget bärs t.ex. genom att plocka fram den och vira det runt halsen. Att mannen tycks vara i färd med att ändra hur plagget bärs när han befinner sig på Barnhusgatan antyder att han kan ha burit det på ett annat sätt tidigare under kvällen.

Mannen vid Tunnelgatan vid 22.40-tiden.	<i>Mörklädd, mörk halvlång rock som räcker ner till knäna, ca 180cm, ca 35år, Gökboet-mössa på huvudet.</i>
Mördaren vid Dekorimabutiken 23.21.30	<i>Mörklädd, mörk halvlång rock som räckte ner till knäna, ca 185cm, ca 40år, Gökboet-mössa på huvudet.</i>
Mannen nere vid Birger Jarlsgatan efter mordet.	<i>Mörk halvlång rock, ca 180-185cm, ca 40år, mössa på huvudet.</i>

Vad tabellerna visar är att det finns en signalementsmässig överensstämmelse mellan personen som står uppställd strax norr om entrén till biografen Grand när filmen slutat och personen som hämtas upp nere vid Norra Bantorget efter mordet. Placeringen, norr om biografentrén, strax innan korsningen speglar också placeringen som mördaren har vid Dekorimabutiken strax innan mordet. Vi ser också att signalementet på mördaren stämmer överens med signalementet på personen som hämtas upp nere vid Birger Jarlsgatan efter mordet. Detta tyder på att det funnits två attentatsmän som placerat sig vid både Tegnérgatan och Tunnelgatan efter filmens slut. Ytterligare bekräftelse på att attentatsmännen befunnit sig vid dessa gator och att deras grupperingar varit tidsmässigt koordinerade får vi vid 22.40-tiden när två olika vittnen reagerat på två personer som betar sig avvikande vid både Tunnelgatan och Tegnérgatan. Personerna dyker upp på dessa platser endast 10 minuter efter att ett vittne hör att en spaningsoperation inleds centralt i Stockholm city och i ett tidsspänn då observationerna av personer med walkie-talkies ökar kring Tunnelgatan. Signalementet på personerna som setts vid Tunnelgatan och Tegnérgatan vid 22.40-tiden stämmer också överens, dels med mannen som setts utanför bion när filmen slutar, samt med den man som observeras vid Dekorimabutiken kort innan Palme mördas. Det

finns alltså stöd i vittnesmålen för att det kan ha funnits två förutbestämda attentatsplatser, två attentatsmän, och två flyktbilar uppställda på båda sidor om Sveavägen.

Det finns således ett starkt tidsmässigt och signalementsmässigt stöd för att mordet gått till på det sätt som omtalas i det försvunna tipset.

Flyktbilarnas placering när Palme är på väg till bion?

Vi skall nu återvända till gatstumpen på Tegnérgatan, öster om Sveavägen, strax norr om biografen Grand. För det var ju på den här platsen på Tegnérgatan (mellan Sveavägen och Luntmakargatan) som det vittne som först sett de 4: a mörkt klädda personerna på Holländargatan senare kommer att se två av dessa personer igen. Om vittnet talar sanning finns det starka skäl att tro att detta är attentatsgruppen på den östra sidan och att vi i så fall skulle kunna hitta en flyktbil parkerad i det här området kring 21-tiden på mordkvällen. Eftersom gatstumpen ligger på den östra sidan av Sveavägen så borde bilen vara en mellanblå Opel av äldre modell.

Den blå bilen på Tegnérgatan

Den 5:e mars 1986 kommer det in ett tips från ett vittne som parkerat sin bil på den här gatstumpen på Tegnérgatan vid 20.45 på mordkvällen. Vittnet skall gå på samma biograf som paret Palme och har parkerat bilen på Tegnérgatan öster om Sveavägen mellan Sveavägen och Luntmakargatan. Vittnet är osäker på vilka parkeringsregler som gäller på gatan och beslutar därför för att fråga två personer som redan står parkerade i en blå bil en bit ner på samma gata och precis innan korsningen vid Sveavägen. När vittnet närmar sig bilen och söker kontakt så reagerar personen som sitter på passagerarsidan i bilen avvisande genom att vända bort sitt ansikte. Vittnet reagerar på beteendet och upplever männen i bilen som obehagliga och väljer att istället fråga en förbipasserande fotgängare om hjälp. Vittnet säger att männen sitter i en blå bil av äldre modell som han uppskattar kan vara av årsmodell 1976–1977. I det första förhöret så säger han att han: *”antog att det var en Passat-bil”*¹¹⁹. Eftersom han inte vet vilken bilmodell han sett är det fullt möjligt att vittnet på Tegnérgatan kan ha sett en blå Opel p.g.a. de likheter som finns mellan Volkswagen Passat och Opel Kadett vid den här tiden. Vad vittnet på Tegnérgatan dock är säker på är att bilen varit blå och av äldre modell, alltså precis som bilen som observerats nere vid Birger Jarlsgatan efter mordet. Bilen står också parkerad längst ner på gatan, precis vid korsningen med Sveavägen och på en plats där man kan ha uppsikt över biografentrén. Den står också här bara ett tiotal minuter innan Palme kommer att dyka upp promenerande till biografen norrifrån från Rådmansgatans tunnelbanestation.

Med tanke på platsen, färgen, årsmodellen på bilen, tidpunkten, och beteendet på personen som sitter i bilen så finns goda skäl att tro att personerna i bilen är attentatsgruppen på den östra sidan, och att flyktbilen på den östra sidan stått parkerad på Tegnérgatan vid boxens norra gräns, väster om Sveavägen, när Palme är på väg till bion.

Trots att det är osannolikt så skulle observationen av de två personerna i bilen teoretiskt sett kunna röra sig om knarkspanare. Anledningen till det är för att Sigge Cedergren bor på Tegnérgatan 16. Vi vet också att Cedergren var avlyssnad vid den här tiden, vilket betyder att det också skulle kunna ha förekommit fast spaning mot hans bostad under mordkvällen. Och det skall visa sig att det gör det också. Tre spanare från narkotikaroteln är avdelade för att bedriva spaning mot Cedergren den här

¹¹⁹ L-1622. I de vittnesmål som följer kommer vittnet att benämna bilen som en Passat, detta är dock inte vad vittnet skall ha sagt i sitt tidiga förhör. Färg, form, årsmodell, platsen och beteendet på personerna talar sammantaget för att detta sannolikt är flyktbilen på den östra sidan och att vittnet sett en Opel och inte en Passat.

kvällen och spaningen pågår mellan 18.00 och 22.30 på mordkvällen. Alla tre poliser är hörda och av förhören framgår det tydligt att det inte kan vara någon av dem som suttit i den blå bilen nere vid Sveavägen. En av poliserna som spanar på Cedergren sitter i en vit Audi på Luntmakargatan, en annan av spanarna sitter i PK-Finans lokaler rakt över gatan från Sigges bostad och den tredje spanaren befinner sig inte på platsen utan åker runt på olika adresser för att försöka lokalisera var Sigge kan befinna sig.¹²⁰ Vi kan därmed utesluta att observationerna av personerna på Tegnérgatan har att göra med polisens narkotikaspaningar.

Den ljusa bilen på Tunnelgatan

Vi har tidigare sett att händelser vid boxens ytterområden (Tegnérgatan och Tunnelgatan) kan ha varit tidsmässigt koordinerade och vi har sett att personer med mörka rockar dykt upp vid samma tidpunkt på båda dessa platser vid 22.40-tiden på mordkvällen. Om rörelser vid boxens gränsområden varit tidsmässigt koordinerade så borde den andra flyktbilen stå uppställd vid boxens södra gräns när Palme är på väg till bion. Vi borde alltså hitta en mindre ljus bil uppställd på Tunnelgatan, väster om Sveavägen, någon gång mellan 20.30 och 21.00 på mordkvällen.

I det här sammanhanget finns en intressant observation av tre eller fyra personer som skall ha befunnit sig i en mellanstor ljus bil på Tunnelgatan väster om Sveavägen omkring 20.30 på mordkvällen. Vid den här tidpunkten skall Palme just lämna sitt hem på Västerlånggatan. Tidpunkten för observationen ligger ungefär 25 minuter innan Olof Palme kan tänkas dyka upp på Sveavägen för att promenera till bion från någon av tunnelbaneuppgångarna vid Tunnelgatan eller Rådmansgatan. Vittnet som ser personerna i bilen berättar att när han passerar bilen och tittar på männen i bilen så reagerar en av personerna med att ”ducka ner” och försöka dölja sitt ansikte.¹²¹ Bilens placering på den gata där mordet senare kommer att ske, beteendet att försöka dölja sitt ansikte samt bilens ljusa färg är en indikation på att detta kan vara samma bil som senare kommer att plocka upp en person vid Norra Bantorget efter mordet och att vittnet kan ha observerat attentatsgruppen på den västra sidan. Det finns en del osäkerheter rörande det här tipset bl.a. kommer det in senare än de andra observationerna av eventuella flyktbilar, hela 4 år efter mordet, och vittnet gör iakttagelsen endast under några få sekunder när han passerar personerna med sin egen bil. Det hastiga förloppet skulle dock kunna förklara hans osäkerhet angående antalet personer som sitter i bilen. Tidpunkten, platsen, den ljusa färgen och beteendet talar dock sammantaget för att vittnet sett flyktbilen på den västra sidan och att han kan ha misstagit sig på hur många personer som suttit i bilen.

Precis som när det gäller attentatsmännens placering så kan vi se ett liknande mönster när det gäller flyktbilarna. Vi kan se hur bilarna förhåller sig till både Tunnelgatan och Tegnérgatan och att de står där vid en tidpunkt när Palme är på väg till bion. Bilarna står dessutom på platser där man kan ha uppsikt över biografentrén och tunnelbaneuppgången vid Tunnelgatan. Beteendet på personerna i bilarna är också likartat och signalerar att man velat dölja sin närvaro på platsen. Vid tidpunkten för mordet kan vi se att bilarna flyttat sig ner till Norra Bantorget och Birger Jarlsgatan. Flyktbilarnas uppställningsplatser följer alltså samma mönster som vi sett när det gäller männen i mörka rockar.

¹²⁰ De tre spanamas vittnesmål finns att läsa i spaningsuppslagen: KE 10862, KE 10863 samt KE 10864.

¹²¹ EBA-14433-A. Uppfattningen om att det kan ha suttit 3 eller 4 personer i bilen kan också ha uppstått som en konsekvens av hur personerna är placerade i bilen. Om en sitter på förarplatsen och en i baksätet så är det inte otroligt att man dragit slutsatsen att det måste ha suttit personer på passagerarsidan. Detta skulle kunna förklara vittnets uppfattning om att 3 eller 4 personer suttit i bilen fast han i realiteten bara sett två personer. Har han rätt så har fler personer sannolikt varit en del av konspirationen.

Vi skall snart ta oss an frågan hur man kan komma vidare i utredningen med dessa (allt för tidigt åsidosatta) uppgifter som grund. Men först skall vi se om vi kan vaska fram en bilmodell på flyktbilen på den västra sidan.

Bilen på Wallingatan

Kan vi få syn på den ljusa/vita bilen som stått uppställd vid Tunnelgatan väster om Sveavägen vid 20.30-tiden någon annan stans kring Sveavägen innan mordet? Och går det att se ett liknande beteende på personerna i den bilen som hos personerna i bilarna på Tegnérgatan och Tunnelgatan?

Ett av de vittnesmål som omedelbart skiljer ut sig och blir intressant i det sammanhanget är ett vittnesmål som kommer från ett par som varit på balett Stadsteatern och som parkerat sin bil på Wallingatan, vid Adolf Fredriks kyrka. Paret berättar att när de kommer till bilen på väg hem är klockan ca 22.50 och när mannen skall sätta nyckeln i låset så observerar han att det bakom deras bil står en annan bil parkerad, och att det i den bilen sitter två personer. Bilen är enligt kvinnan en ljus mellanstor personbil och enligt mannen är det en vit Renault 5. När mannen och kvinnan tittar mot personerna i bilen så reagerar de omedelbart med att böja sig kraftigt bakåt. Både mannen och kvinnan får uppfattningen att personerna i bilen försöker dölja sina ansikten bakom solskydden. De upplever männen som obehagliga och båda beskriver männen i bilen som mörkt klädda. Mannen ser att föraren är kraftigt byggd och att han har mörka kläder och en upprullad mössa på huvudet. Hans fru ser framförallt passageraren och hon säger att han är barhuvad, har rått-färgat hår, är normalbyggd och att han har ett mörkt trenchcoatliknande plagg på sig.¹²²

Det verkar helt klart som om paret kan ha sett samma bil som ett annat vittne sett på Tunnelgatan vid 20.30-tiden. I och med denna vittnesuppgift vet vi nu att flyktbilen på den västra sidan med stor sannolikhet är en vit Renault 5.

Det är troligt att personen som sitter på passagerarsidan i bilen vid 22.50 är samma person som vittnet som tappat sina nycklar sett stå uppställd vid halvmånen utanför Grand vid 22.40-tiden. Det som talar för att han gått tillbaka till bilen efter att vittnet observerat honom är att hon passerar Grand igen ca 22.55 och då är personen vid avfasningen borta. Det tar bara 2,5 minuter att gå sträckan mellan Grand och bilens uppställningsplats på Wallingatan. Det talar för att attentatsmannen på den västra sidan befunnit sig i närheten av bion i väntan på filmens slut och att flyktbilen vid detta tillfälle stått parkerad på Wallingatan nära korsningen med Holländargatan. Alltså invid den gata där de 4 personerna med radioutrustning observerades strax efter 21-tiden på mordkvällen.

Står flyktbilen här så innebär det att bilen flyttat sig från Tunnelgatan, där den stått vid 20.30-tiden på mordkvällen, och närmare biografen Grand under tiden då Palme sitter på bion. Bilens nya uppställningsplats skulle kunna tyda på att attentatsgruppen på den västra sidan förberett sig på en omgruppering längs Holländargatan om Palme väljer att gå söderut. I så fall är uppställningsplatsen på Wallingatan optimal. Närheten till biografen plus att Holländargatan är den första parallellgata till Sveavägen som löper obehindrat och utan avbrott mellan Tegnérgatan och Tunnelgatan gör gatan idealisk som omgrupperingsväg.

Vi skall nu titta lite extra på hur en uppdelad attentatsgrupp på endast 4 personer kan ha planerat mordet och se om det finns fler observationer av mördaren och flyktbilsföraren på den östra sidan

¹²² EBC-6059-00.

innan mordet genom att reflektera lite kring hur attentatsgruppen på den östra sidan kan ha lagt upp mordet och vilken väg mördaren kan ha tagit fram till mordplatsen.

Mördarens väg till mordplatsen

Eftersom det inte finns några vittnesuppgifter om att en man i mörk rock ska ha följt efter paret Palme längs Sveavägen så måste man ställa sig frågan om mördaren kan ha tagit någon annan väg fram till mordplatsen.

Den enda gata mördaren i så fall kan ha använt för att nå korsningen är Tunnelgatan. Har han tagit den vägen skulle det kunna förklara varför inget vittne sett gärningsmannen anlända till platsen innan mordet. Tunnelgatan var till skillnad från Sveavägen dåligt upplyst den här kvällen, det stod byggbaracker mitt i gatan som skymde sikten längre in i gränden och gatan var dessutom folktom strax innan mordet. Går man dessutom längs väggen är gränden idealisk för en person som obemärkt ville ta sig ner till korsningen.

Skulle mördaren istället ha rört sig längs Sveavägen är det troligt att i alla fall något vittne skulle ha sett en oidentifierad man i mörk rock följa efter makarna Palme på deras promenad mellan biografen och mordplatsen. Men någon sådan observation finns inte. Klädsignalementet talar därför starkt emot att det är mördaren som står och tittat in i ett släckt skyltfönster strax söder om biografen Grand.

Att mördaren kan ha nått mordplatsen via Tunnelgatan och inte via Sveavägen bekräftas också av vad vittnet Mårelius berättar. I sitt andra förhör säger Mårelius att mördaren stod uppställd på platsen redan innan paret Palme kommer dit och han säger dessutom bokstavligen att mördaren *inte kom från Sveavägen*¹²³ och det är alltså ett uttalande som ligger helt i linje med avsaknaden av vittnesmål av en man i mörk rock som rört sig längs Sveavägen.

Det har varit en stor svaghet i utredningen av mordet på Olof Palme att polisen inte på allvar undersökt möjligheten att mördaren kan ha använt Tunnelgatan för att ta sig fram till mordplatsen och att man inte letat efter personer med avvikande beteenden i Tunnelgatans/David Bagares gatas förlängning.

Om man tar Mårelius uppgifter på allvar så innebär det att mördaren måste ha fått övervakningsinformation om paret Palmes rörelser längs Sveavägen för att kunna ta Tunnelgatan fram till korsningen och ställa upp sig på platsen i förväg. Det finns, som vi sett, en mängd observationer kring Sveavägen som tyder på att paret Palme varit övervakade och att walkie-talkies kan ha använts för att rapportera om deras rörelser. Det finns till och med tips om personer som rört sig längs tak på Sveavägen vid tiden för filmens slut, som polisen inte följt upp.¹²⁴ Att personer inom den hemliga motståndsrörelsen oroat sig för att deras eventuella närvaro på platsen skulle kunna föra tankarna till ett sådant upplägg berättar också IB-agenten Donald Forsberg om i ett förhör i mars 2015. Sådär säger Forsberg:

*”Det är detta som gör att man inte vill prata om det, skulle de bekräfta att det fanns en central som tog emot sambandsövningen så skulle de riskera att öppet erkänna att man lett en operation där man avspanade var Olof Palme och Lisbeth Palme befann sig för att sedan skicka fram en hitman och det är detta de är livrädda för.”*¹²⁵

¹²³ Se, förhöret med Mårelius från den 14:e mars 1986 (E 107-A). Finns bl.a. i MOP-arkivet.

¹²⁴ EAC 10172-00.

¹²⁵ D 21659.

Om det är så att man trots allt avspanat paret Palme och att någon ”skickat fram en hitman” via Tunnelgatan (vilket bl.a. Mårelius vittnesmål antyder) så måste man fråga sig var mördaren i så fall kan ha väntat innan han tog sin position vid Dekorimahörnan. Vi ska titta lite på hur en uppdelad attentatsgrupp på endast 4 personer kan ha lagt upp mordet och vilka konsekvenser det får för attentatsgruppen på den östra sidan och hur det kan ha påverkat vilka metoder man använt för att utföra mordet.

Vi utgick tidigare från att en sådan grupp varit uppdelad i två ”stridspar” på var sida om Sveavägen eftersom man velat undvika att attentatsmannen skall behöva korsa Sveavägen efter mordet, och som vi sett finns det också vittnesuppgifter som styrker detta. Har man dessutom använt sig av förutbestämda attentatsplatser så innebär det att attentatsmannen på den västra sidan sannolikt haft ansvaret för att utföra mordet både vid Tegnérgatan och vid Tunnelgatan (väster om Sveavägen). I så fall måste man ha varit förberedd på att attentatsmannen på den västra sidan skulle kunna behöva omgruppera längs en tvärgata med hjälp av flyktbilen. Den vita Renault 5:ans uppställningsplats på Wallingatan vid 22.50-tiden talar för att man kan ha förberett en omgruppering med hjälp av flyktbilen längs Holländargatan. Ett sådant upplägg får konsekvensen att attentatsgruppen på den östra sidan i realiteten bara har en plats där de behöver vara redo att utföra attentatet och det är vid den kommande mordplatsen.

För att hitta platsen där mördaren kan ha väntat innan mordet så behöver vi fråga oss hur stridsparet på den östra sidan bäst lägger upp ett attentat mot en nyckelperson som befinner sig i rörelse längs en gata och som kan komma att promenera in i det område man har ansvar för. Eftersom den senaste Palmegruppen länge misstänkte att det var militärt utbildade personer som planerat och genomfört mordet så ligger det nära till hands att fråga sig om det finns militära metoder för att hantera ett sådant scenario.

Hade den senaste Palmegruppen tittat på hur man inom Försvarmakten gör för att bekämpa fientliga mål som befinner sig i rörelse längs en väg eller gata så hade man kanske fått upp ögonen för principer och metoder för *eldöverfall*.¹²⁶ De läsare som gjort värnplikten antingen som jägarsoldater eller i skyttegrupper vet att principerna för eldöverfall är något man lär sig tidigt i sin militära utbildning och att eldöverfall ofta används just för att bekämpa fientliga mål som är under förflyttning. Principerna för eldöverfall mot rörliga mål är därför applicerbara både på en fientlig trupp som rör sig på en väg i en skog och på en nyckelperson rör sig längs en större gata i stadsmiljö.

Det som krävs för att man skall kunna planera och genomföra mordet som ett eldöverfall är att två förutsättningar är uppfyllda.

1, Att det finns tillgång till underrättelser om hur nyckelpersonen rör sig och,

2, Att det finns tid till förberedelser.

Att det finns tecken på att grupper som sysslat med övervakning varit ute den här kvällen har vi redan varit inne på, så därför kan vi förmoda att det också funnits möjligheter att få underrättelser om Palmes rörelser längs Sveavägen. Det faktum att Palme valt att gå på bio den här kvällen gör att det dessutom funnits nästan två timmar till förberedelser, såhär skriver t.ex. Ingemar Krusell i polistidningen:

¹²⁶ Det finns många olika varianter på eldöverfall. Mycket av det som kommer att tas upp här om eldöverfall mot rörliga mål finns att läsa om på nätet och i olika forum. Vad gäller detaljer kring eldöverfallsövningar har jag inhämtat information från personer verksamma som befäl inom Försvarmakten samt egna erfarenheter av eldöverfallsövningar. En kort informationsfilm från Försvarmakten finns här: <https://www.youtube.com/watch?v=z2Q4AqzOZwk>

”Mordet på Olof Palme var planerat, även om det inte kan ha planerats till tid och plats förrän i sista stund. Kanske skedde planeringen medan makarna Palme satt och såg filmen ”Bröderna Mozart” inne på Grand 1. Det som planerats under längre tid kan endast ha varit att Palme skulle mördas.”¹²⁷

Vi skall titta lite på de förberedelser som måste göras innan ett eldöverfall och vad de kan säga om mördarens väg fram till mordplatsen och om den plats där mördaren kan tänkas ha väntat innan han intar sin plats nere vid korsningen Sveavägen/Tunnelgatan.

Att det finns tid för förberedelser innan ett eldöverfall är viktigt eftersom ”stridsparet” på den östra sidan måste hinna rekognosera i området innan eldöverfallet sker. Det man främst måste hinna förbereda är (förutom uppställningsplatsen för flyktbilen) det man på militärspråk kallar för *eldställningar*. En eldställning är den plats från vilken t.ex. en enskild soldat eller ett stridspar skall bekämpa den trupp (eller den nyckelperson) som rör sig längs den väg eller gata där eldöverfallet skall ske. Attentatsmannens eldställning är i det här fallet Dekorimabutikens skyltfönster några meter norr om korsningen Sveavägen/Tunnelgatan. Innan man genomför eldöverfallet måste man dessutom rekognosera och förbereda en framryckningsväg till eldställningen. Denna framryckningsväg är samma väg som man senare kommer att använda som reträttväg (eller flyktväg) efter eldöverfallet.

I det här sammanhanget (eldöverfall i stadsmiljö) finns det en särskild poäng med att framryckningsvägen är densamma som reträttvägen eftersom det möjliggör för attentatsmannen att bedöma om det finns eventuella risker eller hinder när han rycker fram till eldställningen. Hinder som skulle kunna bli ett problem under reträtten. Detta gör att han kan avblåsa attentatet om det t.ex. finns stora folksamlingar eller polisbilar längs flyktvägen. I stadsmiljö skiftar fordonsrörelser och folksamlingar snabbt så därför finns också en poäng med att framryckning och reträtt sker inom en begränsad tidsrymd.

Själva genomförandet av eldöverfallet inleds med att man väntar i skydd, i en position bakom eldställningen, i det vi kan kalla för den bakre plattformen. Eldöverfallet startar sedan med att man får underrättelser av en spaningsgrupp om att fientliga styrkor eller nyckelpersonen är på väg och att det är dags att rycka fram till den förberedda eldställningen (i den främre plattformen).¹²⁸ Denna framryckning ska ske så sent som möjligt för att exponeringstiden i den mer öppna eldställningen ska minimeras. Därför är det viktigt att man i förberedelserna varit noga med att mäta ut avståndet till eldställningen och den tid det tar att besätta den. Detta är viktigt eftersom man vill vara säker på att komma fram till eldställningen i tid innan fienden passerar, men inte för tidigt så att man exponerar sig och riskerar upptäckt. I eldöverfallsövningar är det därför vanligt att man låter gruppen vänta 50–100 meter bakom eldställningarna, oftast i skydd av någon kulle eller ås, och att man sedan övar sig på att tajma framryckningen så att man oupptäckt kan besätta eldställningarna innan det rörliga målet passerar. Efter överfallet retirerar man snabbt tillbaka, samma väg som man kom, till den utgångsposition man haft bakom eldställningarna. Därefter förflyttar man sig ner till stridsfordonet (eller flyktbilen) för snabb transport ut ur området. När flera grupper är inblandade i eldöverfallet så aktiveras flankskyddet när man retirerar ur eldställningarna. Vi har redan berört detta och en uppmärksam läsare har noterat att flankskyddet i en eldöverfallsövning fyller samma funktion som avspärningsgrupperna i en statskupsövning.

¹²⁷ Krussell, Ingemar, Polistidningen nr. 4. 1986. *Det fruktansvärda våldsdådet – Kan det klaras upp?*

¹²⁸ Se, Sydsvenska Dagbladet Snällposten, *Mordet utfördes troligen av en stat. 1986-03-09*. I artikeln framträder en underrättelsekälla som menar att mordet är ett exempel på ”operatives in action” han talar om att attentatsgruppen verkar i olika plattformar. Den främre är området där attentatsmannen genomför mordet och den bakre plattformen är områden där personen som ansvarar för transporter vistas.

Männen i korsningen Regeringsgatan/David Bagares gata

Om Palmemordet utförts som en militär operation är det fullt möjligt att attentatsgruppen på den östra sidan kan ha använt sig av principer för eldöverfall. Eftersom planerade eldöverfall följer vissa mönster så borde vi därför kunna hitta den plats där mördaren väntat innan mordet genom att analysera området kring Sveavägen utifrån principer för eldöverfall.

Om vi har som hypotes att attentatsgruppen använt sådana metoder så har man sannolikt också försökt att utnyttja de topografiska förhållanden som finns i området och man bör också ha använt sig av samma väg fram till eldställningen som man kommer att använda när man retirerar ur positionen. Eftersom vi vet att attentatsmannens eldställning ligger nere vid den blivande mordplatsen så kan vi sluta oss till att framryckningsvägen bör ha följt Tunnelgatan/David Bagares gata eftersom det är den vägen mördaren sedan flyr. Det innebär att stridsparet på den östra sidan bör ha utgångsgrupperat i den bakre plattformen, ”i skydd av” Brunkebergsåsen, öster om Malmskillnadsgatan och i David Bagares gatas förlängning. I så fall har attentatsgruppen också mätt ut avståndet till eldställningen nere vid Sveavägen.

Det är drygt 340 meter mellan Grand och mordplatsen och det är tänkbart att mördaren velat inta sin position vid Dekorimahörnan med en viss marginal så därför kan vi ha som hypotes att mördaren utgångsgrupperat strax under 300 meter från mordplatsen i östlig riktning.

Finns det då några vittnesmål som ger stöd för att attentatsgruppen på den östra sidan kan ha väntat i en utgångsposition på andra sidan åsen ca 300 meter från mordplatsen? Ja, det finns det faktiskt.

Det finns en vittnesuppgift från en jurist som passerar korsningen David Bagares gata/Regeringsgatan (ca 280 meter från mordplatsen) vid 23.10 -tiden på mörkqvällen. Vid den här tidpunkten har makarna Palme precis kommit ut från biografen och kommer snart att ställa sig strax söder om biografen för att prata en stund med Märten och Ingrid. 23.10 är alltså en tidpunkt då man kan förvänta sig att attentatsmännen på den östra sidan står och väntar på information om att paret Palme ska börja röra sig längs Sveavägen.

Det juristen berättar är att när han kommer gående på Regeringsgatan så ser han två män i korsningen Regeringsgatan/David Bagares gata som står vid ett skyltfönster med ryggarna vända mot gatan samtidigt som de håller på att ”pyssla” med någonting. Han får känslan att de väntar på något. Juristen kommer senare att dra slutsatsen att männen måste ha lyssnat i en Walkie-talkie. Männen är resliga, vältränade och kraftigt byggda och juristen uppfattar dem som ljushåriga svenskar och att de är i 30–40 årsåldern. De bär mörka kläder som han senare kommer att beskriva som trenchcoats eller rockar och det råder någon form av ”agentstämning” på platsen. Männen betar sig mycket märkligt åt och det är något i atmosfären som väcker så starka obehagskänslor hos juristen att han beslutar sig för att ta skydd bakom en container. Han tar sedan en omväg hem för att slippa passera männen.¹²⁹

¹²⁹ Ingångstipset kommer in 1986-03-09 (EA 1580-00) men innehåller inga detaljer. 1986-03-10 sker nästa kontakt med polisen (EA 1580-00-B) och här får vi veta att männen stått och ”tryckt” och att de avvaktat på något. Nästa poliskontakt tas på telefon 5 dagar senare (EA 1580-00-A) och här får vi veta att männen är svenskar och mörkt klädda men att han inte kan lämna något signalement gällande utseendet. 1986-03-19 tas kontakt med polisen igen och här får vi veta att personerna stått med ryggarna mot gatan, tätt ihop, och att de hållit på med något med händerna (EA 1580-00-D). 1988-06-07 besöker juristen polisens lokaler för att ta del av sina förhör och för att se om informationen i dem stämmer med det han tidigare sagt (EA 1580-00-F). Han ändrar då tidpunkten för observationen till ca 23.10 och säger att han sagt detta redan från början. Han uttrycker också sin förvåning över att polisen aldrig förhört honom och att det han iakttagit måste vara intressant i

Här har vi alltså ett vittnesmål som (om detaljerna stämmer) talar om att två kraftigt byggda personer i mörka rockar kan ha stått och lyssnat till radiotrafik 280 meter från mordplatsen några minuter innan makarna Palme kommer att påbörja sin vandring längs Sveavägen. Vi vet inte vilka dessa personer är, eller om de har med mordet att göra, men om juristens känslor och slutsatser stämmer finns det starka skäl att tro att detta kan vara attentatsgruppen på den östra sidan och att juristen faktiskt kan ha observerat mördaren och flyktbilsföraren bara 10 minuter innan mordet. Signalementet, antalet personer, platsen, tidpunkten, beteendet och avståndet ner till Sveavägen talar sammantaget för att detta är attentatsgruppen på den östra sidan.

Det är alltså inte omöjligt att männen, några minuter efter att de observerats, kommer att dela upp sig och att en av männen kommer att ta på sig en mörkblå gökboet-mössa och börja sin framryckning ner mot mordplatsen medan den andra kommer gå och sätta sig på förarplatsen i flyktbilen nere vid Birger Jarlsgatan (endast 200 meter från korsningen Regeringsgatan/David Bagares gata). Som vi sett så bekräftar vittnesmålen nerifrån Birger Jarlsgatan att mördaren inte är mörkhårig som fantombilden vill göra gällande utan att han har mellanblont eller cendréfärgat hår precis som männen som juristen observerat.

Vad är då anledningen till att man inte varit mer intresserad av juristens vittnesmål? Det borde ha varit högintressant med tanke på vad mordplatsvittnena berättar. En av anledningarna är sannolikt att utredarna ansett att platsen där männen observerats legat allt för långt från den blivande mordplatsen. Och att man därför inte kunnat se någon direkt koppling till mordet och personerna i korsningen. Men sådana slutsatser har man i så fall dragit mot bättre vetande för om man använt sig av militära metoder och om flyktbilen varit uppställd nere vid Birger Jarlsgatan, som det försvunna tipset säger, så är det precis här som man kan tänka sig att hitta gärningsmannen 10 minuter innan paret Palme börjar sin vandring längs Sveavägen.

Tar man dessutom fasta på klädsignalementet och på vad vittnet Mårelius säger samt vad walkie-talkie-observationerna antyder så finns starka skäl att tro att mördaren *inte* började sin vandring mot mordplatsen från en position strax söder om biografen Grand utan att han istället startade en framryckning mot en förberedd eldställning nere vid Sveavägen från en utgångsposition vid ett annat skyltfönster, i korsningen Regeringsgatan/David Bagares gata.

En kort sammanfattning och reflektion kring resultaten, signalementen och löjtnant X som gärningsman

Vi har nu fått en bild av hur en eventuell attentatsgrupp kan ha sett ut på mordkvällen och var de kan ha befunnit sig vid olika tidpunkter innan mordet. Det finns fortfarande en del tveksamheter kring hur många som ingått i attentatsgruppen och hur de exakt formerat sig vid olika tidpunkter under kvällen och här finns fortfarande arbete kvar att göra. Det finns dock mycket som talar för att attentatsgruppen endast bestått av 4 personer precis som det försvunna tipset säger. Detta stöds av de observationer som gjorts av personerna som hoppar in i bilarna vid Norra Bantorget och vid Snickarbacken. Personerna som lämnar området i dessa bilar verkar vara två till antalet och det skulle tyda på att attentatsgruppen innehåller samma antal personer som i övningen mot ÖB.

förhållande till mordet. 1987-12-30 sänder radioprogrammet *Kanalen* ett inslag med juristen där han får ge en sammanhållen detaljerad berättelse av sina iakttagelser. Här framkommer bl.a. att personerna burit rockar och att de är i 30 till 40-årsåldern, ljushåriga, välbyggda och att de stått vända mot en brödbutiks skyltfönster och att juristen i efterhand dragit slutsatsen att de måste ha stått och lyssnat i en walkie-talkie.

Det som skulle kunna tala för att fler personer varit inblandade i mordet är att vittnet som ser den ljusa bilen på Tunnelgatan vid 20.30-tiden uppfattar det som att det sitter 3 eller 4 personer i bilen. Vad det mer exakt är som får vittnet att dra de slutsatserna är oklart och det bör tilläggas att detta vittnesmål kommer in ett antal år efter mordet och att detta skulle kunna påverkat vittnets minnesbild av händelsen. Klart är dock att händelser vid gränsområdena tyder på att koordinerade rörelser vid Tunnelgatan och Tegnérgatan föregått mordet. Både flyktbilar och män i mörka rockar tycks förhålla sig till dessa gator och det skulle kunna tyda på att man använt en modell för genomförandet av statskupper när man planlagt mordet. En modell där man ”boxar in” objektet genom att förutbestämma attentatsplatserna. Attentatsplatser som i det här fallet är de första tvärgatorna innan en tunnelbanenedgång i nordlig respektive sydlig riktning sett från biografen Grand. Det skulle också förklara varför inget vittne sett en man i mörk rock följa efter paret Palme längs Sveavägen. Och det skulle kunna förklara varför vittnet Mårelius ser en väntande gärningsman i mörk rock. I så fall är det troligt att de oförklarade walkie-talkie-observationerna handlar om en övervakning av Olof Palme, precis som Säkerhetspolisen slår fast i april 1986. Frågan om det pågått en större kuppövning och om man också spärrat av infarter till området och att man upprättat flankskydd är mer osäkert men det finns indikationer som skulle kunna tyda på detta.

Med tanke på hur högt prioriterat kuppförsvaret var vid den här tiden och med tanke på vad den senaste Palmegruppen visste om hur militären och den hemliga motståndsrörelsen övade i Stockholm under kalla kriget, både när det gäller riktiga nyckelpersoner och ”fiktiva” informationsbärare så fanns det all anledning att titta extra på en grupp som både övade och utbildade på genomförandet av attentat i skymningslägen eller under en ockupation. Att man inte utförde egna utredningsåtgärder för att kontrollera om en värnpliktig soldat från F7 verkligen kört gruppen på mordnatten är en stor svaghet som skulle kunna ha påverkat spaningsledningens inställning till uppslaget och till de befälsgrupper som bildades under 80-talet. Någon sådan person går, som vi sett, inte att finna bland de personer som haft beredskap på körcentralen vid F7 under mordhelgen. Det finns därför mycket som indikerar att löjtnant X kan ha varit på plats runt Sveavägen på kvällen den 28:e februari.

Försvarsmakten verkar också ha agerat mot honom och gruppen efter mordet och han uppfattar själv att han börjat betraktas som en säkerhetsrisk av ÖB/Säk. Trots prioriteringen av kuppförsvaret så avvecklas gruppen plötsligt i samband med att misstankarna mot honom dyker upp.¹³⁰ Alla hans utbildningsuppdrag tas ifrån honom trots att han är en av de viktigaste tillgångarna Försvarsmakten har när det gäller antisabotageskyddet. Enligt honom själv så är han dessutom föremål för övervakning av Säkerhetspolisen i över ett år innan han förhörs. Att löjtnant X varit föremål för omfattande, men bristfälliga, utredningsinsatser under utredningens gång står helt klart och den enda rimliga anledningen att intressera sig för honom är hans tidigare deltagande i attentatsövningar och de expertkunskaper han har. Han är därmed en av få *inhemska* professionella gärningsmän som på allvar utretts när det gäller mordet på Olof Palme.

Undersökningen av rörelser och mönster kring brottsplatsen pekar också mot att det är gärningsmannen som hämtas upp av den blå Opel:n nere vid Birger Jarlsgatan och att gärningsmannen inte är mörkhårig utan mellanblond. Det stämmer också med vad vittnet Nieminen säger om att mördarens haka var ljus och att han saknade skägg¹³¹ och det stämmer in på det generella

¹³⁰ En person verksamma i löjtnant X befälsgrupp berättar att han tror att nedstängningen av gruppen hade samband med misstankarna mot Löjtnant X. I *Rättsskandalen Olof Palme* kan man också läsa om hur löjtnant X och personerna i gruppen upptäcker att de är övervakade av Säkerhetspolisen. Timingen att lägga ner gruppen efter mordet och misstankarna mot löjtnant X är besvärande och väcker frågor om vad det egentligen var som gjorde nedläggningen så akut. U har själv berättat att han uppfattade skälen till nedläggningen som svepskäl. Se, *Rättsskandalen Olof Palme* och Kurt Landsmers motsägelsefulla motivering för att upplösa gruppen.

¹³¹ Se, E 15-1-A.

signalementet på personerna som väntar i korsningen Regeringsgatan/David bagares gata. Men det innebär samtidigt *att det inte kan vara löjtnant X som är gärningsmannen med tanke på hans hårfärg och i övrigt mörka drag*. Det verkar också som om Palmegruppen dragit liknande slutsatser och att man tagit fasta på signalementet på den springande mannen nere vid Snickarbacken/Birger Jarlsgatan. Det tilltagande intresset för Stig Engström kan tänkas härröra från att han passar bättre in på hårsignalementet på den springande mannen nere vid Snickarbacken än vad löjtnant X gör samt att man vet att Engström burit en handledsväska under mordkvällen.

När man tittar på de observationer som gjorts av attentatsmannen på den västra sidan så talar observationerna för att attentatsmannen där är mörkhårig. Detta skulle kunna stämma in på löjtnant X men det finns också detaljer i utseendet, t.ex. mängden hår och det uppenbart avlånga ansiktet som inte på ett självklart sätt kan kopplas till löjtnant X signalement. Tittar man på uppgifter om flyktbilsföraren på den västra sidan så säger vittnet nere vid Norra Bantorget att föraren är blond. Vittnet som ser föraren i den vita Renault 5:an på Wallingatan kan inte ha sett hårfärgen på personen eftersom denne vid tidpunkten har en upprullad mössa på huvudet, så slutsatsen blir att signalementet på personen som kört flyktbilen på den västra sidan inte heller stämmer in på löjtnant X. Den person som vi har minst observationer av är flyktbilsföraren på den östra sidan. I det scenario som målats upp här så finns två observationer av honom. Juristen är den enda som har en uppfattning om dessa personers utseende och han uppfattar personerna som svenskar, och det är inte självklart att en person som sett löjtnant X vid den här tiden skulle beskriva honom på det sättet. En anledning till att det första tipset kommer in om honom är också hans mörka drag och att uppgiftslämnaren i det fallet sett överensstämmelser med fantombilden. Idag vet vi att fantombilden med största säkerhet inte är en observation av mördaren och i skenet av andra bättre vittnesmål finns anledning att tro att mördaren var svensk till utseendet och att han hade mellanblont eller cendréfärgat hår.

Trots att alibi-problematiken förvärrats med uppgifterna från den värnpliktiga chauffören, så skapar vittnesmålen från brottsplatsen tvivel kring löjtnant X delaktighet i mordet. Med utgångspunkt i det mordscenario som presenterats här (ett scenario som naturligtvis kan visa sig vara felaktigt) så finns ett begränsat utrymme för löjtnant X att vara en del av attentatsgruppen. De finns andra som arbetat med detta och som lyft fram vittnesobservationer kring kyrkogården vid biografen som skulle kunna indikera att han trots allt kan ha varit på plats kring Sveavägen under mordkvällen och med tanke på alibi-problematiken går det inte att utesluta att han faktiskt varit det, men då troligen i någon annan funktion än som tilltänkt gärningsman. Det sätter fokus på att vi trots snart 40 år av utredningsarbete fortfarande saknar identitet på de personer som befunnit sig med walkie-talkies kring Sveavägen den här kvällen. Vad historien om löjtnant X tillför är att den riktar ljuset mot de hemliga befälsgrupper som sattes upp under 80-talet och hur dessa grupper var tänkta att användas i ett skyddningsläge eller under en ockupation. Historien om löjtnant X bekräftar att kompetensen och förmågan att planera och genomföra mord på höga militära och politiska ledare fanns på hemmaplan, och inom dessa grupperingar, och att den alltså inte behövde importeras utifrån.

Om att gå tillbaka till brottsplatsen för att komma vidare.

Om vi följer den information som framkommit genom undersökningen av det försvunna tipset så finns faktiskt konkreta trådar att dra i som gäller de bilar som använts vid mordet. Samtidigt som detta utgör en helt ny möjlighet att komma vidare i mordutredningen så finns också något tragiskt i att det kanske är just via bilarna man skulle kunna komma framåt i utredningen av mordet. Det ligger något tragiskt i det eftersom utredningen är nedlagd idag och därför att, är det något som Palmegruppen verkligen visat sig duktiga på så är det just att skrapa fram intressanta bilar ur ett stort material. När lasermannen härjade som värst i början av 90-talet så var en mindre vit bil på tapeten i utredningen och då tog

utredarna i Lasermannen-ärendet kontakt med Palmegruppen för att se om de kunde hjälpa dem att vaska fram intressanta bilar som man kunde börja nysta i. Detta gjorde man därför att Palmegruppen var vana att hantera stora material. Det skulle senare visa sig att Palmegruppen också lyckades vaska fram ett antal bilar och där en av dem var den bil Ausonius hyrt. Vi skall titta lite på möjligheten att komma vidare med bilarna för en av de mest intressanta saker Palmegruppen gör det sista åren är att de faktiskt följer upp flyktbilen på den östra sidan.

Palmegruppen och den blå Opeln

Att Palmegruppen satt observationen av den mellanblonda mannen nere på Snickarbacken i samband med vad det försvunna tipset säger om flyktbilarnas placering är troligt eftersom Palmegruppen engagerat sig i att få tag i namnet på den anonyma kvinnliga uppgiftslämnaren nere på Snickarbacken bara 5 dagar innan man drar sin analys av walkie-talkie-observationerna för åklagaren och där uppgifterna om det försvunna tipset presenteras för första gången för Krister Petersson.¹³² Palmegruppen bör vid den här tidpunkten ha lutat åt att mordet varit en konspiration eftersom man måste ha uppmärksammat att uppgifterna i det försvunna tipset bekräftas av observationer som gjorts nere vid Snickarbacken/ Birger Jarlsgatan. Så småningom börjar man också titta på tips som kommit in och som gäller blå bilar av märket Opel som varit aktiva på kvällen den 28:e februari 1986. I det arbetet kommer man att stöta på ett tips som rör en blå Opel Kadett av 1980 års modell som skall ha setts i anslutning till en hemvärnsstuga. Platsen där Opeln har observerats är naturligtvis extra intressant med tanke på att de motståndsgupper som bildades under kalla kriget stod hemvärdet nära. Enligt utredarna skall tipset om Opeln ha kommit in tidigt i utredningen och det skall ha lämnats av en namngiven person. Den person som tagit emot tipset och lämnat över det till Palmeutredningen är av allt att döma en polis eftersom beteckningen i liggaren är: *Svensson, POL, PB (och sedan bilens registreringsnummer)*¹³³.

2018 så genomför Palmegruppen ett förhör med koppling till tipset¹³⁴ och 2019 så bryter Hans Melander ad acta-läggningen och öppnar uppslaget igen som en förberedelse för det förhör som kommer att hållas med bilägaren den 23:e april 2019. Förhöret kommer att hållas av Sven-Åke Blombergsson och Peter Steude i polishusets lokaler på Polhemsgatan i Stockholm och bilägaren kommer att närvara tillsammans med sin advokat. Det är svårt att få ett grepp om vilken bakgrundsinformation som Palmegruppen kan ha haft om bilägaren eftersom maskningen är så omfattande men klart är att Palmegruppen är inne på att bilägaren kan ha tillhört Stay behind. Han verkar inte varit en operatör i någon befälsgrupp och har heller inte haft någon anställning inom det militära. Däremot berättar han att han varit aktiv i en organisation eller förening där han deltagit i olika utbildningar runt om i landet och att dessa utbildningar haft en militär koppling, såhär står det i förhöret: *”På fråga om han haft någon kontakt med det militära efter repövningarna uppgav (maskat) att det inte varit annat än utbildningarna (maskat)”*¹³⁵. Vi vet inte vad dessa utbildningar handlat om, de kan ha varit helt oskyldiga, men det är tydligt att bilägaren passar in i profilen på de personer som rekryterades till dessa grupper och på senare tid har det kommit fram uppgifter att bilägaren kan ha tillhört FRO. Eftersom Palmeutredarna vet att IB rekryterade personer till sin fältverksamhet (Stay behind) ur FRO och att Donald Forsberg vittnat om att han sett personer ur dessa grupperingar inne i Stockholm på morddagen så blir bilägaren naturligtvis extra intressant.

¹³² Se, EAE-10005-00-D. Telefonförhör (2017-11-17) där Blombergsson tar kontakt med prästen som lämnat tipset om kvinnan, för att höra om han fick namnet på henne.

¹³³ Se, D-313-00.

¹³⁴ Se, D-313-00-A

¹³⁵ Se, D-313-04, Förhöret finns i Palmemordsarkivet i sammanställningen av dokument där ”Stay behind” nämns.

Det är uppenbart att det är just den här kopplingen som Blombergsson och Steude kommer att provtrycka bilägaren på för när de kommer in på frågor som gäller Stay behind så blir bilägaren märkbart fåordig. När Blombergsson frågar vad denna fåordighet beror på så svarar han att det beror på att *”förhørsledaren inte vet hur han skall tolka hans svar”*. Det är en märklig formulering, och hela förhöret präglas av märkliga och undanglidande kommentarer kring ämnet. När Palmeutredarna kommer in på frågor som rör mordet och morddagen så minns bilägaren ingenting. Han minns inte vad han gjorde under mordkvällen eller dagen efter mordet, och när Blombergsson påpekar att detta är ovanligt och att folk brukar komma ihåg vad de gjorde den dagen så hänvisar han till någon fysiologisk åkomma han ådragit sig och som påverkat hans kognitiva förmåga. Han har heller inget minne av att han skall ha varit inne i city den 28:e februari och hämtat upp eller lämnat av några personer och när Palmeutredarna konfronterar honom med uppgiften om att hans blå Opel varit aktiv vid hemvärnsstugan den 28:e februari har inkommit tidigt i utredningen och att det är en namngiven person som kommit med uppgiften. Bilägaren har inte några kommentarer till detta heller, och så här fortsätter det, antingen minns han inte eller så har han inga kommentarer till de uppgifter han ställs inför.

Det är naturligtvis vanskligt att dra slutsatser från ett förhör som är maskat i den här omfattningen och om tiderna för observationen stämmer så kan *inte* bilägarens Opeln ha använts vid mordet.¹³⁶ Den exakta tidpunkten för observationen verkar dock Palmegruppen ha tvivlat på med tanke på de frågor man ställer. Men alldeles oavsett om bilen använts som flyktbil eller inte så tyder observationen vid hemvärnsstugan på att medlemmar ur FRO kan ha varit aktiva, inte bara kring Sveavägen under mordkvällen utan också vid en plats som brukade fungera som vapendepåer eller fältbaser vid motståndsrörelsens operationer eller övningar. Förhöret med bilägaren känns till sist som ett av de mer betydande framsteg som görs i utredningen de sista åren. Det förefaller troligt att bilen faktiskt kan ha använts i någon kapacitet i anslutning till de eventuella operationer eller övningar som pågått i Stockholm city under mordkvällen.

Att Palmegruppen haft stora förhoppningar på att bilen kan ha använts som flyktbil, står helt klart men i slutändan verkar det vara tidpunkten för observationen som gör att man inte går vidare med utredningen. Det är synd, för även om det skulle visa sig att bilens alibi håller så kan den ha använts för andra uppgifter. Motståndsrörelsen vilade som vi tidigare nämnt på tre ben och där ett av benen var en *”flyktorganisation”* som bl.a. hade till uppgift att föra ut personer ur landet eller städer i ett skymningsläge, men man skulle också vara förberedda för att föra in och ut specialförbandsoperatörer i en ockuperad stad. I det här läget borde Palmegruppen naturligtvis ha vidtagit omfattande utredningsåtgärder mot bilägaren och den krets han rörde sig i 1986, men det görs aldrig, och anledningen till det verkar vara att man fått för sig att den flyende mannen som hoppar in i bilen på Snickarbacken kan ha varit Stig Engström. Det antagandet börjar man med tiden att tvivla på men det är tydligt att man ett halvår innan förhöret med bilägaren sökt efter ett samband mellan honom och Engström. Att man varit upptagen med detta visar sig bl.a. av en förfrågan som Palmegruppen ställer till Krigsarkivet i oktober 2018 och som handlar om Stig Engströms eventuella medlemskap i just hemvärdet.¹³⁷ Frågan till krigsarkivet ställs bara 5 dagar innan Palmegruppen genomför ett förhör med

¹³⁶ Vittnet på Tegnérgatan säger att årsmodellen snarare var 1976-1977 än 1980.

¹³⁷ Frågorna till Krigsarkivet verkar inte ha gett några resultat och på ett möte med åklagaren en månad senare 2018-11-07 så verkar det som man redan börjat tvivla på en koppling mellan Stay behind och Engström, så här står det i en anteckning som borde gälla Engström: *”Konstateras att vi nu mer och mer lutar åt att(maskat), om han är gm, agerat på egen hand och att SB eller liknande gruppering sannolikt inte är inblandad”*. Det visar dock att man tidigt varit inne på denna koppling mellan Engström och Stay behind och att man under perioden innan förfrågningarna till Krigsarkivet varit mer övertygade om att det

anknytning till observationen av den blå Opel vid hemvärnsstugorna. Jag tror att Palmegruppen vid den här tidpunkten dragit rätt slutsats om att bilen kan ha använts vid flykten men fel slutsats när det gäller vem som hoppat in i den. När man sedan inte lyckas hitta en koppling mellan bilägaren och Engström så verkar det som man släpper hela tanken på att bilen kan ha använts vid mordet. Det vägvalet är minst sagt olyckligt och det har inte bara haft konsekvenser för undersökningen av bilägaren och kretsen kring honom, utan det har också gjort att man inte fullföljde utredningen av det försvunna tipset genom att undersöka flyktbilen på den västra sidan.

Ett förslag till hur man kan komma vidare.

En lucka i utredningen av det här avsnittet är att Palmegruppen egentligen bara hann utreda en person ordentligt när det gäller hypotesen om infiltrerande operatörer ur hemliga befälsgrupper, och det är löjtnant X. Enligt en intervju med löjtnant X som jag tagit del av, men som jag avstår från att citera här, så berättar han att det också fanns andra som höll på med den här verksamheten. I boken *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen* så står det också att befälsgrupper bildades även inom andra försvarsgrenar. Bristen i utredningen av det här uppslaget är att endast befälsgrupper kopplade till FJS och Flygvapnet utretts. I det här sammanhanget borde man naturligtvis också ha tittat på befälsgrupper som bildades och som skulle operera i den marina miljön eftersom det var med marinofficerare som Palme hade sin stora konflikt innan mordet. Det hade naturligtvis varit önskvärt att man följt det tankespåret innan utredningen lades ned men det skedde alltså inte.

Vi skall därför titta lite extra på ett vittnesmål som finns om att höga marinofficerare kan ha varit anstiftare till mordet och del i en konspiration.

När det gäller mordet på Olof Palme så saknas det inte indikationer och teorier om att det var just konflikten med marinofficerarna och relationen till Sovjetunionen som utlöste mordet. En av anledningarna till att den senaste Palmegruppen inte *på allvar* följt den här tråden tror jag är för att man ansett att man kommer allt för långt från brottsplatsen.¹³⁸ Undersöker man en anstiftare så hamnar man lätt bland högre officerare och då närmar man sig automatiskt en mer abstrakt värld färgad av storpolitiska motivbilder och inhemska politiska sammansvärjningar och det är alldeles för långt från brottsplatsen för att locka en erfaren utredningsgrupp. Man vill gärna börja i något mer konkret och inte i konspirativa möten i dunkla lokaler. För tips och rykten om sådana möten finns nästan i överflöd i utredningen och här blir det näst intill omöjligt att skilja de seriösa tipsen från de oseriösa. Jag skall försöka ge ett förslag på hur Palmegruppen skulle kunna ha gjort en sådan gallring bland tipsen om konspirativa möten och hur man hade kunnat närma sig en undersökning av en anstiftare genom att börja i en annan ända och i en kommentar från ett piketpolisbefäl en och en halv vecka innan mordet.

Tecken på ett misslyckat attentatsförsök.

I längre övningar eller operationer där olika grupper avlöser varandra och där man övar på riktiga nyckelpersoner i deras vardag handlar mycket om att vänta in rätt tillfälle. I sådana övningar eller operationer avblåser man attentatet när inte rätt förutsättningar uppstår. Övervakningen och telefonavlyssning kan då pågå i veckor innan rätt omständigheter uppstår och man väljer att slå till. Att övervakning skett en tid innan mordet är också något Säkerhetspolisen uppmärksammat. I Säkerhetspolisens PM kan man läsa att de anser att en attentatsgrupp under vissa omständigheter kan

kan ha varit Engström som plockades upp nere vid Snickarbacken. Vapensamlarens position inom hemvämet i Täby har med stor säkerhet också spelat in när det gäller misstankarna mot Engström.

¹³⁸ Man har genomfört förhör med efterlevande till marinofficerare som varit centrala i motivbilden.

ha beslutat sig för att avblåsa ett attentat även under mordkvällen eller vid andra tillfällen när Palme varit obehövad inne i city om inte rätt omständigheter uppstått¹³⁹. Säkerhetspolisen spekulerar i att man kan ha avblåst attentatet t.ex. om Palme väljer att ta en taxi hem. Säkerhetspolisen resonerar alltså i termer av att en attentatsgrupp väntat in optimala förutsättningar och att dessa alltså uppstått på mordkvällen den 28:e februari. I ledningsgruppens möten från 1986 kan man också se att Säkerhetspolisen tittat efter avblåsta attentatstillfällen, såhär står det:

*”Det finns oklarheter beträffande Palmes rörelser. Säkgruppen undersöker även andra ”tänkbara” attentatstillfällen”.*¹⁴⁰

Om det är som Säkerhetspolisen säger att mordet varit en planerad handling som föregåtts av övervakning och att man väntat på att slå till vid rätt tillfälle så borde det, precis som de antar, ha funnits andra tillfällen då Palme befunnit sig inne i Stockholms innerstad men då man varit tvungen att avblåsa p.g.a. att alla parametrar inte varit uppfyllda, t.ex. att någon kört Palme hem. Vi skall titta på ett vittnesmål i utredningen som pekar mot att det kan ha förhållit sig på det sättet och att man faktiskt kan ha avblåst ett attentatsförsök, eller en attentatssimulering, mot Olof Palme en och en halv vecka innan mordet. Det är ett vittnesmål som kommer in sent, i mars 1992, från vittnet George A och som rör polisman I. George A berättar att ca 10 dagar innan mordet skall han ha befunnit sig hemma i sin lägenhet på kvällen/natten och hört ljud från gatan utanför sin lägenhet, såhär skriver Granskningskommissionen i sin rapport:

*”Ett tiotal dagar före mordet hade han iakttagit polisman I utanför sin bostad. Polisman I hade uppträtt störande. Georg A hade tilltalat honom varvid I ropat ”fanskapet klarade sig i kväll, men nästa gång tar vi honom”, ”det är Palme vi är ute efter” och ”den där jävla sossen har förstört hela samhället”. Vid tillfället var polisman I enligt Georg A påverkad. Georg A tog med polisman I in till sig för att lugna ner denne. I stannade någon timma eller två. Han fortsatte säga saker som att Hitler var ett fenomen, antydde att han bar revolver och uttalade hotelser mot en kvinna som bodde under George A.”*¹⁴¹

Det som talar för att George A:s historia är sann är att polisman I medgett att han varit på platsen efter en polisfest och att han letat efter sin särbo som skall ha bott i huset och att någon form av politiskt käbbel ägt rum. Men det intressanta är att det låter som om polisman I tidigare under kvällen faktiskt varit med om ett avblåst attentatsförsök mot Olof Palme, och att detta alltså skall ha skett runt 10 dagar innan mordet.

Det som talar för att det kan ha varit så, är att kvällen George A och polisman I talar om tidsmässigt överensstämmer med en tidpunkt då Palme varit inne i Stockholm city på kvällstid. Den 17:e februari alltså 11 dagar innan mordet håller Palme ett anförande inför *Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS)* på Sköldungagatan 2 i Stockholms innerstad. I Säkerhetspolisens PM kan man läsa att Palme åker från föredraget med livvakterna klockan 22.30 och att de släpper av honom vid korsningen Storkyrkobrinken och Västerlånggatan vid 22.55 på kvällen. Vid 23.15 samma kväll observerar ett förbipasserande vittne två män i mörka rockar som står på Västerlånggatan strax norr om Storkyrkobrinken och där en av dem står mitt i gatan med något som vittnet uppfattar som en walkie-talkie och att den andra personen då befinner sig i en port intill. Detta är en observation som Säkerhetspolisen inte lyckats hitta en förklaring till¹⁴².

¹³⁹ ”SÄPO:s övervaknings PM”, A-11544 (1986-04-24).

¹⁴⁰ Ledningsgruppens möten 1986-03-28.

¹⁴¹ Granskningskommissionens betänkande (1999), del 2. Avsnittet som berör polisman I och George A.

¹⁴² ”SÄPO:s övervaknings PM” sid 4, A-11544 (1986-04-24).

Jämför man kvällen den 17:e februari med mordkvällen så finns en tydlig skillnad dem emellan och det är att livvakterna inte är på plats under mordkvällen vilket de var på kvällen den 17:e februari. I övrigt finns ett antal likheter mellan mordkvällen och kvällen den 17:e framför allt att Palme varit inne i city på kvällstid och att det observerats oidentifierade personer med walkie-talkie i Gamla Stan. Till detta kommer alltså ett vittnesmål om att ett piketpolisbefäl skall ha varit upprörd över att man misslyckats med ett attentat mot Palme kring den 17:e, och att samma piketpolisbefäl, *enligt rykten*, skall ha utbringat en skål för Palmes död vid en polisfest dagen efter mordet. Det finns helt klart ett mönster här som antyder att polisbefälets uttalanden kring natten den 17:e och dagen efter mordet kan ha med hans egna och Palmes aktiviteter att göra. Polisman I:s uttalande att *"nästa gång tar vi honom"* blir naturligtvis extra laddat när vi vet att mordet också inträffar nästa gång Palme är inne i Stockholm city på kvällstid.

Om att nå en anstiftare

Som vi sett så blir polisman I:s uttalande relevant i mordutredningen på ett helt nytt sätt när vi får veta att Palme varit inne i city på kvällstid och bara några timmar innan polisman I dyker upp utanför George A:s lägenhet och ropar: *"fanskapet klarade sig i kväll, men nästa gång tar vi honom, det är Palme vi är ute efter"*. Eftersom det finns skäl att misstänka att ett misslyckat mordförsök kan ha inträffat den 17:e februari så blir det naturligtvis intressant att se om detta misslyckande kan ha lett till att konspiratörerna tvingats ut i ljuset. Att de t.ex. blivit tvungna att sammanträda som en konsekvens av det misslyckade attentatsförsöket och att det i sin tur lett till att tips kommit in. Tips som gör att vi kan få syn på en anstiftare i utredningsmaterialet.

Skall man tro innehållet i ett anonymt brev så är det också precis det som händer, för den 14 februari 1987 så kommer det in ett anonymt brev till radioprogrammet *Kanalen* som berättar att det dagen efter det misslyckade attentatsförsöket skall det ha hållits ett möte där de inblandade konspiratörerna bl.a. skall ha bestämt en bortre tidsgräns för när ett attentat mot Palme senast måste ske. Sådär står det i brevet:

*"Den 18:e februari 1986 hölls ett möte där vår älskade statsministers liv avgjordes. Närvarande vid detta möte var bl.a. representanter för marinen, med (min maskning av namn) i spetsen, polisen och EAP med (min maskning av namn) osv. Vid detta möte bestämdes med stor ackuratess att Palme inte på något sätt skulle få resa till Sovjet den här gången. Hoppas detta smutsiga byk klaras upp snart... annars."*¹⁴³

Efter att Kanalen-redaktionen fått brevet så lämnar de omedelbart över det till Palmeutredarna. De får då beskedet av åklagaren att polisen redan har uppgifter om att ett möte skall ha ägt rum vid den här tiden. Åklagaren anser tipset så pass intressant att han ber *Kanalen* vänta med publiceringen.

Här finns alltså en sammankomst som skulle kunna vara en reaktion på det misslyckade attentatsförsöket den 17:e februari. Tidpunkten för mötet talar för att det kan ha kommit till stånd med anledning av händelser den 17:e men också innehållet i mötet pekar mot att man velat klargöra att något måste ske innan resan till Moskva och att tidsfönstret nu krympt. Men det viktiga är den ytterligare information som finns i tipset och som beskriver vilka som kan ha varit delaktiga som anstiftare. Den nya information som framträder är att både officerare från marinen, poliser och representanter för EAP på något sätt skall ha varit inblandade i mordförberedelserna. Att poliser ingått

¹⁴³ Radioprogrammet *Kanalen*, 1987-04-01.

i mötet skulle kunna förklara polisman I:s uttalande och bekräfta att det skulle kunna ligga något i det anonyma tipset. Går det då att få ner detta till brottsplatsen?

EAP hämtar en soffa

EAP var under 80-talet främst kända för att bedriva hätska kampanjer mot Olof Palme där man utmålade honom som KGB-agent och partiet hade utvecklats i en riktning som gjorde att det vid den här tiden betraktades som högerextremt, bl.a. av Säkerhetspolisen. Om personer kopplade till EAP haft någon del i mordet så är det sannolikt genom att bidra med lokaler, fordon eller material. Det är inte osannolikt att det kan ha funnits medlemmar i EAP som också rekryterats till den hemliga motståndsrörelsen med tanke på partiets anti-kommunistiska profil. Det kan alltså finnas beröringspunkter mellan EAP och militären/marinen även utan mötet den 18:e. Beröringspunkter som skulle kunna gå via den hemliga motståndsrörelsen. Tanken att partiet kan ha varit inblandad i mordet genom att vara behjälpliga med t.ex. fordon blir aktuell i utredningen 1993 för då förhörs en person som läst en artikel i Expressen som tar upp observationen av den vita Renault 5:an på Wallingatan.¹⁴⁴ Anledningen till att han tar upp artikeln är för att han tidigare skänkt en soffa till EAP. När EAP-medlemmarna kommer för att hämta soffan så kör de i en vit Renault 5. Enligt uppgiftslämnaren så har han sett bilen användas vid flera tillfällen och han har uppfattningen att Renault 5:an fungerat lite som partiets ”firmabil”.

Det fanns naturligtvis många vita Renault 5:or i Stockholm vid den här tiden men poängen är att det kanske hade gått att komma vidare den här vägen om utredningen varit öppen idag. Vid tiden då det här tipset kommer in hade man inte klart för sig vilken relevans vittnesmålet från Wallingatan hade. Det var endast en isolerad observation av två personer med ett avvikande beteende i en bil. Vid den här tidpunkten kände man inte till att bilen tidigare kan ha stått uppställd vid Tunnelgatan när Palme är på väg till bion. Och man hade troligen inte klart för sig att en person hämtats upp av en liten vit bil vid Norra Bantorget och att den upphämtningen speglar vad som händer på andra sidan Sveavägen vid samma tidpunkt. Idag vet vi något annat och det öppnar upp möjligheten att få ner det konspirativa mötet den 18:e till observationer som gjorts av en möjlig flyktbil under mordkvällen. Kan man dessutom hitta ett samband mellan den andra flyktbilen och motståndsrörelsen eller den marina miljön så skulle det kunna tyda på att mötet den 18:e faktiskt ägt rum. Ett sådant samband skulle t.ex. kunna öppna upp för en undersökning av de befälsgrupper som bildades i anslutning till KustJS eller marina bassäkerhetsförband bara för att ta ett exempel. Tips om sådana grupper lär också finnas i utredningen.

¹⁴⁴ D 10766.

IV

Attentatsmannen, mordhandlingen och vapnet

“It’s terribly difficult to recruit for secret service, you’re looking for somebody that’s a bit bad but at the same time loyal, there is a type...”

John le Carré

”Skytten prickade alla strukturer som borde utsläckas för att omedelbart försätta Palme i medvetslöst, orörligt och ej reparerbart skick.”

Kari Ormstad.

En manual för attentat

I del två och tre såg vi att det finns tecken som tyder på att det kan ha pågått en militärövning kring Sveavägen vid tiden för mordet och att mordet kan ha utförts av en mindre grupp. Vi skall nu titta närmare på själva mordhandlingen och se om det också finns tecken på att mordet kan ha utförts av en militärt utbildad attentatsman. Vi skall också titta på löjtnant X person och historia för att se hur han agerat tidigare när det gäller skjutningar med handeldvapen på offentliga platser.

Om mordet utförts av en militärt utbildad attentatsman så har mordet i så fall ett fingeravtryck. Utbildade attentatsmän är rekryterade och utbildade efter vissa riktlinjer och de attentat de utför bygger på kunskaper om hur sådana gärningar bäst genomförs och planeras. Får man tag i en militär instruktionsmanual som beskriver hur attentat utförs så blir det plötsligt möjligt att jämföra vad som sägs i den med mordet och mordhandlingen i Palmeärendet och på den vägen kan vi kanske avgöra om mordet utförts av en gärningsman som fått en sådan utbildning. En fördel är att en sådan instruktionsmanual inte behöver komma specifikt från den svenska militären eftersom utbildningar av specialister och operatörer inom de västliga underrättelse- och säkerhetskomplexen ofta ser likadana ut p.g.a. det utbyte som finns mellan dem. Detta gäller särskilt det utbyte som fanns kring de hemliga motståndsrörelser som sattes upp i Europa efter andra världskriget. Svårigheten är att utbildningsmaterial och manualer för att begå attentat och lönnmord nästan aldrig når allmänheten eftersom de omgärdas av sträng sekretess. Vi vet till exempel att X och befälsgruppen omgärdar sina utbildningar med stort hemlighetsmakeri och att utredningen av gruppen överförts till Säkerhetspolisen just p.g.a. dess känsliga natur. Palmegruppen hade åren efter mordet därför begränsade möjligheter att göra en sådan analys via de öppna källor som fanns. Men 1997 så släpps sekretessen kring ett antal dokument i USA som plötsligt gör en sådan analys möjlig. Dokumenten rör CIA:s inblandning i försöket att störta Guatemalas folkvalda president Jacobo Árbenz Guzmán och ett av de dokument som avhemligas och släpps under *The freedom of information act*, är ett 19 sidor långt, odaterat och osignerat dokument, skrivet av CIA någon gång i mitten av 50-talet och som brukar benämnas "*The CIA assassination manual*".¹⁴⁵

Vi skall titta lite på vad som står i manualen och se vad det finns för tecken på att mordet på Olof Palme kan ha utförts av en person som fått attentatsutbildning inom det västerländska militära säkerhetskomplexet.

Om vi börjar med att titta på vad manualen säger om hur man skall välja attentatsteknik när man bestämt sig för vilket objekt som skall likvideras, så inleds valet av attentatsteknik med att man klassificerar förutsättningarna för attentatet genom en analys av tre viktiga komponenter.¹⁴⁶

¹⁴⁵ CIA, *A Study Of Assassination (1953)*.

¹⁴⁶ Det finns ytterligare en komponent som jag utelämnar men som kan vara intressant att fundera kring för dem som tror att mordet följts av en aktiv mörkläggning eller att utredningen offentligt och internt styrt undan vissa uppslag. Sådär står det i manualen: "En ytterligare typindelning orsakas av behovet av att dölja det faktum att personen faktiskt var offer för ett mord, snarare än en olycka eller naturliga orsaker. Om ett sådant döljande är önskvärt kommer operationen att kallas "hemlig"; om

1, Hur medveten eller omedveten objektet är om att han är utsatt för en attentatsrisk.

2, Om objektet har livvaktsskydd eller ej.

3. Om attentatsmannen förväntas överleva attentatet eller inte.

I CIA:s terminologi beskrivs förutsättningarna som så att om objektet är omedvetet om attentatsrisken, beskrivs attentatstypen med ordet *simple*. Om objektet är medvetet om att han är utsatt för en attentatsrisk men att han är obevakad beskrivs attentatstypen med ordet *chase*, och om objektet är medveten om riskerna och har bevakning beskrivs attentatstypen med ordet *guarded*. Om man räknar med att attentatsmannen kommer att dö vid attentatet så används ordet *lost* och om attentatsmannen planeras undkomma gärningen med livet i behåll används ordet *safe*.

De attentatstekniker som sedan väljs är beroende av vilket utslag analysen ger. Om en attentatsgrupp med utbildning inom den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten gjort en analys av förhållandena kring Olof Palme innan mordet hade man med stor säkerhet kommit fram till att Palme måste ha varit medveten om att det fanns en risk att han kunde bli utsatt för ett attentat med tanke på hans utmanande och kontroversiella hållning i en rad av tidens mest polariserande frågor och med tanke på den kontroversiella resan till Moskva senare under våren. Vi vet dessutom i efterhand att han reagerat på personer som funnits i publiken vid hans offentliga framträdanden och att han reagerat på att dessa även dykt upp när han varit utomlands. Lisbeth säger dessutom att hon konstant varit orolig över att något skall hända och vi vet att Palme funderat kring dessa frågor så sent som på morddagens eftermiddag, när de sista fotografierna tas av honom.

Om attentatsgruppen tillhört, eller haft kopplingar till den militära underrättelse- eller säkerhetstjänsten och att de haft resurser för att övervaka och avlyssna Palme, som bl.a. Borgnäs källa vittnar om, så har man sannolikt också haft möjligheter att skaffa sig information om hur Palmes livvaktsskydd sett ut. Det är i så fall troligt att man redan på morddagens eftermiddag haft kännedom om att han av sagt sig livvaktsskyddet under kvällen. Givet hur mordet sedan går till är det rimligt att man tänkt sig att mördaren också skulle undkomma gärningen med livet i behåll.

Om en attentatsgrupp som utbildats i enlighet med manualen analyserat förutsättningarna för ett attentat mot Olof Palme på kvällen den 28 februari 1986 hade man kommit fram till att attentatstypen kan beskrivas med orden, *chase-safe*.

I manualen konstateras att när *chase-safe* förhållanden råder utförs attentatet lämpligast med hjälp av hemliga agenter (operatörer). Om handeldvapen används så måste operatören vara exceptionellt skicklig i hanteringen av dessa d.v.s. han bör vara någon typ av expert. I manualen trycker man också på att en sådan attentatsman bör vistas i attentatsområdet så kort

döljande är oväsentligt kommer handlingen att kallas "öppen"; medan om mordet kräver publicitet för att vara effektivt kommer det att kallas "terroristiskt".

tid som möjligt och att han bör ha minimal kontakt med resten av organisationen och att det är väsentligt att man säkerställer att han kan evakueras ur området efter genomförandet.

Förutsättningarna runt Palme på mordkvällen (*chase-safe*) sammanfaller alltså med manualens rekommendation om att operatörer ur de hemliga tjänsterna bör väljas för genomförandet av ett sådant attentat. Det faktum att Palme varit medveten om en hotbild och att han saknat livvaktsskydd är alltså *i sig* en indikation på att en person med kunskaper i hur man genomför attentat i enlighet med manualen, också kan ha utfört mordet.

En person med en sådan utbildning har i så fall också haft kunskaper i hur man bäst tar livet av objektet. I manualen konstateras att det allt överskuggande målet vid attentat är att objektet avlider men att det i realiteten kan vara relativt svårt att försäkra sig om just det utfallet. Man påpekar dock att det finns ett antal säkra sätt att ta livet av en människa och där ett av dem är att ryggraden avskiljs vid nackregionen (här diskuteras knivar men detta gäller naturligtvis också kraftigare handeldvapen). Det är såklart ett intressant konstaterande med tanke på det var just ett skott mitt mellan skulderbladen, som just slog av kotpelaren som gjorde att Palme avled omedelbart på platsen. I manualen rekommenderas att operatören avfyrar flera skott men samtidigt vet vi att det endast krävdes ett enda välplacerat skott mitt i ryggen för att Palme skulle avlida ögonblickligen. Manualen påpekar också att om man skall använda ett handeldvapen vid ett attentat så bör man försöka komma så nära objektet som möjligt, såhär står det: ”*..while with pistols, silent or otherwise, are most efficient just beyond arms length.*”¹⁴⁷. Författarna påpekar också att man bör använda ett kraftfullt vapen som kan åstadkomma de skador som är nödvändiga för att objektet skall avlida. Här räknar man också upp ett antal handeldvapen som skulle kunna åstadkomma det resultat man eftersträvar och här nämns bl.a. Colt 45, 44 Special och 357 Magnum. Bortsett från antalet skott så stämmer manualens rekommendationer väl överens med det vi vet om mordhandlingen.

I manualen konstateras också att attentat som metod är en extrem åtgärd i hemliga verksamheter och dessutom oetisk, men om man ändå beslutar sig för att genomföra ett attentat så behöver det motiveras och rättfärdigas på något sätt och här ger manualen riktlinjer för när ett attentat kan vara rättfärdigat. Givet det vi vet om de rykten som omgärdade Olof Palme vid tiden för mordet och den känsla av oro som den kommande Moskva resan skapade i militära kretsar är läsningen av rättfärdigandedelen i manualen minst sagt oroande. I manualen står det nämligen att självförsvaret (förstått som nationellt självförsvaret) kan vara en rättfärdigande grund om offret har kunskaper som skulle kunna förgöra en motståndorganisation eller om objektet har en ”*spirande politisk karriär*” som skulle kunna innebära ett hot mot landets frihet. När det gäller mordet på Olof Palme har båda dessa anledningar anförts som möjliga motiv till mordet. Olof Palme hjälpte till att bygga upp den hemliga motståndsrörelsen och han satt sannolikt inne med känslig information om vilka personer som befann sig i toppen av dessa nätverk och hur de var organiserade. Om Palme var sovjetisk inflytelseagent, som vissa rykten sa, skulle det innebära en stor risk för att namn på ledande personer skulle kunna läcka till Sovjetunionen i samband med resan till Moskva och därmed riskera organisationens fortsatta existens. Olof Palme var således en viktig

¹⁴⁷ a.a.

informationsbärare men samtidigt en person som man inte litade på¹⁴⁸. Även valsegern 1985 sågs som tecken på att reformpolitiken skulle fortgå i en riktning som förde Sverige närmare Sovjetunionen och som dessutom medförde mer av kollektiva lösningar och marknadsrestriktioner. Att uppfattningen inom borgerliga och militära kretsar var att medborgarnas och nationens frihet var hotad, råder ingen tvekan om, och därmed existerade också de förutsättningar som rättfärdigar att attentatsmetoder används. Detta har också lyfts fram som en av de starkaste motivbilderna kring mordet.

Det man slås av är också att manualen trycker på hur viktigt det är att hålla informationen om ett förestående attentat begränsad till en liten grupp. Det bästa är att så få personer som möjligt känner till attentatet i förväg. Man säger också att attentat inte bör beordras eller godkännas av något högkvarter och att inga attentatsorder eller instruktioner heller får skrivas ner eller tas upp på band. Beslutet om att genomföra ett attentat bör också tas på fältet, i det område där attentatet skall ske och inga rapporter skrivs heller om operationen i efterhand. Det innebär att man ökar flexibiliteten och sekretessen och att man kan agera när tillfället dyker upp, men det innebär också att man förlägger beslutet om att genomföra attentatet långt ner i organisationen, till individer som befinner sig i objektets omedelbara närhet och det skulle kunna förklara de beteendeskilnader vi ser mellan attentatsgruppen och personer som syntes med walkie-talkie kring mordplatsen under mordkvällen.¹⁴⁹

Om Palmemordet varit en konspiration så är det uppenbart att personerna som genomfört mordet hållit kunskapen inom en liten grupp. Ett återkommande argument mot att mordet är en konspiration brukar dock vara att ingen information läckt om exakt vem eller vilka som genomfört mordet. Läser man CIA:s attentatsmanual så skulle detta faktum lika gärna kunna tyda på att attentatet utförts enligt manualen och att informationen begränsats till ett fåtal invigda som kunnat agera självständigt och som lärt sig att hålla på sekretessen. I manualen påpekar man också att idealet är att endast en person känner till attentatet i förväg. Det innebär att utbildade attentatsmän också förväntas kunna agera helt självständigt. Att man, när man befinner sig i attentatsområdet, kan förväntas göra självständiga bedömningar av situationen och vad som krävs för att genomföra operationen med ett lyckat resultat. Här brukar man om *uppdragstaktik*. Det innebär i praktiken att en utbildad attentatsman (eller grupp) antas kunna ta övervägda beslut kring om metoden är rättfärdigad eller inte och om attentatet kan genomföras med resultatet att objektet avlider och att evakueringen ur attentatsområdet kan ske på ett säkert sätt. Beslutet om att genomföra ett attentat kan därför i princip tas av ett fåtal personer som, när han befinner sig i attentatsområdet och när han ansett sig ha haft optimala förutsättningar, också genomför gärningen.

¹⁴⁸ För en introduktion till stämningarna och misstron som rådde mot Olof Palme i polisiära och militära kretsar se Lars Borgnäs dokumentär: *Mannen, Mordet, Mysteriet*. Se även, Lars Borgnäs, *Nationens intresse*, Norstedts Förlag (2011).

¹⁴⁹ Att manualen påkallar att attentatsbeslut skall tas självständigt av personer som befinner sig på plats i attentatsområdet gör att personer med militär eller polisiär säkerhetsbakgrund, som ofta är inblandade i säkerheten kring objektet, har unika möjligheter att ta beslut om när en sådan aktion kan genomföras. Det innebär samtidigt att inga order egentligen behöver utfärdas. Personer som har dessa roller inom militär eller polisiär säkerhetsverksamhet antas kunna fatta självständiga beslut om när sammanhanget och omständigheterna kring objektet kräver att man genomför en sådan operation. Därför kan ryktesspridning och smutskastningskampanjer mot politiska ledare när det gäller nationella säkerhetsfrågor vara direkt livshotande eftersom de kan trigga användningen av extrema metoder. Känslighet för ryktesspridning och benägenheten att agera på informationen i olika rykten skall vi återkomma till när det gäller Löjtnant X.

Har beslutet tagits av en liten grupp så spelar personernas historia roll. Det blir då viktigt att titta på om någon i gruppen tidigare uppvisat tecken på att ta kontroversiella beslut i stunden och i relation till skjutningar med handeldvapen på offentliga platser. Det blir i så fall också viktigt att titta på om någon i gruppen tidigare påverkats av tankar han haft eller på stämningar han upplevt, och agerat på dem.

Impulsivitet och förlorad vapenlicens

Är det något man slås av när man läser uppslaget om löjtnant X är det just hur öppet han berättar om sin impulsivitet kopplat till två skjutningar med handeldvapen. Löjtnant X har under ett antal månader innan han förhörs av Palmegruppen haft på känn att han eventuellt kan ha börjat ses som en säkerhetsrisk. Två kamrater till honom har besökt honom efter mordet och undrat om löjtnant X gjort något eftersom de uppfattat att han är ifrågasatt av militärledningen. Han berättar då att han tror att detta beror på en incident vid en kompis 40-årsfest då han, som en hyllning till 40-åringen, skall ha avfyrat ett vapen. Detta hade inte mottagits väl av gästerna och han spekulerar om det kan ha varit detta som ligger bakom den förändrade inställningen till honom. Att han vid en 40-årsfest fått ett infall och skjutit i luften må vara avvikande och opassande men det är när han berättar att han, 6 år före mordet, blivit av med sina vapenlicenser som man känner att det fanns anledning för Palmegruppen att också titta extra på honom som potentiell gärningsman. Sådär skriver Granskningskommissionen i sin rapport om händelsen som ledde fram till att löjtnant X förlorar sina licenser:

”Han var mycket vapenintresserad, men hade blivit av med sina licenser 1980, efter det att han dömts för att ha skjutit skarpt in genom ett butiksfönster.”¹⁵⁰

Bakgrunden till att han sköt in i just den här butiken handlade om ett rykte, såhär står det i förhöret:

”Han bodde i (maskat) och där fanns det en man som innehade en klädaffär. Det gick rykten på stan att mannen langade narkotika till minderåriga.”¹⁵¹

Det är uppenbart att löjtnant X haft problem att lägga band på sina känslor när dessa fått fäste i honom oavsett om det är upprymdhet vid ett bröllop eller upprördhet över ett rykte han påmint sig om när han varit på väg hem från krogen och att detta vid två tillfällen lett till att han avfyrat sitt vapen på offentliga platser.

Man slås också av att han tycks ha varit beväpnad i en omfattning som vida överstiger det normala, även för personal knuten till flygvapnet. I det första tipset som kommer in om honom från en kapten så påpekas just detta förhållande, såhär står det:

¹⁵⁰ Granskningskommissionens betänkande (1999), del 2.

¹⁵¹ Spaningsuppslag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*. Samt, Förhørsprotokoll, D 9440-3-A, (1988-11-17).

”.. Han går i, ja jag tror 250 av årets dagar tror jag han går med en kortpipig 58, buren på livremmen ovanpå plånboken under kavajen när han är civilklädd.”¹⁵²

Förutom utbildningen, impulsiviteten och vapentillgången löjtnant X har så finns det, som vi sett, mycket i själva mordhandlingen som pekar på att det är en utbildad attentatsman, någon med löjtnant X kunskaper, som genomfört mordet. Mycket har diskuterats tidigare både i tidningar och i tv program. Men löjtnant X lyfter också själv fram att hans kunskaper och specialkompetenser kanske skulle kunna hjälpa polisen i utredningen av hur mordet gått till. Givet det vi vet om löjtnant X bakgrund finns det skäl att tro att han faktiskt hade kunnat bidra i den delen. Han har av allt att döma haft exklusiva kunskaper om hur attentat på högt uppsatta personer utförts. När man läser CIA:s attentatsmanual så slås man också av hur mycket diskussionen kring ljuddämpare och tysta vapen liknar det löjtnant X säger om den utbildning han genomför. I manualen talas om kulans hastighet om överljudssmällor och att man ofta överskattar ljuddämparnas förmåga att dämpa ljudet etc. Polisen har med stor säkerhet också fastnat för att löjtnant X är just expert på närstrid och att sådana expertkunskaper stämmer överens med mordhandlingen. Sådär säger bl.a. Palmeutredaren Alf Andersson:

*”Det ligger en tanke bakom valet av vapen och ammunition och att gärningsmannen dels håller i Palme i samband med att han avlossar ett skott, mitt i ryggen. Jag tycker att det tyder lite grann på att det är en kille som är utbildad i närstrid”*¹⁵³

Vapnet och genomförandet

Ända sedan utredningens början har man letat brett efter ett vanligt vapen. Man har helt riktigt letat efter ett vapen som man tror att den person man misstänker har utfört gärningen kan ha haft tillgång till. Eftersom man länge letat efter en ensam gärningsman som agerat självständigt, utan längre förberedelser och specialkunskaper, har man helt riktigt ansett att vapnet är ett relativt vanligt vapen som inte modifierats i någon större utsträckning innan mordet. På liknande sätt har man tänkt kring ammunitionen. Eftersom mordet ansetts vara ett infall av en sådan person, har uppgiften om att Olof Palme skjutits med en Smith & Wesson 357 blivit en del av vår allmänbildning kring mordet. Den uppfattningen har kopplats ihop med starka kollektiva bilder och upplevelser från presskonferenser där ”mordvapnet” visats upp. För många har mördarens val av vapen varit ett tecken på att mordet varit oplanerat och att mordet utförts av en person som tagit det vapen som funnits till hands. Vapnet har ansetts för stort, för högljutt och för klumpigt för att användas av en professionell attentatsman. Man har tänkt att om en utbildad attentatsman utfört mordet så finns det en tanke och en professionalism bakom valet av vapen och ammunition och då kan vapnet inte vara en Smith & Wesson 357. Men som vi sett så har man dragit dessa slutsatser mot bättre vetande eftersom det är just en Smith & Wesson 357 som man rekommenderar att operatörer ur de hemliga tjänsterna använder sig av för attentat på nära håll.

¹⁵² a.a.

¹⁵³ Citatet är hämtat ur: ”Mannen, mordet, mysteriet, del 2”.

Många av fördelarna är också uppenbara t.ex. att en revolver inte lämnar kvar några tomhylsor på brottsplatsen vilket gör det avsevärt lättare att spåra vapnet. Vi kan också slå fast att mördaren valt ammunition som är metallbrytande och att den hade gått igenom ett kroppsskydd om Palme hade burit ett sådant. Och vi kan konstatera att skottet är placerat så att det slår av kotpelaren vilket gör att Palme avlider omedelbart. Tittar man på hela mordhandlingen utifrån vad som sägs i attentatsmanualen så finns ingenting förutom rekommendationen om att man bör avfira flera skott som talar för något annat än att mordet på Olof Palme utförts av en professionell gärningsman. Valet av vapen, ammunition och genomförandet talar för att det finns en både teoretisk och praktisk kunskap om hur ett mord på nära håll, och på öppen gata, skall utföras. Att inte fler skott avlossas tyder på att mördaren varit säker på att Palme var död innan han nådde marken.

Det brukar ibland lyftas fram att mördaren missar Lisbeth och att detta skulle vara ett tecken på amatörmässighet, men det skottet hade tagit på exakt samma ställe som på Olof Palme om hon inte vrider sig i skottögonblicket. Det tyder på att det fanns en tanke med var skotten skulle placeras både på Lisbeth Palme och på Olof Palme.

V

Misstankarna skingras

"(...)redan på 80-talet fanns det ingen gräns mellan fred och krig, utan mellan fred och krig är det ett skymningsläge. I Sverige har vi ingen lagstiftning för skymningsläget."

Bengt Gustafsson. Överbefälhavare 1986–1994.

"Papperstugg: Linder påtalar att den papperstugg KK 1 fått är för liten. Den kan bara ta två papper i taget. Ekberg upplyser att det finns en stor tugg på SÄK."

Ledningsgruppens möte 1986-05-27.

Intresset svalnar

Det som händer åren efter mordet och som talar emot att löjtnant X har något med mordet att göra är att han tidigt börjar exponera sig i diverse medier. Bara tre dagar efter att han förhörs framträder han med namn och bild i en lokaltidning där han poserar med en revolver, bedyrar sin oskuld, och berättar om de falska misstankarna mot honom. Personerna runt löjtnant X, hans kompisar, tidigare fruar och arbetskamrater är alla helt på det klara med att han inte kan ha haft med mordet att göra. En stor del av de personer som träffat eller arbetat med honom åren kring mordet har bara bra saker att säga om honom.¹⁵⁴ Det som verkar ha varit Palmegruppens motiv till att undersöka just honom är den roll och de specialkompetenser han har samt hans svårigheter att tydligt redovisa och belägga sina resor. Det är av allt att döma bristen på andra indicier och bekräftelser på att det pågått en militärövning som gör att den senaste spaningsledningen till slut släpper utredningen kring löjtnant X till förmån för Engström. Man skulle, för att använda Leif GW Perssons terminologi kunna säga att löjtnant X (till skillnad från Engström) är ”rätt typ” men att det för närvarande inte går att knyta honom till brottsplatsen.

Trots att det inte går att hitta något som tyder på att Palmegruppen lyckats hitta oberoende stöd för löjtnant X alibi så har man ändå gjort bedömningen att löjtnant X troligen inte haft med mordet att göra. Att detta kan ha att göra med hårfärgen på mannen nere vid Snickarbacken framstår som troligt, men när man exakt bestämmer sig för att lägga uppslaget till handlingarna är svårare att veta. I det utbegärda handlingarna där man kan följa utredningsarbetet via minnesanteckningar från Palmegruppens möten med åklagarna så kan man se att något hänt mellan mötena i maj 2019 och det sista möte vi har tillgång till, i februari 2020, som helt förändrat inriktningen på utredningen. Vid tidigare möten har man nästan alltid kunnat se hur man följer upp viktiga uppslag och rapporterar om hur utredningen kring dem fortskrider men detta ändras helt mellan maj 2019 och februari 2020. I maj får vi veta att Palmegruppen fått till ett möte mellan Krister Petersson och den militära underrättelsetjänsten och deras allra hemligaste avdelningar och att Petersson efterfrågar en lista på namn på personer han skall fråga om, såhär står det:

”Krister skall ha ett möte med MUST, KSI eller något liknande från försvarsmakten och vill ha en lista på namn han skall fråga om. Han skall dessutom fråga om det stämmer att MUST hört (maskat) (1997) och (maskat) och isf varför.”¹⁵⁵

Vi vet inte om mötet någonsin ägde rum eller vad som sas om det blev av. Efter mötet i maj är det som om uppslagen kring fallskärmsjägare, hemvärnsgrupper och kuppövningar aldrig existerat trots att vi vet att Palmegruppen fortsatt att hålla förhör som är kopplade till spåret även under hösten 2019. Vi får dock aldrig veta när och varför man efter årsskiftet succesivt avvecklar en av huvudinriktningarna man haft sedan 2017. Det enda vi vet är att man i maj

¹⁵⁴ Gunnar Wall har intervjuat ett antal personer som både arbetat med löjtnant X och som kände honom privat och ingen av dessa personer hade något verkligt negativt att säga om honom. Han verkar ha varit en både omtyckt, hjälpsam och kunnig person. Det som kom fram på minussidan var impulsiviteten och att omdömet kunde svikta ibland.

¹⁵⁵ Minnesanteckningar från Palmegruppens möte med åklagarna (Diarienummer: 23027-86). Nummer 539 i Palmemordsarkivet.

planerat ett möte med företrädare för militär underrättelsetjänst och att det sedan blir tyst kring spåret i de anteckningar som finns från åklagarmötena.

Det är svårt att veta hur man skall tolka detta, om anledningen till att det blir tyst kring spåret i åklagarmötenas handlingar enbart har med de uteblivna utredningsframgångarna att göra eller om det också finns andra förklaringar. En del privatutredare och journalister som förespråkar andra spår än Engström har tolkat spaningsledningens svängning som att de på något sätt blivit förhindrade att gå vidare med uppslaget med tanke på vad en sådan utredning riskerar att blottlägga. Det finns skäl att tro att det kan vara så men det troliga är att MUST och SÄPO faktiskt inte har relevant information om de grupper och personer och övningar som Palmegruppen intresserar sig för. En av de personer som tar kontakt med utredningen sedan han i media fått höra att Palmegruppen intresserat sig för fallskärmsjägare, är den polis som också är underrättelseofficer och som tidigare nämnts i samband med Gotlandsövningen. Det som är oroande är att han bekräftar att Sellins ambitioner att hålla kunskaperna om gruppen dold för insyn verkar blivit verklighet. I förhöret säger han att Gustavgruppen var så hemlig att den inte existerade på papper.¹⁵⁶ Ur utredningssynpunkt är det naturligtvis en mardröm. I så fall finns ingen dokumentation om dessa gruppers aktiviteter, hur de övade eller hur befälsstrukturen såg ut, något som också delvis bekräftas av ÖB Bengt Gustafsson.¹⁵⁷ Möjligen är det detta Palmegruppen fått bekräftelse på när man möter MUST 2019 och att man gjort bedömningen att förutsättningarna att ta utredningen vidare helt enkelt inte finns. I så fall är de utredningsinsatser vi ser tecken på under hösten bara en avveckling av spåret där man avslutar redan inplanerade förhör och trådar man följt.

Om man skall tolka de förhör Palmegruppen gjort med människor som varit verksamma i de hemliga nätverk man försökt penetrera i det här fallet så får man känslan av att man helt enkelt inte lyckats bryta igenom sekretessen och tystnadskulturen som råder inom dessa grupper. Palmegruppen har på sätt och vis hamnat vid samma vägskalet som Thomas Pettersson gjorde i sin undersökning som också började i paramilitära miljöer med hemliga motståndsrörelser och deras kopplingar till mordet. Spaningsledningen och Pettersson har på sätt och vis vandrat samma väg och någonstans insett svårigheterna med att komma vidare. Engström är i det läget en enklare väg att gå. Alibiproblematiken och oklarheterna kring honom är på sätt och vis mer konkreta och utredningsbara än de som finns kring personer som löjtnant X eftersom människorna kring Engström är mer villiga att prata. Om det skulle bli någon prisbelönt artikel och om Krister Petersson skulle hinna städa undan mordet innan sin

¹⁵⁶ Spaningsuppdrag, D 9440. Nummer 200 i Palmemordsarkivet, *X och den militära övningen Gustav på Gotland*.

¹⁵⁷ Se, ”Inga-Britt Ahlenius kan också spekulera” från 16:e juli 2015 på Kungliga Krigsvetenskapsakademiens hemsida. <https://kkrva.se/inga-britt-ahlenius-kan-ocksa-spekulera/>. Gustafsson pratar här om ”den socialdemokratiska delen” av Stay behind men det finns ingenting som talar för att militärledningen var informerad om alla de övningar som de motståndsceller som bildades under de militära befälsgrupperna genomförde. Gustafsson bekräftar också att budgeten var hemlig och att revisoremas material kring den hemliga organisationen rutinemässigt förstördes. Artikeln blottar Gustafssons djupa misstro mot det socialdemokratiska partiet och hans konspiratoriska ådra får också blomma ut när han hävdar att den socialdemokratiska grenen av Stay behind delvis skapades för att socialdemokratiska opinionsbildare skulle kunna undvika att bli inkallade till repövningar under ett valår. Det är svårt att tänka sig att den ”socialdemokratiska delen” av den hemliga motståndsrörelsen varit en operativ militär enhet, och därmed haft något med mordet att göra, men det går naturligtvis inte att utesluta. Det ser mer ut som om Gustafsson här tar chansen att misstänkliggöra det socialdemokratiska partiets inflytande över delar av den hemliga organisationen genom att koppla samman den med Birger Elmér och hans position inom IB.

pension var man kanske tvungen att tona ner de militära kopplingarna och låta Engström ta en större plats.

Stängda vägar framåt

Om Palmegruppen däremot inte helt lyckats avföra löjtnant X och personerna kring honom från utredningen är det sorgligt att man försatt sig i en situation där det kommer att bli svårt att återuppta utredningen om det skulle visa sig att frågetecknen kring Engström rätas ut. Det är sorgligt därför att det fortfarande finns möjligheter att förhöra personer som ingick i övningen mot ÖB och som inte är hörda i utredningen och som skulle kunna ha viktiga upplysningar om hur attentatsövningar går till och vad polisen borde titta efter på brottsplatsen. Dessutom finns det poliser man kan höra på nytt om vad de eventuellt känner till om kuppförsvärsövningarna som genomfördes under 80-talet och vilka som deltog i dessa. Vi vet att jägarbefälsgruppen transporterades med helikopter och att det finns åtminstone två vittnesmål om helikopterobservationer i utredningen som kanske är möjliga att bearbeta. Men framför allt bör man göra omfattande utredningsinsatser kring de bilmodeller som kan tänkas ha använts vid mordet.

Det är andra tider idag än under det kalla kriget 1986, det finns inga personer kvar att bränna, de är inte aktiva i dessa nätverk idag och nätverken ser av allt att döma annorlunda ut nu och de flesta är nedmonterade eller modifierade för att passa en annan tid. Sådär säger f.d. rikspolischefen Björn Eriksson om varför han väljer att tala med Wennström om den hemliga motståndsrörelsen:

”Tiden har en tendens att läka behovet av sekretess och i sina tekniska delar har det här ämnet förlorat sin aktualitet.”¹⁵⁸

Det svenska Natomedlemskapet har fört oss in i en ny tid där vi inte längre behöver oro oss lika mycket över att politiker, diplomater eller militärer förbereder marken för en sovjetisk kupp. Den oron är dock en del av vår historia och grunden för de hemliga band vi knöt och de nätverk vi byggde upp i kölvattnet av den tidsanda som rådde. I de militära befälsgrupper och i den hemliga motståndsorganisation som byggdes upp under det kalla kriget fanns många handlingskraftiga personer med en stark antikommunistisk läggning som skulle agera kraftfullt mot överlöpare, kollaboratörer och informationsbärare i ett skymningsläge eller under en ockupation. Dessa personer var väsentliga att skydda men också att träna på de uppgifter de skulle utföra om det värsta hände. En av de personerna var av allt att döma löjtnant X. Men det fanns också andra grupper som bildats inom andra försvarsgrenar och som precis som löjtnant X skapade mindre grupper och som rekryterade sina medlemmar från olika militära frivilligorganisationer, och som sedan tränades på sina uppgifter i statsmiljö.

Personer som har dessa roller inom det svenska försvaret och som dessutom övar på riktiga nyckelpersoner utsätter sig för risken att bli oskyldigt anklagade för delaktighet om ett riktigt mord sker i anslutning till deras verksamheter och de har då små möjligheter att försvara sig eftersom de är bakbundna av tystnadsplikten. Att man utreder dessa spår i botten är av den

¹⁵⁸ Wennström, Johan, *Sveriges sak var vår*. Albers Bonniers Förlag, Stockholm 2025. Sid. 174.

anledningen extra viktigt, och då kan man inte nöja sig med att medlemmarna i gruppen ger varandra alibi. Löjtnant X är i likhet med Engström sedan länge avliden och han har ingen chans att svara på de nya frågor som dykt upp kring honom och det är viktigt att understryka att det i dagsläget inte finns något som på allvar kan knyta honom till mordet. Det är också viktigt att ännu en gång understryka att detta inte är någon lösning på Palmemordet eller något utpekande av Löjtnant X eller någon annan som gärningsman, utan det ett försök att visa att det fanns andra spår i utredningen som den senaste spaningsledningen tog på stort allvar och som pekade mot att mordet varit en konspiration och att man inte gått till botten med alla frågor som dykt upp i kölvattnet av den undersökningen. Framför allt gäller det naturligtvis bilen nere på Snickarbacken och de eventuella kontaktytor som finns mellan bilägaren och grupperingar inom den hemliga motståndsrörelsen.

På samma sätt som det är viktigt att gå till botten med oklarheterna runt Stig Engström är det fortfarande av största vikt att man går till botten med övningsteorin. Inget av dessa spår är ännu färdigutredda. Personerna man undersökt i uppslaget kring löjtnant X behöver inte ha varit delaktiga i själva mordet men de kan ha varit på platsen och deltagit i en övning eller operation och kan ha gjort viktiga observationer som kan vara avgörande för utredningen av mordet. Observationer som de ansett sig förhindrade att dela med sig av p.g.a. tystnadsplikten.

Det är uppenbart att just sekretessen varit ett stort hinder i det här fallet och att det vid tiden för mordet varit i det närmaste omöjligt att undersöka ett spår som riskerar att röja de personer som hade nyckelroller i den hemliga motståndsrörelsen och det svenska kuppförsvaret. Utredningen av mordet riskerar att själv bli till en säkerhetsrisk och jag tror att det är av den anledningen som man inte på allvar kunde gå till botten med gruppens förehavanden när de första tipsen dyker upp åren efter mordet. Många år senare när Peterssons Palmegrupp tar nya tag dyker uppslaget upp igen och den alibi-problematik som legat obearbetad sedan 1988 blir plötsligt möjlig att utreda på nytt. De dryga 30 åren som gått mellan mordet och Peterssons inträde som åklagare är således både det som gjort en ny utredning möjlig, men samtidigt också i det närmaste omöjlig. Sekretesslagstiftningens mål och målet med mörkläggnings är inte som man kan tro att för alltid dölja sanningen för medborgarna, den kommer i de allra flesta fall fram till slut ändå, utan det är att skjuta in tid. Att minimera skadeverkningarna, konsekvenserna och säkerhetsriskerna i den tid man lever.

När Ebbe Carlsson ställs mot väggen i en tv-intervju om hans inblandning i diverse skumraskaffärer så repeterar han orden ”ingenting är viktigare än att Olof Palmes mördare blir gripen” och sätter därmed ord på den förutsättningslösa inställning som borde ha präglat utredningen. Men om man anlägger det uttalandet på uppslaget om löjtnant X och den hemliga befälsgrupp han tillhörde kan en sådan förutsättningslös inställning knappast ha varit styrande. När det gäller just uppslaget om löjtnant X finns det i allra högsta grad saker som är viktigare än att mordet blir uppkälat t.ex. Sveriges fortsatta existens som självständig nation. Det konstaterandet kan låta en aning överdrivet men man måste komma ihåg att mordet inträffade i en tid då hotet mot Sveriges självständighet uppfattades som reellt och där möjligheterna att neutralisera och möta detta säkerhetshot var överordnat allt annat. Vid tiden för mordet var ett av det mest angelägna hoten ett överraskande strategiskt anfall från Sovjetunionen. De hemliga befälsgrupper och nätverk som skulle möta detta anfall hade

rekryterats och tränats i hemlighet, och de hade vuxit fram under lång tid. Tiden det skulle ta att återuppbygga denna förmåga, om den avslöjades, hade inneburit betydande säkerhetsrisker i väntan på de nya nätverken och personerna var på plats. Det kan vara på sin plats att påminna om att den stora skadan som Jan Guillou och Peter Bratt gjorde inte var att avslöja den militära och politiska inblandningen i kartläggningen av vänstergrupper utan de personer man brände i samband med publiceringen av namnen och bilderna på de personer som var verksamma inom IB.

Sekretessen kring löjtnant X och den befälsgrupp han tillhörde har gjort uppslaget svårbearbetat då man hela tiden varit tvungen att fundera kring vilken skada blottläggandet av gruppens verksamhet skulle kunna ha för antisabotageskyddet, ett övervägande som man året efter mordet överlämnade till Säkerhetspolisen men som den senaste Palmegruppen tog på sig att själva genomföra. En uppseendeväckande detalj som Peterssons grupp tidigt kom att stöta på var att ett av de första och mest detaljerade tipsen om hur mordet gått till försvunnit ur utredningen. Det tipset är känsligt därför att det visar att mordet har ett fingeravtryck, och att planeringen följer ett mönster som kan kopplas till hur attentat genomförs när man boxar in offret och när man använder sig av operatörer som agerar i olika plattformar. Det pekar i sin tur inte bara mot en professionell mördare utan mot en professionell grupp och mot personer med förmågan att agera både i skymningslägen och vid genomförandet av statskupper.

Det finns fler exempel där man kan misstänka att det ”städats” i utredningen och personer i den senaste spaningsledningen verkar själva varit helt på det klara med att sådan verksamhet numera är att betrakta som en del av utredningshistoriken kring mordet. Men kanske var utredningen av det här spåret i slutändan en omöjlig uppgift med tanke på vilka grupper man försökte penetrera, såhär skriver t.ex. Ingemar Krusell i *Polistidningen* redan 1986:

”Det finns all anledning att hysa tillförsikt i strävandena att finna sanningen om mordet på statsminister Olof Palme. Emellertid finns en viktig reservation. Mordet behöver inte ha utförts av någon fristående politisk extremistgrupp utan någon grupp av personer, knutna till något lands underrättelsetjänst. Skulle så vara fallet är utsikterna att klara upp mordet nästan obefintliga. Det faktum att ingen extremistgrupp bekämt sig ha utfört våldsdådet kan tolkas i denna riktning.”¹⁵⁹

Till sist skall den senaste Palmegruppen ändå ha beröm för att man faktiskt självständigt gjort en ordentlig utredningsinsats kring de många rykten som florerat om att det pågått en militärövning kring Sveavägen på mordnatten. En ensam ros kan således läggas på den hög med ris man fått i kölvattnet av utpekandet av Engström och nedläggningen av utredningen.

¹⁵⁹ a.a. Krusell är vid den här tidpunkten helt övertygad om att mordet är en konspiration och hans artikel vänder sig mot det mediala trycket att snabbt finna en gärningsman, såhär skriver han bl.a. *”Därför är det destruktivt när en massmediastyrd opinion mer eller mindre försöker hetsa polisen fram till gripandet av en mördare, samtidigt som alla objektiva fakta talar om att mordet utförts av en grupp av gärningsmän”*.

Några avslutande anmärkningar

Ett problem med utredning av mordet på Olof Palme har varit bristen på konkreta och sammanhållna beskrivningar av hur en konspiration faktiskt kan ha gått till och hur man kan få syn på den i vittnesmålen från brottsplatsen.

Anledning till att detta saknats tror jag har varit att polisutredare och grävande journalister ofta haft ”fel” förhållningssätt när man angripit det omfattande materialet. Det känns som om många utredningsgrupper haft en rädsla för att börja med en teori och sedan försöka kontrollerar om den stämmer i förhållande till vittnesmålen. Det har ibland känts som om de som närmast sig mordet utifrån misstanken att det kan röra sig om en konspiration varit rädda för att de skall bli anklagade för att okritiskt ha försökt belägga en redan förutfattad mening när de pekat på vittnesuppgifter och mönster som talar för den hypotes man haft. Det är lätt att se var den ängsligheten kommer ifrån eftersom många grundlösa konspirationsteorier skapats på ett liknande sätt. Men konsekvensen av den försiktigheten har istället blivit att allt för många blivit onödigt passiva när det gäller att tillföra egna sammanhållna resonemang om hur mordet kan ha gått till. Oron att tillföra för mycket har gjort att många spaningsledare (i alla fall utåt) sett det som ett självändamål att utgå från mordplatsvittnenas berättelser. Det är nästan som om man tittat ner i de enskilda förhören från mordtillfället och sedan hoppats att ”fakta” från just mordplatsvittnena på något sätt skall tala för sig själva. Som om lösningen plötsligt kommer att uppenbara sig bara man läser just dessa förhör tillräckligt länge och tillräckligt noggrant. Läser man på det sättet kommer man automatiskt att hitta personer som Engström och man kommer i värsta fall att mystifiera de motsägelser som finns mellan hans vittnesmål och vad de andra mordplatsvittnena säger och då glömmer man lätt att man själva slarvat med rekonstruktionen av mordet.

När det gäller Palmemordet har denna polisiära orörlighet och talet om att ”utgå från brottsplatsen” dragit en sorts demarkationslinje mellan seriösa angreppssätt och mer fantasifulla konspirationsteorier och det tror jag har haft en avgörande inverkan på hur man har tagit sig an materialet. Det har blivit viktigare att hålla sig på rätt sida om linjen och det har varit en hämsko för kreativitet och nytänkande. Ett sådant outtalat krav på ”brottsplatskoppling” har i många fall också tolkats allt för snävt vilket lett till en osund fixering vid Sveavägen. Det visar sig dock att när det gäller planerade mordhandlingar utförda i grupp så måste man utöka brottsplatsen både geografiskt och tidsmässigt, precis som Säkerhetspolisens särskilda analysgrupp gör i arbetet med sitt PM. Som vi sett så blir perifera händelser som t.ex. rörelser vid Norra Bantorget då plötsligt relevanta vilket gör att man självständigt tvingas fundera kring hur planeringen och genomförandet kan ha sett ut och hur dessa nya tankar i sin tur förhåller sig till vittnesmålen. Detaljerade analyser av brottsplatsen har naturligtvis i många fall varit helt avgörande för att skilja fakta från fiktion och polisens och olika privatutredares arbetsinsatser har många gånger också varit beundransvärda. Det jag velat peka på är risken för ensidighet och att det kan leda till en rädsla att tillföra egna tankar. Det kan vid en första anblick t.ex. se ut som om Säkerhetspolisens sätt att ta sig an och arbeta med den väldiga tipsmassa som kom in månaden efter mordet, endast varit att strikt kartlägga och sortera, och att de fyra personerna som man tycker sig se som inblandade i mordet på något sätt uppenbarat sig som en följd av detta insamlade och sorterande. Så är det

naturligtvis inte, man har självklart också tillfört sina egna idéer och teorier om hur en planerad gärning kan ha varit upplagd. Vilken kunskapsbank man haft kring attentat mot skyddsobjekt av den typ som Olof Palme utgjorde går bara att spekulera kring, men det var en av Säkerhetspolisens huvuduppgifter och det är väl knappast en vild gissning att slutsatserna man drar i sitt PM också är en avspegling av de bakgrundskunskaperna. Huruvida den bakgrunden också innehållit kunskaper om boxar, plattformar, eller annat som lyfts fram här kan man inte veta men tecknen på att man resonerat i dessa banor genomsyrar promemorian på avgörande punkter.

När Granskningskommissionen tar sig an Säkerhetspolisens PM i slutet av 90-talet framför de en kritik som vid första anblicken kan verka befogad och som gäller redovisningen av hur Säkerhetspolisen kommit fram till sina slutsatser. Det Granskningskommissionen missar är att det kan ha funnits skäl för Säkerhetspolisen att inte redovisa exakt hur man resonerat när man kommit fram till sina slutsatser. Dessutom var deras huvuduppgift att plocka fram trådar som Palmegruppen kunde börja arbeta med. Promemorian kom dock aldrig att användas på det sätt det var tänkt, varken av Holmér eller av de spaningsgrupper som avlöste honom och därför kom det istället med tiden att betraktas som en av många teorier om hur mordet gått till. En teori som Granskningskommissionen tyckte vilade på svaga grunder. Hade Holmér istället undersökt de trådar som Säkerhetspolisen flaggade upp åt honom redan månaderna efter mordet och litat på att analysen också byggde på oredovisade bakgrundskunskaper om hur attentat planeras hade utredningen kanske nått helt andra resultat och vi hade kanske pratat mer om händelser kring Norra Bantorget, Holländargatan och Birger Jarlsgatan än korsningen Tunnelgatan/Sveavägen. Detta hade naturligtvis inte garanterat att sanningen kommit fram, inte minst med tanke på Holmérs fascination för PKK, men det hade fört in ett annat sätt att se på mordet som kanske hade räddat oss från uthängningen av alkoholister och grafiker.

Det måste dock än en gång nämnas att varken den här sammanställningen eller Säkerhetspolisens PM är någon sanning om hur mordet gått till, utan att de mönster som framträder i grunden vilar på tolkningar av vittnesmålen som kan visa sig vara felaktiga eller ha andra förklaringar, men det är inte poängen. Poängen är att dessa indicier analyseras, kritiseras och undersöks, det som blir kvar kan sedan bli en ny utgångspunkt för andra att arbeta vidare med.

Det som saknats i diskussionen kring mordet är en sammanställning av den mängd indicier som finns kring att mordet utförts av en grupp och en professionell gärningsman och hur dessa indicier kan tänkas sitta ihop och förhålla sig till vittnesmålen. Avsaknaden av en sådan gärningsteori har gjort det svårt att svara upp mot de personer som argumenterat för att mordet är oplanerat och att det utförts av en ensam gärningsman. Tidigare har den stora mängden oförklarade walkie-talkie-observationer ensamma fått så tvivel kring teorin om den ensamma gärningsmannen. Nu måste man också förhålla sig till det tidiga tipset om de fyra personerna och de två flyktbilarna och till hur detta tips bekräftas av vittnesobservationer kring brottsplatsen både före och efter mordet. Man måste förhålla sig till hur dessa observationer relaterar till militära utgångsgrupperingar i olika plattformar bara för att nämna något.

Det finns mycket kvar att undersöka som skulle kunna öppna upp för nya sammanställningar om vilka som kan ha utfört mordet. Den variant av övningsscenariot som lagts fram här är bara en möjlig version som utgått från de utredningar som den senaste Palmegruppen bedrev och bättre versioner med andra inriktningar kommer att ersätta den med tiden. Som vi sett öppnar kompartmentaliseringen upp för oinbjudna att agera i boxen om information om övningen läckt på förhand. Det finns kopplingar mellan ett antal personer kring övningen mot ÖB och Sydafrika där man skulle kunna tänka sig att uppgifter läckt i den riktningen. Det finns kopplingar både affärsmässigt till Sydafrikanska legationen i Stockholm och via resor som skall ha gjorts under apartheidåren som kan öppna upp för en sammanslagning av de två spåren. Inte minst bör man fråga sig vilket utbyte som fanns med utländska säkerhetstjänster när det gällde utbildningar och övningar och om utländska observatörer eller specialförbandsoperatörer bjöds till övningar inom det hemliga kuppövningsprogrammet och vilken roll de i så fall hade. Till detta kan man lägga att det finns uppgifter om att det hörts andra språk än svenska i samband med en av de centrala walkie-talkie-observationerna jag tagit upp här. Exakt vilka som utgjort attentatsgruppen är som sagt inte avgjort, det kan finnas många tänkbara konstellationer. Inte minst bör man titta på andra försvarsgrenar som t.ex. marinen och de befälsgrupper som bildades där.

Till sist bygger övningsscenariot på tanken att någon eller några utnyttjat en sekretessbelagd attentatsövning som följer en riktig statsministers rörelser för att genomföra ett riktigt mord och att simuleringarna är så realistiska att man också tillåter, eller möjliggör, för attentatsgruppen att bära riktiga vapen och skarp ammunition vid övningstillfället. Med tanke på hur stämningarna såg ut vid tiden för mordet och de rykten som omgärdade Olof Palme och som genomsyrade militären skulle det vara minst sagt uppseendeväckande om det skulle visa sig att en övning genomförts på ett sådant sätt. Det innebär i så fall att man möjliggjort för, eller medvetet fört in beväpnade personer, utbildade för att genomföra attentat, nära en kontroversiell politiker när denne saknar sitt ordinarie livvaktsskydd. Personer som dessutom utbildats för att kunna ta självständiga beslut om när sådana metoder är motiverade.

I arbetet med den här undersökningen har jag haft nära kontakt med Gunnar Wall. Det samarbetet kom så småningom att resultera i att Gunnar kunde intervjua en av personerna som ingick i den grupp på 3 personer som reste till Gotland och som jag här valt att kalla U. I ett av samtalen mellan Gunnar och U berättar U om olika övningar han genomfört med gruppen. Vid en av dessa övningar (en flyktövning) berättar U att personal från Säkerhetspolisen i Göteborg befunnit sig på plats i övningsområdet. Vid ett tillfälle under övningen skall Säkerhetspolisens personal uppmanat gruppen att ladda skarpt eftersom de skulle kunna ställas inför situationer där de skulle behöva vara skarpladdade. U berättar att gruppen vid tillfället inte hade tillgång till skarp ammunition men att incidenten ledde till att de fick ut både vapen och ammunition att ha på övningarna, såhär säger han:

”Det slutade med att vi fick ut alltså samma revolver som piloterna hade, en liten Smith & Wesson med två tums pipa och skarp ammunition att ha endast på de här övningarna. Det hade vi med oss! Och de var alltid laddade med sån här jävla ammunition som man har i

startpistoler, den fanns aldrig skarp i de pistolerna. Var vi hade skarp ammunition till dem det var in-tejpade en 8–10 stycken längst ner i byxbenet om det skulle bli någonting.”¹⁶⁰

U berättar alltså att gruppen fått ut Smith & Wesson revolverar med skarp och lös ammunition att använda vid de övningar man deltog i. Vi vet också via X berättelse från övningen mot ÖB att det övades direkt på personer i ledande ställning. Från det som X och U berättar går det att dra slutsatsen att gruppen bar både skarp och lös ammunition till de Smith & Wesson revolverar man tilldelats och att dessa också medfördes när man övade på verkliga skyddsobjekt. Det stärker i så fall grundförutsättningarna för övningsscenarioet och det visar att det fanns legitima skäl för Palmegruppen att genomföra omfattande utredningsinsatser kring löjtnant X och den alibi-problematik som omgärdar honom.

Man skall dock vara försiktig med att dra allt för långtgående slutsatser baserat endast på U:s berättelse och det skall tilläggas att vi inte vet exakt när flyktövningen ägde rum. I boken *Från Savolaxbrigaden till Särskilda skyddsgruppen*, nämns en flyktövning som skall ha gått av stapeln i mars 1986 och som skulle kunna vara den övning U talar om. Området där övningen skall ha ägt rum talar för att detta kan vara samma övning. I så fall tilldelades gruppen revolverarna först efter mordet. Händelsen visar dock på Försvarmaktens inställning till realismen vid dessa övningar och att gruppen också verkar haft mandat att agera skarpt om något oförutsett skulle hända under övningen. Detta gäller i så fall också andra grupper som bildats för att agera i ett skymningsläge och som övat i stadsbild under mitten av 80-talet.

En av ambitionerna med den här sammanställningen har varit att försöka förklara vad övningsscenarioet är och vilken logisk och utredningshistorisk grund som teorin vilar på samt hur teorin förhåller sig till vittnesmålen från brottsplatsen. När jag på allvar började intressera mig för mordet för ett antal år sedan så uppfattade jag övningsscenarioet som en av de mer ”konspiratoriska” teoribildningarna kring mordet. Teorin kändes initialt som allt för spektakulär och som om den svävade fritt utan någon egentlig koppling till vittnesmålen från brottsplatsen. Men allt eftersom har denna känsla kommit att ersättas av en övertygelse om att det finns något i idén om att det pågått någon typ av organiserad operation kring Sveavägen i anslutning till mordet. Tanken att denna operation kan ha varit en övning blev intressant när det började komma fram information om hur man övat inom militären under det kalla kriget och vilka risker man tagit i samband med dessa övningar. Om man skall värdera hur relevant övningsteorin kan tänkas vara och hur det står sig i relation till andra spår bör man bedöma teorin utifrån dess förklaringsvärde d.v.s. hur mycket av de oförklarade observationerna och avvikelserna kring brottsplatsen som teorin förmår att förklara och om den kan ge en rimlig och logisk beskrivning till varför mordet inträffar just i korsningen Tunnelgatan/Sveavägen. Många av de som fastnat för övningsscenarioet har fastnat just för detta, att den faktiskt kan leverera en helhetslösning som lyckas foga samman en stor mängd disparata delar till en meningsfull och trovärdig helhet. Det är lätt att ryckas med av känslan att slutligen lyckats bringa ordning i materialet och då glömmer man lätt att teorin också saknar konkretion. Att den saknar hårda bevis för att det faktiskt pågick en militärövning kring Sveavägen på mordnatten, och att det är en stor svaghet. Men å andra sidan saknas inte indicier på att en

¹⁶⁰ Samtalet med U finns redogjort för i *Rättsskandalen Olof Palme* (U kallas i Walls bok för Patrik).

övning faktiskt genomförts och som avslutning tänkte jag lyfta fram en sent inkommen iakttagelse, som om den stämmer, framstår som en av de starkare indikationerna på att någon form av militära grupperingar tagits vid den gata där mordet senare kommer att äga rum.

Iakttagelsen kommer från en person i ett sällskap som befinner sig utanför restaurang Bohemia i korsningen Tunnelgatan/Luntmakargatan strax efter klockan 23.00 på mordkvällen, bara 15 minuter innan mordet sker. Vittnet ser då en ljus, grå eller beige, VW-buss med skjutdörrar komma körande i hög fart från Apelbergsgatan ner längs Luntmakargatan. Vid korsningen Tunnelgatan/Luntmakargatan stannar bilen till och två personer hoppar ur och börjar diskutera vilka platser de skall placera sig på. När den senaste Palmegruppen i oktober 2019 förhör vittnet som lämnat uppgifterna om urlastningen på Tunnelgatan så understryker han att det hela ser väldigt ”kommandolikt” ut och att en yngre kille sedan tar sig från VW-bussen och ner längs Tunnelgatan mot Sveavägen.¹⁶¹ Det här tipset visar sig stämma är det minst sagt uppseendeväckande och de pekar mot att någon typ av koordinerad operation med utgrupperingar av personer föregick mordet.

Men idag finns tyvärr inte längre någon utredningsgrupp som kan ta spåret vidare eller någon kommission som har mandat att lösa personer från tystnadsplikten kring eventuella övningar på mordnatten. Vi som tittat ner i det maskade materialet riskerar dessutom att ha fabulerat, att ha hittat samband som inte finns och fyllt i luckorna med våra egna önskingar om vad som skall stå under maskningen. Så har det varit för mig vid ett flertal tillfällen i arbetet med den här undersökningen och jag har fått stryka och göra om och arbeta fram nya versioner. I dag vilar möjligheterna att komma fram till en robust version helt på självsanering och självrannsakan. Det finns ingen utredningsgrupp som kan korrigera oss, som sett hela ärendet och som kan avfärda teorierna eftersom man sett detaljerna, tiderna, namnen och platserna. Att som researcher eller privatutredare försöka uppmärksamma polisen på oklarheter i olika uppslag är inte meningsfullt idag. Situationen är en annan än den var när Thomas Pettersson försökte få polisen intresserad av Engström. Då fanns det fortfarande någon att gå till, någon som kunde värdera vad det var som Engströmentusiasterna hade sett. Det finns inte längre. Jag tror att det maskade materialet tyvärr kommer lägga grunden till att Palmemordet i slutändan *endast* blir den kulturyttring den länge varit vid sidan om brottsutredningen. Det finns oändliga möjligheter att profitera på oklarheterna i materialet och mytologisera det som maskats bort med motivet att underhålla och fascinera snarare än att komma vidare i utredningen, och den dragningskraften är stor. Bara i det första tipset som kommer in om löjtnant X, från en kapten, talas om att gruppen är extrem, att de har tillgång till hemliga lägenheter runt om i Stockholm. Det talas om slutna militära loger och om att Palmeutredaren skall försöka infiltrera en av löjtnant X utbildningar genom att klä ut sig till militär. Man kan helt klart se Netflix-pitchen, och visst, om det är den enda kanalen till folkbildning kring mordet som finns kvar så varför inte bänka sig också framför den serien.

¹⁶¹ I det första förhöret (G-54-06-A) återger uppgiftslämnaren vad han hört att hans kompis sagt att han såg utanför Bohemia. I förhör (G-00054-07) pratar spaningsledningen direkt med personen som säger sig ha sett urlastningen.

